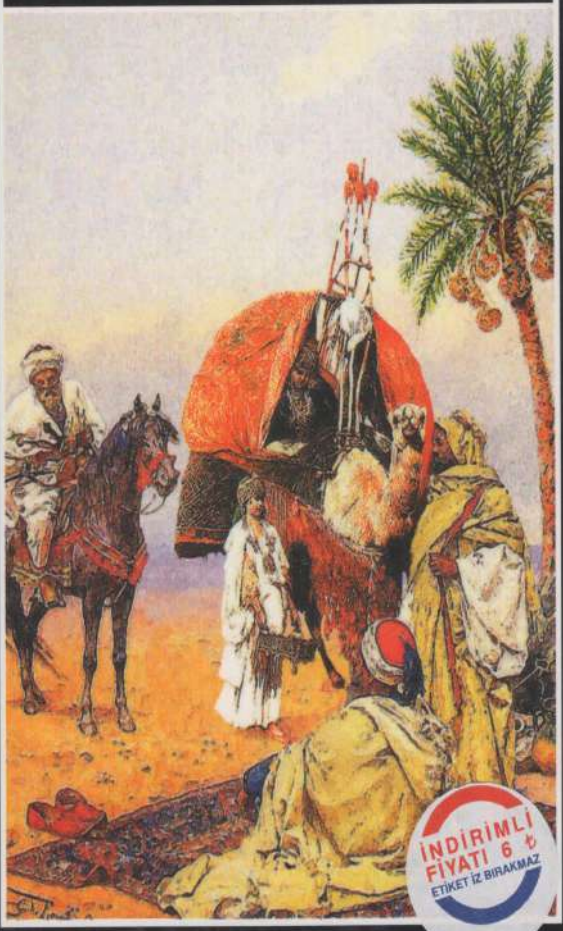
DÜNYA KLASİKLERİ - ANTROPOLOJİ - FOLKLOR

BEDEVÎ ARAPLARIN ÖZDEYİŞ VE ÂDETLERİ

İBN ABDİRABBİH

ÇEVİREN: ERKAN AVŞAR

İNDİRİMLİ FİYATI 6 ₺
ETİKET İZ BIRAKMAZ

DÜNYA KLASİKLERİ

BEDEVİ ARAPLARIN ÖZDEYİŞ VE ÂDETLERİ - İBN ABDİRABBİH (Ö. 328/940): İSA'DAN SONRA 940 TA İSPANYA/ENDÜLÜS'TE ÖLEN İBN ABDİRABBİH KLASİK ARAP EDEBİYATININ EN ÜNLÜ ŞAİR VE YAZARLARINDANDIR. ONUN, ARAP ULUSUNUN DİLİ, GELENEKLERİ, TARİHİ VE MİZAHI ALANINDA DERLEDİĞİ *EL-İKDÜ'L FERÎD* ADLI DEV ANTOLOJİ, YÜZLERCE YIL BOYUNCA HEM ARAPÇA OKUYUP YAZANLARI, HEM DE ARAP KÜLTÜRÜNE ÂŞİNA OLANLARI BÜYÜLEYEN BİR KAYNAK OLDU.

EDİTÖR - A. SAİT AYKUT: 1969 YILINDA DOĞDU. SİYASET, ARAP EDEBİYATI VE TASAVVUFLA İLGİLİ ÇEVİRİLERİ YAPI KREDİ GRUBUNDAN SANAT DÜNYAMIZ, AKŞAMLIK VE COGİTO GİBİ DERGİLERDE YAYIMLANDI. ARAPÇA, İNGİLİZCE VE FARSÇA BİLEN AYKUT'UN YAPI KREDİ YAYINLARI TARAFINDAN YAYINLANAN "İBN BATTÛTA" ÇEVİRİSİ, TÜRKİYE YAZARLAR BİRLİĞİ TARAFINDAN "2004 YILININ EN İYİ ÇEVİRİSİ" UNVANINA LAYIK GÖRÜLDÜ. MARMARA ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ MEZUNU OLAN AYKUT 2005'TE ULUSLARARASI İLİŞKİLER VE SİYASET BİLİMİNDE MASTIRINI BİTİRDİ. BORDO SİYAH YAYINLARI'NIN ARAP KLASİKLERİ EDİTÖRÜ OLARAK ARAP EDEBİYATININ VE DÜŞÜNCESİNİN TEMEL METİNLERİNİ TÜRKÇE'YE KAZANDIRDI.

ÇEVİREN - ERKAN AVŞAR: 1977 YILINDA ARDAHAN'DA DOĞDU. 2000 YILINDA GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ, ARAP DİLİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALINDAN MEZUN OLDU. 2000-2003 YILLARI ARASINDA İSTANBUL'DA BİR DİL KURSUNDA ARAPÇA ÖĞRETMENLİĞİ YAPTI. MARMARA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ'NDE YÜKSEK LİSANSINI 2003'TE TAMAMLADI. ARAPÇADAN ÇEVİRDİĞİ İBN ABDİRABBİH VE MUHAMMED B. DİYAB EL-ETLİDİ'NİN KİTAPLARI BORDO SİYAH YAYINLARI'NDA, PROF. DR. MUSA YILDIZ İLE HAZIRLADIKLARI ARAPÇA ÖĞRETİMİ İLE İLGİLİ DERS KİTAPLARI ELİF YAYINLARI'NDA YAYIMLANDI. JANDARMA GENEL KOMUTANLIĞI'NDA VE GENEL KURMAY BAŞKANLIĞI'NDA ARAPÇA TERCÜMAN ASTEĞMEN OLARAK ASKERLİĞİNİ TAMAMLADI. ERKAN AVŞAR HALEN DOLMABAHÇE SARAYI'NDA ARAPÇA REHBERİ OLARAK ÇALIŞMAKTADIR.

REDAKSİYON - A. SAİT AYKUT: BAKINIZ EDİTÖR.

TÜRKÇE REDAKSİYON - FİLİZ GÖVER: 1947'DE İSTANBUL'DA DOĞDU. REMZİ VE YENİ ALAN YAYINEVLERİ İÇİN UZUN YILLAR REDAKSİYON VE DÜZELTİ YAPTI.

TASHİH - ESEN GÜRAY: 1961'DE İSTANBUL'DA DOĞDU. İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ ESKİ TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BÖLÜMÜNDEN MEZUN OLDU. 1978 YILINDAN BERİ YAYINCILIK SEKTÖRÜNDE DÜZELTMEN OLARAK ÇALIŞMAKTADIR. GELİŞİM YAYINLARI, SABAH KİTAPLARI VE TURGUT YAYINCILIK'TA UZUN YILLAR ÇALIŞTI. BORDO SİYAH DIŞINDA İŞ-KÜLTÜR YAYINLARI VE CUMHURİYET KİTAPLARINA DA DIŞARIDAN DÜZELTMENLİK YAPMAKTADIR.

YAYINCI SERTİFİKA NO 15553 **ISBN** 978-605-354-145-5

BASIM TARİHİ: İSTANBUL – TÜRKİYE KASIM 2012

BS YAYIN BASIM DAĞ. REK. ORG. SAN. TİC. LTD. ŞTİ.
FATİH CADDESİ ALAYBEY SOKAK NO: 28/B ZEMİN KAT
MERTER – GÜNGÖREN – İSTANBUL / TÜRKİYE
TEL: (0212) 505 99 70 (pbx) FAKS: (0212) 505 99 75
MERTER V. D. 187 061 1123 e-mail: bs.yayin@gmail.com

BASKI: BARIŞ MATBAA MÜCELLİT ALİ LAÇİN
DAVUTPAŞA CD. GÜVEN SANAYİ SİT. C BLOK K: 2 NO: 291
TOPKAPI–İST. TEL: (0212) 674 85 28 FAKS: (0212) 674 85 29
DAVUTPAŞA V.D. 17612762912 e-mail: barismucellit@gmail.com

İZİNSİZ KOPYALANAMAZ, ÇOĞALTILAMAZ, KULLANILAMAZ.

BEDEVÎ ARAPLARIN ÖZDEYİŞ VE ÂDETLERİ

İBN ABDİRABBİH

ÇEVİREN: ERKAN AVŞAR

DÜNYA KLASİKLERİ
ANTROPOLOJİ - FOLKLOR

İÇİNDEKİLER

İBN ABDİRABBİH 7

İBN ABDİRABBİH'İN GÖZLÜĞÜNDEN
BEDEVİLERİ ANLAMAK 9

BEDEVÎ ARAPLARIN ÖZDEYİŞ VE ÂDETLERİ

GİRİŞ 13

BEDEVİ ARAPLARIN YAKARIŞ VE SÖYLEVLERİ 15

BEDEVÎ ARAPLARIN BELÂ HAKKINDAKİ SÖZLERİ 25

BEDEVİ ARAPLARIN YEMEK HAKKINDAKİ SÖZLERİ 31

BEDEVÎ ARAPLARIN ÖĞÜTLERİ 47

BEDEVİ ARAPLARDA ÖVGÜ EDEBİYATI 63

BEDEVİ ARAPLARDA YERGİ EDEBİYATI 69

BEDEVİ ARAPLARDA AŞK VE KUR YAPMA 81

BEDEVİ ARAPLARDA AT SEVGİSİ 89

BEDEVİ ARAPLARIN YAĞMUR HAKKINDAKİ SÖZLERİ 91

BEDEVİ ARAPLARDA RETORİK VE MECAZ 95

BEDEVİ ARAPLARDA BENZETME VE
LAFI GEDİĞİNE KOYMA 97

BEDEVİ ARAPLARDA KARI-KOCA MUHABBETİ 101

BEDEVÎ ARAPLAR VE DİKSİYON 111

BEDEVİ ARAPLAR VE BORÇ 113

BEDEVİ ARAPLAR VE MİZAH 115

BEDEVÎ ARAPLARIN HIRSIZLIĞA İLİŞKİN SÖZLERİ 127
BEDEVÎ ARAPLARIN YEMEK HAKKINDAKİ SÖZLERİ 129
BEDEVÎ EBÜ MEHDİYE'DEN ÖZDEYİŞLER 137
BEDEVÎ EBÜ'Z-ZEHRÂ 139
BEDEVİLER HAKKINDA BİRKAÇ OLAY DAHA 147

İBN ABDİRABBİH

Endülüs'ün en ünlü şair-derleyicilerden olan İbn Abdirabbih, 28 Kasım 860'ta Kurtuba'da doğdu. Devrin geleneklerine uyarak İslâm hukuku, edebiyat ve müzik alanlarında iyi bir eğitim aldı. Devlet büyükleri onun şiirleriyle övülmekten onur duyuyor; derlediği kısa hikâyeler ve etkileyici söylevler için ona ödül yağdırıyorlardı. Halife II. Hakem'in emriyle şiirlerinin hepsi toplanıp bir divan hâline getirildiyse de bu derleme elimize ulaşmamıştır.

İbn Abdirabbih'in şiirleri övgü, yergi ve aşk üzerinde yoğunlaşır. Gerçekçi bir bakışla doğayı ve insanları hem kısa hikâyelerine hem de şiirlerine konu edinen İbn Abdirabbih, Endülüs prenslerinin saraylarında daima başköşeye oturtulmuştur. Yalın, hatta olabildiğince "açık" mizah anlayışı ve sözünü esirgemeden kullanışı, onu orta sınıfın kalem işçileri nezdinde de okunur kılmış, böylece bazı dizeleri yaygın bir ün kazanarak Arapça'nın atasözleri arasına girmiştir.

Onun şiiri, çoğu kez Arap edebiyatının klasik kaside anlayışının dışına çıkmakta, vezin, uyak gibi unsurlardan bağımsızlaştığı ve konu-anlatı bütünlüğüne sahip olduğu için destani-lirik tarzın ilklerinden sayılmaktadır.

Arap edebiyatının ilk klasik formu kasidede her beyit kendi başına bağımsız olarak ortaya konur; konu olarak önceki ve sonraki beyitler arasında sağlam bir uyum aranmazdı. Önemli olan, hasret, sevgi veya nefret gibi duyguları doğada var olan nesne ve olayları gerçekçi bir çerçevede, belli bir müzikalite ile sunmaktı. Şiir, kulağın ve kalbin hoşlandığı şeydi.

Oysa şiirin bir destan hâline gelmesi ya da karmaşık –belki de ancak şiirsel bir dille ifade edilebilecek– felsefî düşünceleri dışa vurmanın aracı olarak kullanılması büyük ölçüde Abbâsî rönesansından sonra ortaya çıktı, denebilir.

İşte, İbn Abdirabbih'in, Endülüs Emevî halifesi III. Abdurrahman'ın savaşlarını anlattığı 445 beyitlik uzun urcûzesi,* bu yeni türün ilk örneklerindendir. Şair, urcûze tarzında kaleme aldığı bu şiiriyle beyit ve uyak zincirlerinden olabildiğince kurtulmuş, ortaya güçlü bir destan çıkarmıştır. Diğer şairlerin ölçüye uyma adına koyacağı dolgu maddelerinden bilinçli olarak şiirini arındırması; üstelik sağlam bir örgüyle dizeleri arka arkaya sıralaması, şairi destan alanının öncüsü yapmıştır.

İbn Abdirabbih, şiirde yeni sentez yaratanlardandır. Eski İspanyol halk şarkılarının daha duygulu, daha ince şarkılara dönüştüğü muvaşşah tarzı Endülüs-Arap şiirinin mimarlarından sayılan şair, bu bakımdan; çağdaş İspanyol şiirinin uzak ataları arasında bilinse yeridir. Çünkü, genellikle sevgiyi, ayrılığı, ağıtı konu alan ve bestelenmek için yazılan; Endülüslü Samuel ben Nagrella ve Solomon ben Gebirol gibi ünlü Yahudi şairlerin de denediği bir şiir/aşk şarkısı türü olan muvaşşah, birçok şarkıyatçının ve edebiyat tarihçisinin itiraf ettiği gibi, İspanyol edebiyatını derinden etkilemiştir.

Yazarın en ünlü eseri, *el-İkdü'l-Ferîd* (*Eşsiz Gerdanlık*) diye adlandırdığı yedi ciltlik ansiklopedidir.

* Arap edebiyatında serbest şiire benzeyen ilk örnekler.

İBN ABDİRABBİH'İN GÖZLÜĞÜNDEN BEDEVÎLERİ ANLAMAK

Hannâ Fâhûrî gibi uzman araştırmacıların da açıkça belirttiği gibi, Arap edebiyatına ilişkin ilk veriler Arabistan'ın çevresinden değil merkezî noktalarındaki kentlerden ve çölden elde edildi.* Kuşkusuz İslâm öncesi Arap edebiyatı, şiir ve kahramanlık hikâyeleri açısından pek zengindi, ancak birkaç taş kitâbe ve kralları anlatan bazı betimlemeler dışında o döneme ilişkin yazılı kaynaklara sahip değiliz.

İlk sağlam veriler yüzyıllara dayanan şifâhi edebiyatın yazıya geçirilmesiyle oluştu; ana konular şiir, Eyyâmü'l-Arab denilen kahramanlık ve savaş hatıralarıydı. Bedevîler, İslâm uygarlığının kuruluş döneminde Arap dili ve ahlâkı alanında yapılan tüm çalışmaların temel kaynaklarındandılar. Asmaî gibi bilginler saha araştırması yürüterek bedevîlerin arasına girmiş; Arap dilinin kelime hazinesini doğru saptamak, Arap kültürünü tanımak, çöl âdetlerini ve yaşam tarzını anlamak için Arabistan ve civarında yıllar süren seyahatler yapmışlardı.

Bağdat, Basra, Küfe gibi merkezlerde özel dilbilim halkaları oluşturuluyor, çöllerden, dili iyi konuşan köylüler getirtiliyor; bir bedevîden daha önce hiç duyulmamış bir sözcüğü duymak için ciddî masraflara girişiliyordu. Arap dilinin ilk derleme sözlükleri, olağanüstü geniş çaplı bir sabrın ve dikkatin ürünüydüler. Milâdî VII. yüzyıldan itibaren önce *Kur'ân* ve peygamber sözünde geçen kelimeleri doğru anlamak ve açıklamak amacıyla başlanan kelime ve özdeyiş derlemeciliği X. yüzyıla doğru zirveye erişti. Birkaç yüzyıl içinde ansiklopedik sözlük hazırlayıcıları belirecek, Arap dili ve edebiyatı alanında yapılan çalışmalar özel bir uzmanlık alanı hâline gelecekti.

Bedevîlerin ilk dönemlerde ana kaynak niteliğine sahip oldukları ve el üstünde tutuldukları doğrudur; ancak, zamanla kent hayatının ve ticaretin gelişmesi, ilk araştırmacıların çöle duyduğu romantik sevgiyi azaltmış ve bedevîlik aşağılanır hâle gelmiştir. Bu yüzden son derlemelerde bede-

* Bkz.; Fâhûrî, *el-Cami' fî Târîhi'l-Edebi'l-Arabî*, Beyrut, 1995, c. 1, s. 36.

vîlere karşı ikili bir tutum göze çarpar; hem övülmekte hem de yerilmektedirler.

İşte, İbn Abdirabbih son derlemecilerin etkisi altındadır. Bir yandan onların dini metinleri andıran yakarış biçimlerini uzun uzadıya vermekte, öte yandan kabalıklarını yer yer eleştirerek sunmaktadır. Ama unutulmamalı ki yazar bedevîlerden çok etkilenmiş, onların zevkini ve tutumunu yansıtan görüşleri sahiplenmekten geri durmamıştır.

İlk pasajlar İslâmiyetteki Tanrı inancının temel niteliğini yansıtması bakımından da tarihî bir önem arzetmektedir. Tanrı, tek, güçlü ve âdildir; onu tanımak kaydıyla kulunun zaman zaman yaptığı günahlara kulak asmamakta hattâ af denizinde onu bol bol yıkamaktadır. Tanrı, kulunu sevmekte, ancak kulunun tanrılaşmasına izin vermemektedir. Bilindiği gibi Araplar İslâm'dan önce de "Allah" namıyla güçlü, kâinatın yöneticisi ve yaratıcısı niteliğinde bir Tanrı inancına sahiptiler ancak tanrının yardımcısı olan küçük tanrılara benzer kuvvetleri temsil eden putları da vardı ve Kâbe, bu putların yan yana konduğu ve zaman zaman da ciddî kavgaların çıktığı bir mekândı. Her kabile kendi aristokratları tarafından bu putlara tapınmaya özendirilir, ticaret, yağma ve diğer işlerin rahat yürümesi için bu putların sembolik işlevlerinden yararlanılırdı. Ancak Hz. Muhammed gelince durum değişti, Arabistan'da birbirleriyle kavga eden onlarca kabile ve put yerine, tek olan, eşi benzeri, yardımcısı olmayan; tahayyül bakımından soyut ama etkisi ve gücü bakımından somut bir tanrı inancı *Kur'ân*'la duyuruldu.

Bedevîlerin tanrı inancından diğer âdetlerine geçen yazar, onların güzellik, evlilik, kadın, iyi huy, kötü huy ve söz güzelliği gibi konulardaki tavır ve anlayışlarına yer veriyor. Bunlara göz attığımızda oldukça realist bir bakış açısıyla karşılaşıyor ve daha sonraki yıllarda Abbasi rönesansına izin verecek gerçekçiliğin, gözlem gücünün ve yalınlığın ilk izlerine burada rastlıyoruz.

A. Sait Aykut
Nisan, 2004 İstanbul

BEDEVÎ ARAPLARIN ÖZDEYİŞ VE ÂDETLERİ

GİRİŞ

Başka bir bölümde tanışma ve kaynaşma aracı olan bir soydan; Arapların üstünlüğünden ve bazı Şuubilerin dile getirdiği itirazlardan bahsetmiştik. Bu sefer de –Allah'ın izniyle– eski bedevî Arapların söz ve âdetlerinden bahsedeceğiz. Onların sözleri sözlerin en değerlileridir. En şık sözlerdir, aynı zamanda süslüdürler. Dinleyene rahatsızlık vermezler. Anlatılmak istenen açıktır. Tüm konuşmaların özü bu sözlerde mevcuttur.

Minkar kabilesinden bir adam şöyle anlatıyor:

Hâlid bin Safvân, barış hakkında daha önce benzeri duyulmamış bir konuşma yapıyordu. Bir de baktı ki kalın bir giysi içinde bir bedevî; ayaklarında ayakkabısı yok. Bedevî, Hâlid bin Safvân'a öyle bir cevap verdi ki, keşke onu duymadan önce ölseydim! Hâlid, söylev çektiği yerden indi, başı eğik bir şekilde yanıma gelerek:

"Onlarla nasıl baş ederim? Onlara sadece öykünebilirim, o kadar!" dedi.

Ben de Hâlid'e dedim ki:

"Ey Ebû Safvân Hâlid! Doğru olanı yaptın diye seni kınayacak değilim; senin övgünü de başkasına bırakacak değilim!"

Rabîa er-Ra'y bir keresinde bilim hakkında konuşma yapıyordu. Ve biraz konuşmasını uzattı. Bir an sanki gururlandı. Yanında duran bir bedevîye dönüp şöyle dedi:

"Belâgatı nasıl tarif ediyorsun, bedevî?"

Bedevî cevap verdi:

"Az ama öz söz."

"Ya peki, meramı anlatamamayı nasıl tarif edersin?"

"Sabahtan beri yapmaya çalıştığın şey!"

Bedevînin bu sözü adeta bir balyoz gibi Rabîa er-Ra'y'ın kafasına inmişti.

BEDEVÎ ARAPLARIN YAKARIŞ VE SÖYLEVLERİ

Ömer bin Abdülaziz şöyle demektedir:

"Eski bedevî Araplara ilk kuşak Müslümanlardan daha çok benzeyen kimse yok. Eski bedevîlerin birbirlerine yaptığı zulüm de olmasa!"

Gaylân şöyle der:

"Eğer dua duymak istersen, eski Arapların dualarına kulak ver!"

Bedevî Mersed'in Duası

Ebû Hâtem anlatıyor: Bir keresinde Mersed adındaki bir bedevî bize şöyle bir dua yazdırdı:

"Allahım, bu dünyada elden ayaktan düşüp de sana karşı duada bile güçsüz kalacağım ve ecelimin yaklaşacağı an gelmeden önce; derim daha canlıyken, nefesim kurumamışken, dilim tutulmamışken, tövbemin kabulü için zaman varken, ölüm anındaki endişeden dolayı göğsüm daralmadan önce bana mağfiret eyle! Allahım, bana ölümün meşakkatinde, kabir ve kabrin ızdırabında, amellerin tartılacağı terazide, sırat köprüsünde ve o köprüyü tökezlemeden geçmede, Kıyamet Günü'nde ve o günün dehşetinde bana yardım et!

Allahım bana bir tek günahımı bile günah olarak bırakmayacak bir şekilde mağfiret eyle! Allahım bana farz kıldığın ve benim de sana karşı yerine getirmekle yükümlü olduğum, ancak yerine getirmediğim bütün sorumluluklarım konusunda mağfiret eyle! Allahım

zaman zaman sana tövbe ettiğim, ancak daha sonra geri döndüğüm günahlarım konusunda da mağfiret eyle! Ya Rabbi, senden bana nimetler geldi, aynı şekilde benden sana da peş peşe günahlar geldi. Verdiğin nimetlerden dolayı sana hamdolsun! İşlemiş olduğum art arda günahlarımdan dolayı da senden af dilerim.

Ben hak ettiğim azap açısından çok zengin oldum, ne var ki senin rahmetini kazanmak açısından da çok fakir kaldım. Allahım senden, ecel gelip de bir değirmentaşı gibi beni öğüttüğü sırada dileklerimin kabul edilmesini isterim! Allahım, ecelim geldiğinde işlemiş olduğum eylemleri hayırlı kıl! Allahım, beni nimet verdiğinde şükredenlerden kıl! Allahım belâ verdiğinde beni sabredenlerden kıl! Allahım beni uyardığında zikredenlerden kıl! Allahım beni akıllı ve tövbe edenlerden kıl! Allahım beni ne günahkâr kıl, ne de senin hakkında şüpheci! Allahım beni iyilik yapıp da bunun üzerine kat kat kazananlardan kıl! Allahım, beni bir kötü iş yaptığında af dileyenlerden kıl! Allahım beni azabından koru!

Allahım beni bana bırakma! Allahım beni endişeye boğacak ve âciz bırakacak her şeyden muhafaza et! Sana âciz bir kul olarak dua ediyorum. Sana günahkâr bir kul olarak dua ediyorum. Sana nefsine tutkun bir kul olarak yalvarıyorum. Sana bedeni zayıf bir kul olarak dua ediyorum. Sana çareleri tükenmiş, şefkatine susuz kalmış âciz bir kul olarak dua ediyorum. Allahım senden beni hüsrana uğratmamanı diliyorum. Azabından sana sığınıyorum. Allahım merhametinden, ilminden, affından ve kudretinden dolayı sana hamdolsun! Allahım bütün fakirliklerden sana sığınırım! Allahım yalnızca sana karşı olacak zelillik* hariç, tüm zelilliklerden sana sığınırım. Allahım yalan söz söylemekten, günahkâr olmaktan ya da senin katında mağrur biri olmaktan sana sığınırım! Allahım düşmanlarıma karşı gülünç duruma düşmekten,

* Aşağılanma, hor görülme.

amansız hastalıktan, duamın kabul edilmemesinden, rızkımı kaybetmekten ve başıma gelecek musibetlerden sana sığınırım."

Kabe'deki Bedevînin Duası

Kâbe'de tavaf eden bedevînin biri şöyle dua eder:

"Senin sayende sana itaat ettim ve sana minnettarım. Sana zaman zaman isyan ettiğimi de bilirsin. Ya Rabbi, senden rahmetini diliyorum. Allahım sana karşı uyduracak bir mazeretim yok. Senin bana ihtiyacın yok, ihtiyacı olan benim. Günahlarımı bağışlamanı ve bana acımanı diliyorum. Ya Rabbi sen bana vermeyince ben iyilik yapamam. Ya Rabbi, bana yazdığın günahlarımı mağfiret eyle! Allahım şüphesiz biz sana senin istediğin konularda itaat ettik. Senden başka ilah olmadığına, senin bir olduğuna ve ortağının olmadığına şehadet ettik. Allahım senin yasakladığın konularda sana asla isyan etmedik: Sana ortak koşmak gibi. Böyle bir günahım varsa beni bağışla! Allahım muhakkak ki sen, seni sevenler için en iyi dostsun. Ya Rabbi, insanların şahidisin, her yaptıklarını ve içlerinde olanları bilensin. Allahım benim ruhum, senin için ortadadır. Allahım ben senin için yanıp tutuşuyorum! Allahım yalnız kaldığımda seni hatırlamak beni teselli eder, yalnızlığımı bana unutturur. Bütün keder ve gamlar üzerime bir kara bulut olup çöktüklerinde sana sığındım. Çünkü biliyorum ki bütün işlerin yuları senin elindedir. Yine biliyorum ki kaza ve kader senin elindedir. Allahım beni, günahlarından arınmış bir şekilde sana ulaştır! Kalan ömrünü sana itaat etmekle geçiren masum bir kul olarak sana ulaştır! Ey merhametlilerin en merhametlisi Allahım; bana yardım et!"

Günahkâr Endişelidir

Asmaî anlatıyor: Hac yapıyordum, o sırada bedevînin biri Kâbe'yi tavaf ediyor, şöyle dua ediyordu:

"Ey elçilerin göndericisi olan en güzel dayanak! Gücüm bitti, bitkin düştüm. Sana ırmakların yıkayamayacağı, denizlerin taşıyamayacağı bir günahla geldim. Hiddetinden sakınır, merhametine sığınırım. Cezalandırmandan korkar, affına sığınırım."

Ardından dönüp şöyle dedi:

"Ey şefkat sahipleri, bir elbise gibi günahlara bürünmüş şu zavallı kişiye merhamet edin! Bir sel gibi başına belâlar gelmiş kişiye acıyın! Uzun mesafeler katedip buralara kadar gelmiş kişiye acıyın! Arkasında bir günah serveti bırakan kişiye acıyın! Günahların ezdiği, ayıpları ortada olan kişiye acıyın! Allah'tan bana günah işlemeyi nasip etmemesini istiyorum."

Ardından kapının halkasına yanağını koyup şöyle dedi:

"Yanağım sana boyun eğdi. Benliğim senin önünde zelil düştü."

Sonra şu beyti söyledi:

Günahkâr endişelidir
Tüm müjdelerden de uzaktır.

Arafat'taki Bedevî

Utbî anlatıyor: Arafat'ta arife akşamı bedevînin birinin şöyle dediğini duydum:

"Allahım muhakkak ki bu gece senin katında sevimli olan gecelerden ve bugün, sana yakın olunan günlerdendir. Bu gece kullarından senin kapına gelmiş kimseler senden bir şeyler ümit ederler. Sana hiçbir şeyi ortak koşmamış olanlar bu gece dillerinin döndüğünce sana dua ederler, hayır için senden istekte bulunurlar. Sana isyan edenler uzak memleketlerden sana geldiler. Sıkıntıda olanlar, içlerinde bulundukları o çıkmazlardan dolayı sana dua ettiler. Masum yüzler de sana geldi. O yüzler ki yakıcı rüzgârlara, gece soğuklarına tahammül etti. Bunu da se-

nin rızanı kazanmak için yaptılar. Ey bağışlaması bol Rabbim! Ey kendisinden nimetleri artırması istenen Rabbim! Ey vereceği belâlardan kendisine sığınılan Rabbim! Hırıltıyla sana dua eden bu zavallı kulunun sesini duy!"

Bedevî ardından her iki elini de gökyüzüne doğru açarak şöyle dua etti:

"Allahım senden isteyerek sana ellerimi açtım. Eğer şükretmez ve nimetin konusunda gaflete düşersem, onu benden kesme! Allahım bu konuda yapacağım tövbemde beni ümitsizliğe düşürme! Sana günahkâr bir şekilde geldiğimde rahmetine olan ümidimi kesme ne olur! Allahım bana iyi evlat nasip et! Memleketimde emniyet içinde olmayı nasip et! Allahım sağlık nasip et! Şüphesiz sen duaları işiten ve kabul edensin!"

Tüm Belâlara Karşı Senden Kalkan İstiyorum

Bedevînin biri şöyle bir dua etmiştir:

"Ey kendisinden başka dayanılacak kimse olmayan Allahım! Ey zayıfların kendisine sığındığı Allahım! Ey ölmek üzere olanları kurtaran Allahım! Ey kendisine yalvarılanlar arasında şanı en yüce olan! Gecenin karanlığının, gündüzün aydınlığının; ayın ışığının, güneşin ışınının; ağacın hışırtısının, suyun şırıltısının andığı varlık sensin! Ey ihsan sahibi! Ey güzellik sahibi! Ey fazilet sahibi! Allahım senden iyilik istemiyorum, o zaten senin katındadır. Ancak senden rahmetini istiyorum. Senden bedenimi bir elbise gibi örten ve beni kuşatan bir esenlik istiyorum. Ve tüm belâlara karşı senden kalkan istiyorum."

Bedevî Kadının Duası

Asmaî anlatıyor: Bedevî bir kadın Minâ'ya doğru yola çıktı. Epeyce bir yol katetti. Daha sonra şöyle dedi:

"Ya Rabbi! Sen tuttun, sen verdin, sen nimetlendirdin, sen çekip aldın. Bütün bunların hepsi senin adaletinden ve lütfundandır. Bunlar yaratıklarına gösterdiğin cömertliğindendir. Ağzımı senden başkasından istemek için açmadım. İsteklerim için senden başkasına dil dökmedim. Ey huzurunda isteyenlerin gözünü aydın kılan! Beni kereminle zenginleştir! Bana Firdevs bahçelerindeki gibi bir hayat süreceğim nimet ver! Bana güzelliğinden büyüleneceğim bir hayat ver! Ya Rabbi beni yaya olmaktan kurtar! Ya Rabbi beni fakirlikten kurtar! Ya Rabbi bana mızrakların delik deşik etmediği, rüzgârların uçurmayacağı bir örtü nasip et! Muhakkak ki sen duaları işitensin!"

Çölde Dua

Asmaî anlatıyor: Bir keresinde çölde bedevînin birinin şu şekilde dua ettiğini duydum:

"Allahım günahlarımın çokluğuna rağmen yalnızca senden bağışlanma dilerim. Ya Rabbi âciz olan birine karşı rahmetinin geniş olduğunu bildiğim için, bazen senden af dilemeyi bırakıyorum. Ya Rabbi verdiklerinle bana karşı ne kadar sevgide bulundun! Ya Rabbi sen bana karşı cömertsin. Oysa ben günahlarımla senin huzurunda ne kadar da sevimsizim! Ya Rabbi ben sana muhtacım. Ya Rabbi sen günah işleyeni affedensin, söz verdiğinde yerine getirensin."

Allahım, Sonuçta Sana Hiçbir Zarar Yoktur

Asmaî anlatıyor: Bedevînin birinin şu şekilde dua ettiğini işittim:

"Allahım işlemiş olduğum günahlarım sana hiçbir zarar vermez. Aynı şekilde bana göstereceğin rahmetin de senden hiçbir şey eksiltmez. O halde beni, sana zararı olmayan şeylerden dolayı affet ve beni, senden hiçbir şey eksiltmeyecek olan rahmet denizine bandır!"

Allahım Senin Yardımını İsterim

Asmaî anlatıyor: Bedevînin birinin şu şekilde dua ettiğini işittim:

"Allahım, senin sevgini kaybetmekten korkanların eylemini ve iyi eylem sahiplerinin haklı endişelerini istiyorum. Tâ ki senin vaat ettiğini kazanmak isteğiyle bu dünya nimetlerini bırakmakla ve senin tehdit ettiklerinden korkmakla nimetleneyim. Allahım gazabından beni koru! Felaketlerinden sana sığınırım! Allahım önceden günahlar işledim. Allahım sen tövbe edenlerin tövbelerini kabul edersin! Allahım senin yardımını isterim. Allahım senin gazabından sana sığınırım."

Bize de Umut Ettiğimizi Ver

Asmaî anlatıyor: Bedevînin birinin şöyle bir dua ettiğini işittim:

"Allahım canlarını bağışlaman için nice topluluklar sana dua ettiler. Sonuçta umduklarını da elde ettiler. Allahım bizi azabından koruman için biz de tüm kalbimizle sana iman ettik. O halde bize de umut ettiğimizi ver!"

Namazdaki Bedevînin Duası

Asmaî anlatıyor: Bedevînin birini namazda şöyle dua ederken işittim:

"Övgü ancak yaşlanmayan, eşi olmayan ve büyüklüğü kelimelerle ifade edilmeyen Allah'a olsun! Allahım beklemekte olduğumuz ve vaktini bilemediğimiz ölümümüzü en hayırlı tarzda nasip et! Ebedî istirahatgâhımız olacak kabri bizim için hayırlı bir ev kıl! Allahım ölümden sonra başlayacak olan hayatımızı da bizim için hayırlı kıl! Allahım sana karşı olan korkumuzdan gözlerimiz yaşla doldu. Bilmeyerek yaptığımız hatalarımızı bağışla! Allahım senden başka kimseye yalvarmayan şu kulunun günahlarını ört!"

Allahım Ben Bu Gece Senin Misafirinim

Asmaî anlatıyor: Bedevînin biri, hac mevsiminde ayakta durmuş, şöyle dua ediyordu:

"Allahım, senin benim üzerimde sayısız hakkın var, benim onları yerime getirmemi nasip et! Allahım insanların benim tarafıma yığdığı angaryalar var, onları üzerimden kaldır! Allahım her misafire bir şeyler ikram edilir. Ben bu gece senin misafirinim. Bana yapacağın ikram cennet olsun!"

Hiç Değilse Onu Rızan Olmadan Affet

Asmaî anlatıyor: Bedevînin biri Kâbe'nin kapısının iki halkasını eline almış şöyle dua ediyordu:

"Allahım şu an kapına gelen dilencinin ömrü gitmiş, günahları kalmış, şehveti bitmiş; üzerinde de mazlumun hakkı kalmıştır. Sen bu kulundan razı değilsen hiç olmazsa onu hoşnutluğun olmadan affet!"

Hem Dünya Hem de Âhiret Şerefi

Asmaî anlatıyor: Bedevînin biri Kâbe'de şöyle dua ediyordu:

"Allahım, şeref ancak hak etmekle olur, hak etmek ise mal sayesinde olur. Bana hem dünya hem de âhiret şerefi elde edeceğim maldan ver!"

Yemenli Bedevînin Duası

Zeyd bin Ömer anlatıyor: Tâvus adlı ünlü bir sûfînin şöyle dediğini duydum: Ben Mekke'deyken Haccâc bin Yûsuf'a gittim. Bana bir yastık verdi ve karşılıklı oturduk. Biz konuşurken kendisine cevap verilsin diye sesini yükseltmiş bir bedevînin sesini duyduk vadide. Bunun üzerine Haccâc şöyle dedi: Onun isteğine cevap vermem gerekir. Adam getirildi. Haccâc:

"Kim o?"

"Halkın en hakiri."

"Bunu sormadım."

"Peki ne hakkında sordun öyleyse?"

"Hangi memlekettensin sen?"

"Yemen halkındanım."

"Muhammed bin Yûsuf'u nasıl bıraktın?"

Yani kardeşini kastediyordu. Kardeşi Yemen'in valisiydi.

Adam şöyle cevap verdi:

"Onu büyük, heybetli, her yere çıkan ve giren biri olarak bıraktım."

"Ama sana bunu sormadım."

"Peki ne hakkında sordunuz?"

"İnsanlar içindeki davranışı nasıldı?"

"Onu zalim, despot, yaratana asi, yaratılana kulluk ederken gördüm."

Haccâc şöyle sordu:

"Seni buna iten nedir? Hangi cesaretle böyle laf ediyorsun?"

Bunun üzerine bedevî şöyle cevap verdi:

"O herif benden daha mı üstün? Ben ki Allah'ın evini ziyaret etmiş, kullara borcunu ödemiş ve peygambere inanmış biriyim."

Haccâc dilini yutmuş gibi sessiz kalıp adama herhangi bir cevap vermedi. Adam da kalkıp izin istemeden gitti.

Adamı takip ettim. Mültezem'e geldi ve Kâbe'nin örtülerine yapışarak şöyle dedi:

"Allahım yalnızca sana sığınırım. Ümitsizlik anında beni bırakma! Rıza ancak senin elindedir."

Tâvus devam ediyor: Ardından insanların arasına karışıp kayboldu. Onu Arafat'ta bulduğumda ayakta durmuş şöyle dua ediyordu:

"Allahım, eğer benim haccımı ve bu zahmetimi kabul etmeyeceksen hiç olmazsa başına gelen musibetten dolayı yaralanan kimsenin kazandığı sevaptan beni mahrum etme! Ben, senin rahmetinden mahrum kalıp giden kimse, bu musibetten daha büyük bir musibet almamıştır başına."

Ya Rabbi Benim de Senden İsteğim

Asmaî anlatıyor: Kâbe'yi tavaf eden bedevînin birinin şöyle dua ettiğini duydum:

"Ya Rabbi, çeşitli dillerden sesler senden bir şeyler istemek için yükseldi. Ya Rabbi benim de senden istediğim bir ihtiyacım var: Ya Rabbi, eğer insanlar beni unuturlarsa sen bütün belâlarda beni hatırla! Allahım, bana hakkımı ver! Allahım kullarını benden razı kıl! Allah'ım, benim için takdir etmediğin şeyi bana verme! Allahım gücümün dışında olan şeyleri benim için kolaylaştır!"

Oğlu İçin Dua Eden Bedevî Kadın

Asmaî anlatıyor: Oğlunu hacca gönderen bir bedevî kadın, onun için şöyle dua ediyordu:

"Allah her işinde arkadaşın olsun! Allah ailen yokken senin vekilin olsun! İsteğinin yerine gelmesi konusunda yardımcın olsun! Yoldaşın ve koruyucun Allah olacak bir şekilde yürü! Allah düşmanını sana güldürmesin! Ve dostlarından sana bir kötülük göstermesin!"

Bedevîden Ölen Oğluna Dua

Asmaî anlatıyor: Bedevînin biri, ölen oğlu için şöyle dua etti:

"Allahım, oğlum bana iyilik konusunda elinden geleni yaptı ve ben ondan razıyım. Sen de, sana karşı ibadette elinden geleni yaptığı için ondan razı ol! Şüphesiz sen cömertlerin en cömertisin."

BEDEVÎ ARAPLARIN BELÂ HAKKINDAKİ SÖZLERİ

Felek Vurmuş Sillesini

Utbî anlatıyor: Bedevînin biri bir musibetten şu şekilde bahsediyordu:

"Allah adına yemin olsun ki, siyah kafaları beyaz bıraktım. Beyaz yüzleri de siyah bıraktım. Ondan sonra da bana musibetler vız geldi."

Şairlerden biri, bu temayı alıp Ebû Süfyân ailesi için şöyle bir ağıt yakmıştır:

Felek vurmuş sillesini
Ebû Süfyân ailesinin kadınlarına
Simsiyah saçlarını bembeyaz yapmış
Bembeyaz yüzlerini simsiyah yapmış
Eğer sen duyarsan
Hind'in ağlamasını ya da Remle'ninkini
Bir de görürsün ki
Bir yandan da yüzlerine vuruyorlar
İşte o zaman ağlarsın
Hem de ciğerinden bir şeyler koparan bir ağlamayla
Sebebi şu ki, Felek onların biriciğini alıp götürmüştür.

Oğlunu Kaybeden Bedevî Kadın

Utbî anlatıyor: Oğlunu kaybeden bir bedevî kadına; "Teselli bulduğun en güzel şey nedir?" diye sorarlar. Bunun üzerine bedevî kadın:

"Benim onu kaybetmem, ondan başka her şeyi kaybedeceğimi garanti etmektedir. Benim onu kaybetmemden sonra artık musibetler vız geliyor bana."

Üzüntü mü Bıraktı?

Bedevînin birine sorarlar:

"Çocuğuna duyduğun üzüntü nasıl olur?"

Bunun üzerine bedevî şöyle cevap verir:

"Öğle ve akşam yemeği kaygısı bende hüzün mü bıraktı!"

Gençliği Ne Alıp Götürür?

Bedevînin birine sorarlar:

"Gençliği alıp götüren nedir?"

Bedevî cevap verir:

"Bir kimsenin ümitleri hep bir başka bahara kalır; çocukları çoğalır ve teni solarsa o kimsenin gençliği gitmiş demektir."

Bedenin Neden Böyle Bitkin?

Bedevînin birine sorarlar:

"Bedenini böyle bitkin düşüren nedir?"

Bedevî cevap verir:

"Kötü yemek, kıtlık ve kederin kalbimde cirit atması."

Ardından şu dizeleri söyler:

Üzüntüyü yoluna sal, gitsin
Büyük bir hastalıktır dert
Kalbimi kemirir
Derin kederlere kapılırım bazen
Ve şöyle derim:
Başaran ve hayatta kalan değerlidir.

Felek Bana Güler Oldu

Yaşı ilerlemiş bir bedevîye sorarlar:

"Nasıl oldun?"

Bedevî cevap verir:

"Saçlarım apak oldu. Arkamı tutamaz oldum. Zamanında ben ona hava basarken, bugün felek bana güler oldu."

Siyah Nedir Bilmez Oldum

Bedevînin biri şöyle der:

"Beyaz rengi hiç tanımazdım, oysa şimdi siyah nedir bilmez oldum. Ne kötü bir değişim!"

Torunlar Olunca

Bedevînin biri şu dizeleri söylemiştir:

Bir adamın torunları oldu mu
Artık hastalıklar ona gelip çatmış demektir
Yaşlıdır o tüm kasları sarkmıştır
Hasat vakti gelmiş ekin misali!

Bedevî Kardeşine Küsünce

Bedevînin biri, kardeşiyle arasında çıkan husumeti şöyle betimler:

"Sevgi torbaları şimdi boşaldı. Yüzler gözyaşıyla soldu. Daha önce yüzünü çevirip bana bakanlar şimdi arkasını döner oldu."

Metruk Bir Ev!

Bedevînin biri, ahalisi ölüp gitmiş bir evi şu şekilde betimler:

"Allah adına yemin olsun, bir ev ki o; harem kısmındaki kadınlar şimdi yok! Yalnızca tencerelerin üzerine konduğu kara taşlar var! Yosun tutmuş her köşe; zannedersin ki ev küf yeşiliyle süslenmiş. Ev sahipleri yitmiş gitmişler, yerlerinde kavak yelleri esmekte! Rüzgâr izlerini bile kaybetmiş onların. Ölüm yakın, buluşmak ne kadar uzak!"

Bu Gözler

Bedevînin biri durumları değişen bir topluluğu şöyle anlatır:

"Allah adına yemin olsun ki, bu gözler ışıl ışıl, sevgi doluydu; şimdi ise gözyaşları onlara sürme olmuş.

Bu nefesler eskiden hayat doluyken şimdi hüzünden ciğer yakıyor."

Neydi Ne Oldular?

Bedevînin biri durumları değişen bir topluluğu şöyle betimler:

"Allah adına yemin olsun ki, onlar mesut bir hayat yaşarlarken, felek defterlerini dürdü. Soğuktan bedenleri kurudu. Artık bu dünyada onurlu bir arkadaş göremiyorum. Ve ölümden daha zalim bir zorba göremiyorum."

Kavak Yelleri Esiyor

Bedevînin biri sahipleri yitip giden bir evin kapısında durup evi şöyle betimler:

"Allah adına yemin olsun ki, bu ev gözyaşı seline maruz kalmış, üzerine kara bulutlar çökmüştür, bu evde kavak yelleri esiyor."

Defteri Dürülmüş Bir Kere

Bedevînin biri durumu değişen bir adamı şöyle betimler:

"Defteri dürülmüş bir kere, rızk kapıları yüzüne kapanmış bir kere, bütün belâlar peş peşe bulmuş onu, hayat öyle sıkmış ki kemiklerini bile kırmış onun."

Şimdi Öyle mi?

Bedevînin biri önce lüks bir hayat yaşarken sonra fakirleşen bir adam hakkında şöyle demiştir:

"Allah adına yemin olsun ki, hayatı rahattı onun, bir tasası yoktu. Şimdi ateşi sönmüş, tenceresi kaynamamakta."

Oğluma Ağıt

Asmaî anlatıyor:

Ukaylî, bana bir bedevî kadının oğlu için şöyle bir ağıt yaktığını söyledi:

Felek onu oyuna getirdi
Kılıç ile ok arasında yedi onu!
Bir elbisesi vardı bembeyaz bir zırh
Etekleri yerde sürünen bir çelik cüppe.
Yoluna çıkan ateşleri söndürüyordum ben senin
Felekle savaşman için
Geçer miydi aklımın ucundan hiç
Bir gün sen de yenilecektin.

Hem Defneden Hem Defnedilen

Bedevînin biri, oğlu için şöyle bir ağıt yakmıştır:

Kendi ellerimle gömdüm
Canımdan bir parçayı
Bu nasıl iştir ah yüreğim,
Hem defnedenim hem defnedilenim!

Dünya

Bedevînin biri şöyle demiştir:

"Bu dünyanın dili yok ama konuşuyor. Neyi konuşuyor biliyor musunuz? Geçmişte olanları haber veriyor. Dünyadan göçenleri bildiriyor."

Vebadan Kaçarken

Bedevînin biri vebadan kaçmak için çıkıp gider. Bu sırada yolda bir yılan kendisini sokar ve bedevî ölür. Babası ise şu dizeleri söyler:

Ölümden kurtulmak için gitti
Başka gayesi yoktu
Ancak ölüm bırakmadı peşini,
Aklım almıyor bir türlü
Neydi seni öldüren, sana kıyan?
Felek pusu kurmuş
Oğlumun gittiği her yerde
Her gölge bir katil olmuş
Ecel kafasına takmış oğlumu.

Bir Memleket

Bedevînin biri bir memleket hakkında şunları söylemiştir:

"Bir memleket ki; çorak bir toprak gibi, kuş konmaz kervan geçmez. Orada yaşanır mı hiç?"

BEDEVÎ ARAPLARIN YEMEK HAKKINDAKİ SÖZLERİ

Boynum Kıldan İncedir

Benî Kinâne kabilesinden bir bedevî, Yemen'deki Maan bin Zâide'nin yanına gelir ve ona şöyle der:

"Allah adına yemin olsun ki, benim gibi yaşlı ve saygıyı hak eden birinin memleketinden kalkıp sana gelmesi için bir sebep ararsak; bu, ya İslâm için ya da akrabalık bağından olmalıdır. Oysa benim gelişim senin hürmeti hak edenlere olan duandandır. Senin iyilik ve adâlete olan bağlılığını seviyorum. Eğer beni, hak ettiğim için çiğnemek istersen bunun için boynum kıldan incedir."

Bunun üzerine Maan bin Zâide, bedevîyi buyur eder, ona ihsanda bulunur.

Gariban Duası

Rabî bin Süleyman anlatıyor: İmâm eş-Şâfiî'nin şöyle anlattığını duydum:

Bedevînin biri, bir grup insanın yanına gidip şöyle der:

"Biz –Allah size merhamet versin!– yolda kalmış, üstü başı yırtık pırtık kimseleriz. Biz kıtlıkta kapışılıp yenilen başak taneleri gibiyiz. Allah; iyilik yapan, yardımsever kimseye merhamet eylesin!"

Bedevînin bu duası üzerine orada bulunan bir adam çıkarıp bedevîye bir dirhem verir. Bunun üzerine bedevî şöyle der:

"Allah seni çetin sınavlara sokmadan mükâfatlandırsın!"

Bir Ben Bilirim Çektiklerimi!

Bedevînin biri, yanlarına sığındığı bir grup adama şöyle der:

"Ey insanlar, çok kasvetli geçen yıllar oldu. Öyle ki; gök gürültüsü nedir bilmez olduk. Toprağın ufalanması nedir bilmez olduk. O şırıl şırıl akan ve bitmez dediğimiz sular akmaz oldu. Kayalardan ve dağlardan kopup gelen sularımız durdu. Bereket nedir unuttuk, her şey kurudu gitti. Karşımıza asık suratıyla çoraklık dikildi. Mal bizim için serap oldu. Beynimiz perdelendi, işlemez oldu. Hayatımız ne kadar da çalkantılı oldu! O süslü elbiselerimiz şimdi yok! Acı günler sürükledi bizi, bir o yana bir bu yana ve şimdi geldik bir yabancı olarak size! Evimden yurdumdan uzağım şimdi! Dönecek param da yok! Bekleyen kimsem de yok! Duam odur ki; benim bu gurbetlik halime acıyana Rabbim de acısın! Ve buradan bir pay almayı bana nasip etsin!"

Bedevî Kadının Duası

Halife Mehdî bir gece ortalık yatıştıktan sonra dolaşmak için çıkar ve caminin yanında duran bir bedevî kadının şöyle dediğini duyar:

"Fakir kavim! Gözlerden ırak insanlar! Borçları ezmiş onları! Zaman çektirmiş onlara! Erkekleri ölmüş, paraları bitmiş, ortalıkta kalmışlar; ne üstte var ne de başta. Tanrı adına bir güzellik yapmayı isteyen var mı? Allah o kimseyi yolculukta korusun!"

Bunun üzerine halife, bu kadına yardım edilmesini emreder. Ve kadına beş yüz dirhem ödenir.

Haram Harama Biniyor

Asmaî anlatıyor: Huzayme'nin devesine saldırırlar. O da artık kendisinden yararlanılması yasak olan ve "bahîra"* namı verilen devesine biner. Bunun üzerine ona sorarlar:

---

* İslâmiyet öncesi Araplar, deve beş defa doğurur, beşinci de dişi olursa kulağını yararak ondan bir daha istifade etmezlerdi. İşte bu deveye "bahîra" derlerdi.

"Haram olan bir şeye mi biniyorsun?"

O da cevap verir:

"Haram, kendisine helal olmayan şeye biniyor."

Keşke Ayakkabılarım Olsa

Bedevînin biri şu dizeleri söylemiştir:

Keşke ayakkabılarım olsa
Sırtlan derisinden cici mi cici
Bütün ayakkabılar burun kıvırır, alay eder,
Ayağı parçalanmış, yalınayak kimseyie.

Bir Maruzatım Var!

Ebu'l-Hasan anlatıyor:

Bir keresinde bedevînin biri, Mekke'de Utbe bin Ebû Süfyân'ın yolunu keserek şöyle der:

"Ey Halife!"

Halife:

"Ben o değilim. Ama ondan uzak da değilim!"

"Öyleyse ey Halifenin kardeşi!"

"İyi bakalım, seni dinliyorum, konuş!"

"Benî Amr kabilesinden sana, baba ve anne tarafından akraba olan bir ihtiyar; geçimiyle yükümlü olduğu kişilerin çokluğu, zamanın şartlarının zor olduğu, fakirliğinin ileri derecede olduğu ve peş peşe kayıplarla hayatının çekilmez olduğu konusunda dert yanar! Sende onu rahatlatacak, sıkıntılarını giderecek bir çarenin olduğunu düşünerek huzuruna gelmiştir."

Bunun üzerine Utbe bin Ebû Süfyân şöyle der:

"Senin için Yüce Allah'tan af dilerim. İhtiyaçlarının giderilmesini emrettim. Keşke seni hiç geciktirmeseydik!"

Adı Mühim Değil

Bedevînin biri, dilencilik yaptığı bir sırada şöyle der:

"Sözlerim bir kulağından girip diğerinden çıkan Müslümana Allah merhamet versin! Memlekette kuraklık var. Evimiz barkımız yok olup gitti. Utanma yok, sözleriniz kimin umurunda! Yokluk canımıza tak etti, üstelik durumumuzu size anlatmaya sevketti. Allah birilerinin geçimini sağlayan ve muhtaçlara yardım etmeye çağıran kimselere merhamet eylesin!"

Bedevînin bu sözlerine orada bulunanlardan biri şöyle cevap verir:

"Kimlerdendir bu adam?"

Bedevî:

"Onu tanımanızın size bir yarar sağlamayacağı; onu tanımamanızın da size zarar vermeyeceği kimselerdendir."

Ödül Getiren Şiir

Utbî anlatıyor: Bedevînin biri, Hâlid bin Abdullah el-Kasrî'nin yanına gider. Huzuruna vardığında ona şu dizeleri söyler:

Allah düzeltsin elimdeki az olanı
Ailemin ve benim sabrımız kalmadı
Çünkü arttı sayımız
Felek bütün sıkıntılarla sardı bizi
Son çare beni size gönderdiler
Dört gözle yolumu beklerler.

Bunun üzerine Hâlid bin el-Kasrî ona:

"Seni gönderdiler ve bekliyorlar mı? Allah adına yemin olsun ki, sen onları sevindirecek şeyle dönmediğin sürece bir dakika bile oturmayacaklar orada!" der. Ve ona dört gebe deve, bir miktar buğday ve hurma verilmesini emreder.

Mâlik bin Tavk'ı Güldüren Bedevî

eş-Şeybânî anlatıyor: Bedevînin biri, Mâlik bin Tavk ile görüşmek için gelir. Mâlik bin Tavk o zaman

Rahbe denen bir yerde ikamet etmektedir. Bedevî, Benî Esed kabilesinden-dir. Yün bir aba giyinmiş; üzerinde kıldan bir pelerini olan dilencidir. Mâlik bin Tavk'ın yanına her girmek istediğinde kapıcıları ona engel olurlar. Günlerden bir gün Mâlik bin Tavk, Rahbe etrafında biraz dolaşmak ister. Bu sırada bedevî yoluna çıkar. Ancak bedevîyi yine dövüp görüşmesini engellerler. Bütün bunlar onu durdurmaya yetmez. Sonunda Mâlik bin Tavk'ın atının yularını tutarak şöyle der:

"Ey prens! Senin bu zebanilerinden Allah'a sığınırım!"

Bunun üzerine Mâlik bin Tavk, adamlarına seslenir:

"Bedevîyi rahat bırakın!"

Ardından bedevîye dönerek:

"Bir ihtiyacın var mı bedevî?" diye sorar.

Bedevî:

"Evet, Allah Teâlâ, efendimize hidayet nasip etsin! Bana kulak vermeli, gözünü dört açmalı, yüzünü bana dönmelisin!"

"Evet."

Daha sonra bedevî şu dizeleri söyler:

Kapına geldim kimseler beni görmeden
İhtiyacım vardı turladım evinin etrafını
Uzun uzun koşarak döndüm durdum,
Engel oldu kapıcıların bana
Üstelik çekili perden de cabası.
Sen içerdesin görmüyorsun olup biteni
En azından saf saf dizilen adamlarını
Dönüyorlar etrafımda ben ise ortalarında
Zannedersin ki: Aç kurtlar uluya uluya
Aralarına almışlar zavallı bir kuzuyu
Nihayet görebildim yüzünü
Şükürler olsun Rabbime!
Kimim var benim bu dünyada senden başka

Arkamda bıraktıklarımın da
Senden başka kimi var?
Çıkıp geldim sana her şeye rağmen
Kendimi küçük düşürerek geldim
Senden bir kolaylık dilemek için geldim
Oysa kapında türlü türlü dayaklara maruz kaldım.
Rica ederim efendimiz "olur" deyin artık,
Beni kapınızdan geriye çevirmeyin
Korkuyorum bir daha yerim diye
Muhafızlarınızdan o dayakları.

Bu şiir üzerine Mâlik bin Tavk güler. Hatta öyle bir güler ki atından yere düşer ve daha sonra yanındakilere dönerek şöyle der:

"Kim, iki dirheme karşı bir dirhem, iki elbiseye karşı bir elbise verecek? Ona verdiğiniz her şeyin iki katını vereceğim size!"

Bunun üzerine bedevîyi şaşkınlığa düşürecek şekilde dört bir yandan üzerine para ve elbise yağar. Ardından Mâlik bin Tavk sorar:

"Başka bir ihtiyacın kaldı mı bedevî?"

Bedevî:

"Senden değil!"

"Kimden peki? Kimden ihtiyacın var?"

"Allah'tan dileğim var. O'ndan dileğim şu ki; seni Arapların başından eksik etmesin!"

Üç Yıl Geçirdik

Bir keresinde bedevînin biri, Hişâm bin Abdulmelik'e gelerek şöyle der:

"Efendimiz, üç yıl geçirdik: Birincisi yağı eritip götürdü. İkincisi eti yedi. Üçüncüsü de kemikleri sıyırdı. Sizde servet var. Eğer Allah için olacaksa sizdeki malı O'nun kullarına dağıtın! Eğer insanlar için olacaksa neden onlardan gizliyorsunuz? Yok, şayet kendiniz için olacaksa sadaka verin! Çünkü Allah sadaka verenleri ödüllendirir."

Bedevînin bu sözleri üzerine Hişâm bin Abdulmelik şöyle der:

"Bundan başka bir ihtiyacın var mı bedevî?"

Bedevî:

"Ben size derim ki, cümle yoksula ucu dokunmayan iyiliğe iyilik denmez!"

Hişâm bin Abdulmelik, insanlara dağıtılmak üzere bir şeyler verilmesini ve ayrıca kendi kabilesinde dağıtması için, bedevîye bir şeyler verilmesini emreder.

Ramazan Ayı ve Bedevî

Bedevî, Ramazan ayında bir grup adamın yanında durup onlara şöyle der:

"Ey insanlar, Ramazan, dün sahur vaktinden beri ağzımıza mühür vurmuştur. Benim iki kızım var. Allah şahidimdir ki, şimdiye kadar namusuma halel getirecek hiçbir davranışta bulunmadılar. Şimdi soruyorum; aranızda bizim bu halimizi görecek ve son nefesimizde bize yardım edecek cömert biri varsa Allah ona merhamet etsin! Allah onu bizim durumumuza düşürmesin! Çünkü bu, çok utanılacak bir durumdur!"

İnsanlar bedevîyi dikkate almayarak dağılırlar. Kendisine bir şey veren de çıkmaz. Bunun üzerine bedevî onlara döner, hepsini şöyle bir süzdükten sonra tekrar seslenir:

"Size bir şey söyleyeyim mi? Allah adına yemin olsun ki; ben şu kötü halime ve yoksul olmama yanmıyorum. Benim endişem sizedir, siz düşünce kim yardımınıza koşar acaba? Gidin bakalım, Allah yardımcınız olmasın!"

Elde Avuçta Kalmadı

Asmaî anlatıyor: Bir keresinde bedevînin biri, gelip yanımızda durarak şöyle bir söylev çekti:

"Ey insanlar, yıllar peş peşe geldi, bizden alıp götürdü. Ne elde kaldı ne avuçta. Neyimiz var neyimiz

yok tükendi gitti. Kurak yıllar ziraat ve hayvancılığı öldürdü. Sizde bir şeyler varsa bu, Allah'ın size olan ihsanıdır. Siz de Allah'ın size yaptığı ihsandan bize verin! Bu yetim babasına merhamet edin! Zamanın bitap düşürdüğü babaya yardım edin! Hiç şüphe yok; arkamda beni bekleyen öyle insanlar bırakmışım ki, hastalarına bile bakacak güçleri yok, bırak bakmayı, hastalarını daha da beter ederler. Bir ölüleri olsa kefenlemeye güçleri yok. Ben buralara gelmek için bir sürü yol teptim, gayrı dermanım kalmadı, kan beynime sıçradı. Dayanamadım meyve çekirdeklerini yedim."

Hevâzinli Kadın ve Hz. Ebû Bekir

Asmaî anlatıyor:

Hevâzin'den bedevî bir kadın, Hz. Ebû Bekir'in yanına gelerek şöyle der:

"Uzak bir yerden geliyorum. Meşakkat beni bitirdi. Etim eridi. Kemiklerim ufalandı gitti. Artık yıkılmışım ben! Vatanım benim için yaşanamayacak bir yer oldu. Ne var ki ailem ve çocuklarım orada. Beni koruyacak yakınlarım da yok! Ben Hevâzinli bir kadınım. Ne çocuğum var ne babam. Benim için şu üç şeyden hiç değilse birini gerçekleştir: Ya bana bir bağışta bulun! Ya geçimimi sağlamama yardımcı ol! Ya da evime geri dönmem konusunda bana yardımcı ol!"

Hz. Ebû Bekir:

"Tamam, üçünü de yerine getireceğim," der ve Hz. Ebû Bekir, kadının tüm isteklerini yerine getirir.

Merhamet ve İhtiyaç

Asmaî anlatıyor: Bir keresinde bedevî bir kadın şöyle dedi:

"Ey insanlar! Kıtlık mahvetti, herkes cimrileşti, içinde bulunduğumuz durum hepimizi yıprattı. İçinizden var mı, hayır işleyecek biri? Ya da azık verecek biri? Merhamet edene Allah da merhamet etsin! İhtiyaç giderenin Allah da ihtiyacını gidersin!"

Dere Tepe Aştık Biz

Asmaî anlatıyor: Bir keresinde bedevîlerden bir grup, kıtlık ve sıkıntının had safhada olduğu yıllara maruz kalır ve Basra'ya giderler. Önlerinde de bir bedevî, onlara öncülük etmekte ve şöyle demektedir:

"Ey insanlar! Biz sizinle din kardeşiyiz. Ülkümüz birdir ve o da hak dini olan İslâm'dır. Yollara düştük. Sıkıntı bizi yıprattı. Kıtlık, bize galip geldi, şimdi kıtlık galip ve biz mağlup durumdayız. Peş peşe üç yıl geçirdik. Bu yıllar elimizdeki nimeti aldı. Koyunumuz, kuzumuz, devemiz; ne varsa helak etti. Biz onların yalnızca bir deri bir kemik kalmış hallerine eriştik ve sadece derilerini yedik. Hâlâ bunlarla kendimizi avutuyor, topraklarımıza yağmur yağacak diye bekliyoruz. Artık umudumuz söndü, karanlıkta kaldık. Zor bir yolculuktan sonra size geldik. Vadi, tepe ne varsa aştık. Kâh yolumuzu şaşırdık, kâh doğru yolda devam ettik. Allah çokça sadaka veren ya da biraz yardım edene merhamet etsin! Şüphesiz ihtiyacımız had safhadadır. Gayrı aklımız başımızdan gitmiş, sıkıntımız artmıştır. Allah yardım edenlere karşılığını verir."

Ar Perdemiz Çatladı!

Asmaî anlatıyor: Basra'da dersteydim. Bir de baktım ki bedevînin biri gelip kapıya dikilerek dilenmeye başladı. Şöyle diyordu:

"Ey insanlar! Fakirlik ar perdesini yırtar! Kıtlık seneleri ve felek bizi meşakkat bineğine bindirdi! Yetim babasına yardım edin! Feleğin sillesini yemiş adama yardım edin! Yoksulluğun evinden yurdundan ettiğine yardım edin! Başına felaketler gelmişe yardım edin! Allah hepinize merhamet etsin!"

Halife Ömer bin Abdülaziz ve Bedevî

Bedevînin biri, Halife Ömer bin Abdülaziz'e gelerek ona şöyle der:

"Bedevîlerden biri sana acil gereksinimi dolayısıyla gelmiş, ihtiyacı son safhaya ulaşmıştır. Allah benim içinde bulunduğum bu durumu sana sorar."

Bunun üzerine Ömer bin Abdülaziz şöyle der:

"Bu denli özlü bir üslûpla ağızdan çıkan ve dinleyeni böylesine etkileyen başka bir söz daha işitmedim."

Sizin Gibilerden Medet Uman!

Bedevî Arap, bir grup adamın kapısına dikilerek şöyle der:

"Ey insanlar, size bir maruzatımı bildiriyorum! Bana kaşlarını çatan, benimle bağlarını koparan bir felek var! Felek beni büyük sıkıntılara soktu; önce elimde avucumda olanı aldı, ardından aklımı! Gıpta edilecek bir durumum varken, şimdi bütün sıkıntılar beni sardı. Felek bütün oklarını bana attı. Bu oklar en zehirlilerindendir. Bir tek koyun ya da keçimi bile bırakmadı ki, sütünden faydalanayım. Ne bir devemi bıraktı, ne de buzağımı! Felek neyim var neyim yok aldı benden. Sizden biriniz, ona karşı bana yardım eder mi?"

Bedevî sözlerini bitirdikten sonra orada bulunanlar onu geri çevirirler. Hiçbir şey vermezler. Bunun üzerine bedevî şu dizeleri söyler:

Sizin gibilerden medet uman zavallı
Kaybetmiştir çoktan, bu baştan belli!
Siz kim, iyilik yapmak kim,
Görmeyesiniz malınızın hayrını!
Allah üzerinizden kötülükleri eksik etmesin hiç!
Daha hayırlıdır fakirlik
Sizden gelecek yardıma karşı!

Dilenci Nağmeleri

Asmaî anlatıyor: Bedevînin biri dilenir, ancak kendisine hiçbir şey vermezler. Bunun üzerine bedevî ellerini gökyüzüne kaldırarak şöyle der:

Ya Rabbi, umudum sensin, güvencem sen
Yavrularım var benim
Karınca yavruları gibi
Kış bastırdı, soğuk sardı onları
Ne bir battaniyeleri var örtünecek
Ne bir örtüleri
Hepsi birer bok böceği gibiler
Yuvalarında duran, kımıldanan, sızlanan,
Ancak ikindi namazından sonra
Görürsün onları
Hepsi de yüreğimi dağlarlar
Duamı duy, bana kulak tıkama Allahım
Sıkıntımı gider, işimi yoluna sok Allahım.

Başka Bir Dilenci Nağmesi

Bedevînin biri, yanında iki kız çocuğuyla birlikte dilencilik yapar, ancak bir şey veren olmaz. Bunun üzerine şu dizeleri söyler:

Size söylüyorum kızcağızlarım!
Babanız şimdi bulacak bir şeyler
Sabredin, ümidinizi kesmeyin!
Birileri görecek halimizi, sabredin!
Allah bana da size de elbet cömerttir.
N'olursunuz Allah için yakarışa devam edin
Biriktirmeyin göz yaşlarınızı,
Bırakın aksınlar!
Olur ya belki yüreğine rahmet koyar Rabbim
Kapısına sığındığınız kişinin.

Şarkıcı Dilenci

Asmaî anlatıyor: Bir bedevî, bir grup kimsenin kapısına dikilip selam verdikten sonra şöyle der:

"Ey insanlar! Kazanç gitti. Atlarımız zayıf durumda. Ürünümüzün değeri düştü. Kim, kıtlığın başak taneleri gibi savurduğu yürümekten bitap düşmüş bu kimseye merhamet edecek?"

Ardından şu dizeleri söyler:

Yardım edecek var mı,
Zavallı, sefil bir fakire?
Kız ve erkek çocukların
Babası olan bir fakire?
Yardım edene Rabbim de versin!
Verdiğinin aynısını
Hatta daha fazlasını.

Allah Seni Düzeltsin!

Bedevînin biri, zengin birinin yanına sokulup dilenir. Ancak adam, ona bir şey vermemek için bahaneler uydurur. Bunun üzerine dilenci bedevî, zengin adama sadece şöyle der:

"Eğer yalan söylüyorsan Allah seni islâh etsin!"

Bedevîden Halife Memûn'a Dizeler

Bedevînin biri, Halife Memûn'a şu dizeleri söyler:

Kendisinden ihsan beklenen
Beşerin başı olan hükümdara yanaş ve de ki:
Hiç kuyruklar baş gibi olur mu?
Ben Hârûn'a sığınmışım
Sonra da Hz. Peygamberin amcası Abbâs'a,
Deve kervanlarının eli boş ve üzgün dönmesinden sonra
Yemâme'ye.

Kıtlık Vuran Bedevî

Asmaî anlatıyor: Bir keresinde bedevîleri kıtlık vurdu. Onlardan birine rastladım. Karısıyla birlikte yol ortasında oturmuş şu dizeleri söylüyordu:

Ya Rabbi, ben oturmuşum
Gördüğün gibi
Karım da oturmuş
Gördüğün gibi

Ya Rabbi, karnım aç
Gördüğün gibi
Görürsün hep gördüklerini
Ya Rabbi!

Köpeğim de Aç Ben de!

Asmaî anlatıyor: Bedevîlerden biri, bana şöyle bir şey anlatmıştı:

Bir keresinde bize kıtlık vurmuştu. Bizden zengin bir adam ve bir de köpeği vardı. Adamın köpeği açlıktan ulumaya başladı. Bunun üzerine adam şu dizeleri söyledi:

Şikâyet ediyor bana köpeğim
Açlığının şiddetini
Oysa farksız değil benim açlığım da
Köpeğiminkinden ve belki de ondan daha fazla
Elden bir şey gelmiyor şöyle demekten başka:
Belki merhamete gelir Allah
Yağdırır yağmurunu
İşte o zaman ikimiz de seviniriz
Ben ve köpeğim.
Ben Halife gibi hissederim kendimi
O da gürül gürül akan bir dere
Duygularımızdaki ortaklık mutluluktan gelir.

İki Dirhem

Asmaî anlatıyor: Bedevînin biri, Amr adındaki bir adamdan dilenir. Adam, ona iki dirhem verir. Bunun üzerine bedevî dirhemleri adama geri vererek şu şiiri söyler:

Amr'ın olsun iki dirhemi
Sıkıntımı gidermeyecek minicik dirhemleri.
"Al onları!" dedim Amr'a
"Harca sevgi ve sevap için,
Hem de hiç beklemeden!"

Hayır Yapar mısınız?

Ebu'l-Hasan anlatıyor: Bir keresinde bedevînin biri yanımıza gelip şöyle dedi:

"Allah'ın kitabına göre kardeşsiniz, Allah'ın topraklarında komşusunuz, Allah'ın verdiği rızktan en hayırlısını isteyensiniz. Peki, sizden Allah için yardım eden var mı?"

Ey Gözünü Sevdiğimin Vebası!

Asmaî anlatıyor: Bedevînin biri bakmakla yükümlü olduğu kimselerin ve çocuklarının çoğalmasından pek rahatsız olur. Bu sırada şiddetli Hayber vebası memleketlerine ulaşır ve onları ölümle burun buruna getirir. Bunun üzerine bedevî şu dizeleri söyler:

Şöyle dedim Hayber vebasına:
"İşte ailem al götür onları!
Göster bakalım kendini,
Nasıl marifetli olduğunu!
Ateşli gel! Sıtmalı gel!
Allah yardımcın olsun!"

Bedevînin duası ters teper, veba onu öldürür, ancak ailesinden hiç kimseye bir şey olmaz!

Tipsiz Seni!

Bedevînin biri, Benî Mervân kabilesinden bir ihtiyarın yanına gelir ve ondan dilenir. Bu sırada ihtiyarın yanında başka kimseler de vardır. Bedevî şöyle der:

"Bize kıtlık vurdu ve benim neredeyse on kızım var."

İhtiyar cevap verir:

"Allah adına yemin olsun ki, şöyle temenni ediyorum: Keşke gökyüzüyle aranızda çelikten levhalar olsa da üzerinize bir damla yağmur yağmasa! Kızlara gelince, keşke onları da Allah kat kat artırsa! Ve on-

lara iki eli, iki ayağı olmayan birilerini de nasip etsin ki, sizden başka kazanan kimseleri olmasın!"

Bunun üzerine bedevî, ihtiyara bakıp şöyle der:

"Allah adına yemin olsun ki, böyle biri olduğunu bilseydim seninle hiç konuşur muydum! Sen tipsiz birisin! Tanrı, şurada oturan herkesin anasının örekesini toplayıp onunla seni yaratmış!"

BEDEVÎ ARAPLARIN ÖĞÜTLERİ

Nasihatçi Olarak *Kur'ân* Yeter, Bana Ne Hacet?

Ebû Hâtem, Asmaî'den nakille şöyle anlatıyor: Bedevînin biri, Halife Hişâm bin Abdülmelik'in yanına gider, Hişâm bin Abdülmelik ona şöyle der:

"Bana bir nasihatte bulun, bedevî!"

Bunun üzerine bedevî başlar nasihate:

"Nasihatçi olarak *Kur'ân* yeter! Kovulmuş şeytandan Allah'a sığınırım. Rahman ve rahim olan, işiten ve bilen Allah'ın adıyla."

Bedevî bu şekilde besmeleyle lafa girdikten sonra ardından şu âyet-i kerimeyi okur:

"İnsanlardan alırken tarttıklarında tam; onlara verirken tarttıklarında eksik yapan hilekârlara yazıklar olsun! Onlar büyük bir günde hesap vermek için diriltileceklerini hiç düşünmüyorlar mı?"*

Daha sonra da şöyle der:

"Efendimiz, bu ölçüde ve tartıda eksik verenin cezasıdır. Tamamını haksız olarak alanın cezasını da artık siz düşünün!"

Sen Hem İsteyensin Hem de İstenen!

Bedevînin biri, kardeşine şöyle der:

"Kardeşim! Sen hem isteyensin hem de istenen! Elde ettiğin şeyler seni ister. Ancak elde edemediğin şeyleri de sen istersin. Daha önce senin olmayan şeyler gün gelir senin olur, ancak bu sefer onlardan bir

* *Kur'ân*, Mutaffifîn Sûresi, ayet 1-6.

fayda görmezsin. Kendin için bir şeyler yap! Âhiret için hazırlıklı ol! Oraya güzel bir çeyizle git!"

Felek Sana Nasihat Etmez!

Bedevînin biri varını yoğunu içkiyle çarçur etmiş olan bir kardeşine şöyle nasihat eder:

"Felek sana nasihat etmez. Günler seni uyarmaz. Saçının beyazlığı seni azarlamaz. Dakikalar geçtikçe ömrün de akıp gider. Alıp verdiğin nefesler artık ömür hanene eksi olarak kaydedilmiştir. Artık musibetler gelip seni bulur. Önceleri sana güzel olan şeyler, bundan böyle devamlı zarar getirir."

Neden İçki İçmiyorsun?

Bedevînin birine şöyle sorulur:

"Neden içki içmiyorsun?"

O da cevap verir:

"Bunun için üç sebebim vardır: Öncelikle içki, malı yok eder, aklı alır. Son olarak da bir insanın ne kadar iyi meziyeti varsa hepsini yok eder."

Önemli Olan Gönül Zenginliğidir!

Bedevînin biri, yanında bulunan bir adama şöyle der:

"Kardeşim! Gönül zenginliği mal zenginliğinden daha önemlidir. Nitekim zengin olmayabilirsin ama bu seni iyi ve tutarlı olmaktan uzaklaştıramaz. Nice nimete boğulmuş kimseler vardır ki birazcık cömertliğe susuzdurlar. Şunu bilmelisin, inanmış insan hep hayırdadır. Yeryüzü onu kabullenmiştir bir kere. Gökte olanlar da onu severler. Yeryüzünden ona bir kötülük gelmez. Çünkü o yeryüzünün üzerinde yaşayanlara bir kötülük yapmadı ki yeryüzü ona kötülük yapsın."

Paraya Dair

Bedevînin biri şöyle demektedir:

"Para, hayvanın sırtını dağlamada kullanılan bir âlet gibidir. Vurduğu damga övgü de olabilir, yergi de.

Her kim onu hapsedip daha da çoğaltayım umuduyla yaşarsa para o kimseye hâkimdir, onu buyruğu altına almıştır. Ve her kim onu hayırlı işlerde harcarsa o adam paraya hâkimdir, artık para onun emri altındadır. Ne parası olan herkes yücedir ne de fakir olan herkes aşağıdır."

Şair bu mânada şu dizeleri söylemiştir:

Harcamazsan hayır yoluna paranı
Paradır senin sahibin
Harcarsan hayır yoluna paranı
Sensin artık onun sahibi.

İbn Abbâs'ın bu dizelere benzeyen bir sözü vardır. İbn Abbâs bir keresinde adamın birinin elindeki dirhemlere bakarak şöyle der:

"O paralar senin elinden çıkıp gitmediği sürece onları senindir zannetme!"

Yine bu temada bedevînin biri, kardeşine şöyle der:

"Kardeşim! Eğer paran senin değilse işte o zaman sen onun sahibisin. Ancak sen onu elinde tutup harcamazsan, o zaman o seni harcar. Sana nasihatim odur ki; o seni yemeden önce sen onu ye!"

Ataların Cömertliği

Bedevînin biri şöyle demektedir:

"Bizim atalarımız cömertliği ilke edinmiş, birbirlerine devamlı yardım eden kimselerdi. Kazandıkları kendilerinden sonra gelecekler için hep bir hazine olmuştur. İyilik yapmayı kendilerine ödev saymışlardır. Ama ne acıdır ki; daha sonra çocukları gelmiş ve cömertliği bir ticaret eşyası gibi görmüşlerdir. İyilik yaptıklarında karşılığını bekler olmuşlar, dolayısıyla sadece kâr getirecek hususlarda iyilik yapmışlardır. Kısacası iyilik, onlar için parayla eşdeğerdir; karşılığında bir şey almak gerekir: Al sana şu kadar para, ver bana şundan şu kadar!"

Ne Baş Ol Ne de Kuyruk!

Bedevînin biri, çocuğuna şöyle nasihat eder:

"Oğulcuğum! Bir grupta veya devlette ne baş ol ne de kuyruk! Baş olursan toslanmaya hazır ol, kuyruk olduğunda en tehlikeli bölgedesin demektir, artık başına gelecekleri sen düşün!"

Ben Affederim, Çünkü...

Bedevînin biri, amcasının oğluna şöyle demiş:

"Benden özür dilediğin vakit senin suçunu affettim. Oysa gösterdiğin mazeret çok da içime sinmemişti ve suçlu olduğundan emindim! Ancak bunu, sana karşı yapacağım iyilik göze batsın ve minnet olsun diye yaptım. Böyle olsun ki yarın benim sana karşı elimde bir koz bulunsun!"

Başarılı Kimse

Bedevînin biri şöyle demiş:

"Akıllı kimse inancının ve ilkelerinin selameti için kötü huyları terk eder, günahtan uzak durur; beden bunları arzulayıp bırakmak istemese de!"

Ölüm ve Yaşam

Bedevînin biri şöyle demiş:

"Allah insanların bozdukları şeyleri geri getirir, ancak felek insanların geri getirdikleri şeyleri bozar ve yok eder. Nice ölümler vardır ki aslında yaşamak arzusuyla ölümden kaçanları bulmuştur. Nice yaşamlar da vardır ki ölümle burun buruna gelinmiş, ancak yine de hayat devam etmiştir."

Ümitler

Bedevînin biri şöyle demiştir:

"Bazı ümitler kişilerin boynunun vurulmasına bile sebep olabilir. Onlar serap gibidirler; aldatır ve hep peşinden koştururlar."

Arkadaşlık Yapacağın Kimse

Bedevînin biri, bir arkadaşına şöyle demiştir:

"Sana yaptığı iyiliği başına kakmayan, hemen unutan ve senin de onun üzerinde haklarının olduğunu hatırlayan kimseyle arkadaşlık et!"

Yalnız Allah'tan İste!

Bedevînin biri şöyle demiştir:

"Kendisinden bir şey istersin diye senden köşe bucak kaçan insanoğlundan bir şey isteme! Ancak kendisinden istemeni emredenden iste ve çalış! İşte, o da Allah Teâlâ'dır."

Kimi Kime Şikâyet Ediyorsun?

Bedevînin biri, içinde bulunduğu eften püften sıkıntılardan dolayı dert yanan bir adama şöyle der:

"Be adam, sana rahmet eden Allah'ı, sana merhamet etmeyene; yani insanlara mı şikâyet ediyorsun?"

İnsanlardan İsteme!

Bedevî bir kadın, oğluna şöyle nasihat eder:

"Oğulcuğum! İnsanların ellerinde olan şeyleri istemen onlara muhtaç olmandan daha kötüdür! Kime muhtaç olmuşsan onun gözünde küçülmüşsün demektir. Sen bir şeyler isteyene kadar onların yanında değerlisindir, ancak istediğin an bu değerin sona erer. İyisi mi sen, isteyenin de istemeyenin de ihtiyacını giderecek olan Tanrı'ya isteğini arz et! Çünkü O verir."

Cömertliği, Saygı ve Edebi Bir Arada Bulundur!

Bedevî bir kadın yolculuğa çıkmak isteyen oğluna şöyle nasihatte bulunur:

"Oğulcuğum, Allah'ın seni her yerde gördüğünü bilerek kötülükten sakınmalısın! Bu senin için çok faydalıdır. Dedikodu yapmaktan kaçın! Çünkü de-

dikodu, kin tohumlarını eker ve sevenlerin arasını açar. Kendine güzel bulduğun birini örnek al! Onun yolundan git ve onu kendine lider olarak gör! Cömertliği, saygıyı ve edebi bir arada bulunduranlardan ol! Eğer böyle yaparsan öyle bir elbise giyinmiş olursun ki, hem üzerini hem de ayaklarını örtmüş olursun."

Bu konuda Asmaî de mecâzî anlamlara başvurarak şöyle demektedir:

"Elbise iki türlüdür. Ve ikisi de olmak zorundadır. Çünkü onlar birbirini tamamlar. Bunlar, insanın üzerlerini örten elbiseler ve alt taraflarını örten elbiselerdir."

Annesine Hac Yaptırmak

Şair Hasan, Kâbe'de annesini sırtında taşıyıp tavaf ettiren bir bedevîye şöyle bir şiir okumuştur:

Sırtıma binersen bin anne!
Unutmadım, sen de beni taşımıştın
Hem de hamile iken acılar içinde
O pak ve pırıl pırıl karnında
Görüyorsun değil mi anne?
Senin karnın nerde benim sırtım nerde?

Annesine tavaf ettiren başka birine de şu dizeleri söylemiştir:

Kişi ancak gayret sarf edip de
Annesine böyle hac ettirirse,
İşte o zaman haccı kabul olur.
Rabbinin katında kazandığı sevap da cabasıdır.

Şaşarım Ölümü Sevmeyen Mümine!

Bedevînin biri şöyle demiştir:

"Ne geçip giden ömrün tekrarlanacak bir kısmı vardır ne de felaketlere maruz kalmış bir bedenin

düzelme imkânı! Ölümü sevmeyen mümine şaşarım ben. Oysa ölüm onu güzel bir hayata götürür."

Övmeyin Ne Sultanı Ne de Bir Başkasını!

Bedevînin birinin yanında sultanları ve büyük kimseleri överler. Bunun üzerine bedevî şöyle der:

"Allah'a yemin olsun ki, onlar bu dünyada yaptıkları zulümle belki saygı gördükleri bir konumda olabilirler. Ancak âhirette Allah'ın adaleti tecelli edecek ve o zaman zelil bir konumda olacaklardır. Onlar, bu dünyadaki geçici hayata kanıp aslında az olana razı olmuşlardır. Oysa âhirette sonsuz olan bir nimet vardır. Ancak orada onların pişmanlıkları fayda vermeyecektir."

Dünya

Bedevînin biri bu dünyayı şu şekilde nitelendirir:

"Dünya bulanık sular gibidir. Ondan gelecek musibetler sayısızdır. Şunu da unutma ki felek hiçbir zaman insana yar olmaz!"

Ulaştırırlar Onu!

Bedevînin biri şöyle demiştir:

"İnsan, gece ve gündüz denen atlara bine-rek erişecektir son menziline! O gitmezse götürürler onu, kendisi ulaşmak istemezse de ulaştırırlar onu kabre!"

Problem Ne Öyleyse?

Bir keresinde hastalanmış bir bedevîye şöyle derler:

"Sen öleceksin!"

Bunun üzerine bedevî onlara şöyle sorar:

"Eğer ölürsem nereye götürüleceğim?"

"Allah'a!"

"O halde problem ne? Bu dünyada iyiliğin yalnızca ondan geldiği bir varlığın yanına gitmekte ne gibi bir sakınca olabilir ya da nasıl bir rahatsızlık duyulabilir sorarım size?"

İşte Cennet, İşte Cehennem!

Bedevînin biri şöyle demiştir:

"Her kim ölümden korkarsa ölüm hiç gecikmeden onu bulur. Ve her kim nefsinin arzularına uyup onu şehvetlerden uzak tutmazsa kendisini tehlikelere hızlı bir şekilde atmış olur. Cennet ve cehennem insanın önündedir. Seçim kişinin kendi elindedir."

Bu konuda başka bir bedevî de bir arkadaşına şöyle demiştir:

"Allah'a yemin olsun ki, sen kötülüğe doğru süratle koşan bir atın sırtına otururbut doğruluk sana çok uzak olur, yavaşlarsan gelir seni bulur. Kazandığını zanneden nice topluluklar hüsrana uğramıştır. Dünya seni aldatmasın! Çünkü ölüm seni dört gözle beklemektedir!"

Keşke Ölseydim!

Bedevînin biri şöyle demiştir:

"Bazen hayatta kaybettiğin bir şey senin için çok hayırlı sonuçlara yol açar. Çünkü böyle olmazsa hayattan bile nefret edecek duruma gelebilirsin. Aynı şekilde bazen de başına öyle bir şey gelir ki başta sevindirici olduğu halde, daha sonra o şey ölümden de beter olur. Onun yerine keşke ölüm gelseydi, dersin."

Dünya Nasıl Bozulur?

Bedevînin biri şöyle demiştir:

"Dünyanın bozulması nedir diye merak ediyorsan şu anlatacaklarım sana yeter: Büyük meseleleri küçük görmek, küçük meseleleri de büyük görmek. İyiliğin lâyık olmayan birinden beklenmesi. Fakirin olması gereken yerde olmaması. Bu dünyada her şey olması gereken yerde olmazsa, o zaman dünya bozulmuştur."

Gerçeği Söyle Yoksa Canını Yakarım!

Bedevînin biri, hükümdarın yanına gider, hükümdar ona şöyle der:

"Gerçeği söyle! Aksi takdirde canını yakarım!"

Bunun üzerine bedevî şöyle der:

"İstersen yap! Ancak Allah'a yemin olsun ki, senin doğru yolu terk etmenden dolayı Allah'ın sana vaat ettiği tehdit, senin bana vaat ettiğin tehditten daha büyüktür."

Üç Soru

Bedevînin birine şöyle sorarlar:

"İnsanlar içinde en çok acınacak kimdir?"

Bedevî cevap verir:

"Kendisine cimri musallat olmuş, cömert. Ve kendisine cahil musallat olmuş, akıllı."

Devam ederler:

"Duasına cevap verilen duacı hangisidir?"

Cevap verir:

"Mazlumdur."

Son olarak şöyle sorarlar:

"Kim diğer insanlara göre daha zengindir?"

Bedevî cevap verir:

"İhtiyacını Allah'ın giderdiği kimse."

Rabbin Nerede?

Halife Osman kılık kıyafeti bozuk, gözleri çökmüş, kaşları orman çalısı gibi sık, alnı dışarı çıkmış bedevînin birine bakarak şöyle der:

"Bedevî! Rabbin nerede?"

Bedevî cevap verir:

"Rabbim aldığım her nefeste beni gözetler bir konumdadır."

İşlerinden İkisi Sarpa Sararsa

Asmaî anlatıyor: Bedevînin birinin şöyle dediğini duydum:

"Eğer işlerinden ikisi sarpa sararsa hangisini daha çok arzuladığına bak ve onu bir kenara bırak. Çünkü daha çok arzuladığın iş, daha büyük hatalara gebe olabilir."

Hayır ve Şer

Asmaî anlatıyor: Bedevînin birinin şöyle dediğini duydum:

"Kim hayır ekerse, ondan mutluluk kuşu biçer. Kim kötülük ekerse ondan tadı pek acı olan bir bitki biçer; bu bitkinin dalları kinden oluşur. Meyvesi ise pişmanlık olur."

Başlangıç ve Son

Bedevînin biri şöyle demiştir:

"Nefsin arzuladığı şeyler başlangıçta güzel, ancak sonu hüsrandır."

Kimin Bu Koyunlar?

Asmaî anlatıyor:

Önünde koyunlar olan bir bedevî gördüm. Ona şöyle sordum:

"Kimin bu koyunlar?"

Bedevî cevap verdi:

"Onlar, Allah'ın bana bıraktığı emanet koyunlardır."

Tövbelerle Onu Yamıyorum

Bedevînin birine şöyle sorulur:

"Din konusunda nasıl birisin?"

Bedevî cevap verir:

"Dinimi Tanrı'ya yaptığım isyanlarla deliyor, ancak, tövbelerle, açtığım bu delikleri yamıyorum."

Saygı Elbisesi

Bedevînin biri şöyle demiştir:

"Saygı ve edep her kime elbise giydirirse, o kimsenin insanların gözünde ayıplarını örter."

Bu bedevî ayrıca şöyle demiştir:

"İnsanların hakkına tecavüz etmek ne kötü bir âhiret azığıdır."

Şöyle bir sözü daha vardır:
"Tatlı dil, yılanı deliğinden çıkarır."

Bedevînin diğer bir sözü de şudur:
"Arkadaşına karşı kaba olan kimse, düşmanına karşı süklüm püklüm olur. İnsanlara istemedikleri davranışlarda bulunan kimse hakkında herkes ileri geri konuşur. Konuşanlar, konuştuklarının doğruluk derecesini bilmeseler bile."

İyiliği Gizlemek

Asmaî, bedevînin birinin şöyle bir şiir söylediğini anlatır:

İyi bir iş yaptığında
Onu gizlemen daha iyidir.
Çünkü iyi diye betimlenir
İyiliği gizleyen
Yine kötülükle betimlenir
Kötülüğü gizleyen.

Bedevînin bu sözleri Hz. Peygamberin şu hadisindeki gibidir:
"Her kim ki bir sırrı gizler, onu ifşa etmezse, Allah da o sırrın gereğince o kimseye bir elbise giydirir. Bu sır hayır ise hayırlı bir elbise giydirir, şer ise kötü bir elbise giydirir."

Bugünler Ödünçtür

Asmaî, bir bedevînin kendisine şu dizeleri okuduğunu söyler:

Bugünlere bakarak aldanma sakın!
Çünkü borçtur onlar, başka bir şey değil
Onların iyi taraflarından al alabildiğini
Azık olsun sana yarınında
Bilemezsin sen nerede öleceğini
Ve yarının ne getireceğini.

En Âciz İnsan

Bedevînin biri şöyle demiştir:

"İnsanların en âciz olanı kardeşlerinin ihtiyacını görmeyendir. O kimseden daha âciz olanı ise, başkalarından aldığını kaybedendir."

Galip ve Mağlup

Bedevînin biri, oğluna şöyle demiştir:

"Kötülük yoluyla galip gelmen seni sevindirmesin, çünkü kötülük yoluyla galip gelen aslında mağluptur."

Dilenciden Dilenmek

Bedevînin biri, kardeşine şöyle der:

"Dilenciden dilenmeni yasaklıyorum sana. Çünkü yarın o da senden dilenecektir."

İyiliği Sev!

Bedevînin biri şöyle demiştir:

"Gücün yetmezse bile iyiliği sevmek iyidir. Fazlasıyla yapsan bile, kötülükten nefret etmek iyidir."

Yüce Hasletlerin Taşınması Zordur

Bedevînin biri şöyle demiştir:

"Allah adına yemin olsun ki, güzel huyların taşınması oldukça güç olmasaydı, bu dünyada ikiyüzlüler, yüce kimselere hiçbir şey bırakmazdı."

Bedevînin biri, ölüm döşeğindeyken çocukları ona şöyle derler:

"Babacığım, bize nasihatte bulun!"

Babacığım, Bize Nasihat Et!

Bunun üzerine bedevî şöyle der:

"İnsanlarla ilişkiniz öyle olmalıdır ki, yokluğunuzda sizi özlesinler; öldüğünüzde sizin için gözyaşı döksünler."

Kıyafetim Sizinle Konuşmaz!

Bedevînin biri kötü bir kılıkla hükümdarlardan birinin yanına gider. Hükümdar, bedevîyi bu şekilde görünce burun kıvırarak ona yüzünü çevirir. Bunun üzerine bedevî, ona şöyle der:

"Hükümdarım, hükümdarım! Sizinle konuşacak olan kıyafetim değildir. Sizinle konuşacak olan benim, ben!"

Gizli ve Açık

Bedevînin biri şöyle demiştir:

"Nice insan vardır ki, gizlisi saklısı yoktur, neyi var neyi yok hepsi dilindedir. Ancak nice insan da vardır ki, kuşun ikinci mafsaldaki kanadı gibi hiçbir zaman görünmez, hep bir örtüye bürünmüştür."

Sırrını Nasıl Saklarsın?

Bedevînin birine şöyle sorulur:

"Sırrını nasıl saklarsın?"

Bedevî cevap verir:

"Sırrımı içime atarım; içim onun için bir mezar gibidir."

Başka bir bedevî de şöyle demiştir:

"Eğer bir kimsenin vefasını ve sözüne sadık olmasını öğrenmek istiyorsan ondaki şu üç özelliğe bak: Öncelikle vatanına karşı olan sevgisi nasıl? Daha sonra insanına karşı duyduğu özlem nasıl? Son olarak da, zamanın ondan alıp götürdüklerine karşı tavrı nasıl?"

İşlerinin Bozulması

Bedevînin biri şöyle demiştir:

"Eğer idare, ehli olmayanın eline geçmişse, silah onu kullanmasını bilmeyenin eline geçmişse ve para da cimrinin eline geçmişse o zaman işler bozulmuş demektir."

Kader

Bedevînin birine kader hakkında sorulur, o da şöyle cevap verir:

"Allah'ın çizmiş olduğu kadere bakan, güneşe bakan gibidir; güneş ışığını görür ancak sınırlarını algılayamaz."

Başka bir bedevîye kader hakkında sorarlar. O ise şöyle cevap verir:

"Kader öyle bir ilimdir ki onun hakkında herkes bir şeyler söyler. Ortaya farklı görüşler çıkar. Bize düşen, hakkında pek bir şey bilmesek bile üzerimize düşeni yapmaktır."

Gece ve Gündüz

Bedevînin biri şöyle demiştir:

"Gece ve gündüzün birbirini kovalaması ömürlerden alıp götürür, geriye bir şey bırakmaz. Bunda kimsenin tercih hakkı yoktur."

Haccâc'a Dersini Veren Bedevî

Ebû Hâtem, Asmaî'den nakille şöyle anlatmaktadır:

Haccâc bir gün çıkıp çöle gider. Bu sırada öğle yemeğinin vakti gelir ve şöyle der:

"Bizimle öğle yemeği yiyecek birini bulun!"

Çıkıp ararlar, ancak kılık kıyafeti bozuk bir bedevîden başkasını bulamazlar. Bedevîyi alıp Haccâc'a getirirler. Haccâc, bedevîye şöyle der:

"Haydi, gel de yemek yiyelim!"

Bedevî cevap verir:

"Beni senden daha büyük biri davet etti, ben de onun davetine icabet ettim."

"Kimmiş o?"

"Allah Teâlâ, beni oruç tutmaya davet etti. Ben de oruçluyum."

"Böyle sıcak bir günde oruç, öyle mi?"

"Ben bundan daha sıcak olacak bir gün için tutuyorum."

"Gel sen bugün orucunu ye! Yarın tekrar tutarsın."

"Sultanımız yarına kadar yaşayacağımı bana garanti edecekler mi acaba?"

"Bu benim işim değil ki!"

"O halde nasıl oluyor da dünyalık bir iş için âhiretimi terk etmemi benden istiyorsun?"

"Çünkü çok lezzetli bir yemek var."

"Allah adına yemin olsun ki, o yemeği ne senin fırıncıların ne de aşçıların lezzetli yapabilir. Onu yalnızca gönül rahatlığı lezzetli yapar."

"Allah adına yemin olsun ki, böyle dersimi aldığım bir günüm daha olmadı. Çıkarın onu!"

Yak Bakalım, Görelim Ağıtını!

Riyâşî anlatıyor:

Bir keresinde Halife Ömer bin Hattâb'ın yolu bir kabristana düşer. Bakar ki bedevînin biri ağlayıp ağıt yakmakta. Ömer bin Hattâb, bedevîye sorar:

"Bu ıssız mezarlıkta ne işin var bedevî?"

Bedevî cevap verir:

"Burada bir emanetim var, efendimiz."

"Neymiş o emanetin?"

"Daha önceleri buraya gömdüğüm bir oğlum. Her gün gelir, onun için ağıt yakarım."

"Yak bakalım. Ben de duyayım, nasıl ağıt yakıyorsun."

Bunun üzerine bedevî şu dizeleri söyler:

Ey, gittiği yolculuktan geri gelmeyen,
Kayıp olan çocuğum!
Nasıl kıydı sana ölüm,
Sen böyle körpecikken?
Ey, gözümün nuru, iki gözüm yavrucuğum!
Neşe kaynağımdın sen benim
Hem gecemde hem gündüzümde

Bir gün baban da ölecek
Kurtuluş yok, er ya da geç olur
İnsanlığın ortak kaderidir ölüm
İster bedevi olsun, ister şehirli
Ölüm Allah'ın takdiridir
Ona şükretmekten başka ne gelir ki elden
Allah paylaştırmıştır ömürleri insanlara
Başka çare yok, razı olmaktan gayrı.

BEDEVÎ ARAPLARDA ÖVGÜ EDEBİYATI

Onlar ki, Dünya Nimetlerini Bir Kenara Bıraktılar

Bedevînin biri, inançlı ve ilkeleriyle tutarlı bir grup hakkında şöyle der:

"Onlar ki Tanrı mükâfatını kazanabilmek için dünya nimetlerini bıraktılar. Duyguludurlar, gözlerinden yaş eksilmez, ilkelerine lâyık olamama endişesiyle sürekli iç çekerler. Onları, Allah'ın ışık yüzlü kulları olarak görürsün."

Böyledir İşte Benim Kavmim

Bedevînin birine kavmi hakkındaki fikri sorulur. O da şöyle der:

"Bir kavimdir ki onlar, savaş hali alıp da sıraya girdiklerinde ok yağdırırlar karşıya elçi niyetine. Davrandıklarında kılıçlarına, artık ölüm ağzını açmış bekliyordur bir köşede. Nice çetin savaşlar görmüşlerdir, ama bana mısın demeden! Nice zor savaşlar görmüşlerdir, gülüp geçerek. Bir deniz gibidir benim kavmim, atmaya gör lokmayı ona, hemen yutuverir."

Böyle Koşar İşte Benim Kavmim Yardıma

Bedevînin biri kavmini şöyle över:

"Görmedim onlardan daha hızlı koşanını, geceleyin yardım isteyene. Atlarlar hemen saf kan Arap atlarına. Hedef, yardım isteyendir. Dörtnaladır artık binekleri. Bu yüzden bekleyemezler arkadan gelenleri."

Para Onların Ellerinin Kiridir

Bedevînin biri kendi kavmini şöyle över:

"Onlar, ellerinin kiri yapmışlardır parayı. Hayır yapmak onların malını artırır. Kendilerinden bir şey istendi mi gönül rızasıyla verirler. İyilik yaparken yüzleri güler, hem de güneş gibi parlayarak."

Yöneticiye Övgü

Bedevînin biri, yöneticisini şöyle methetmektedir:

"Uyku nedir bilmez, bir yere vali olarak atandığında. Muhbirlerinin arkasına da muhbirler takar. Bu yüzden hiçbir şey kaçmaz gözünden; olup bitenleri takip eder ve her şeyi bilir avucunun içi gibi. İyi kimseler ödül beklerler kendisinden. Kötüler ise korkar, azrailden korkar gibi."

Çirkin Yüzüm Aldatmasın Seni

Bedevînin biri, valilerden birinin huzuruna çıkar ve şöyle der:

"Allah, efendimize uzun ömürler versin. Rabbim onu başımızdan hiç eksik etmesin. Efendimiz sizden dileğim şudur; beni, düşmanı sürükleyip perişan edeceğiniz gemlerinizden biri yapın! Ben ki savaş delisiyim. Üstüme cengâver tanımam. Düşmanıma karşı çelik gibi sert, dostuma karşı kadife gibi yumuşağım. Sır saklamasını bilir, bu uğurda kellemi bile veririm. Uykum hafiftir. Benim katığım savaştır. Feleği şaşmış bir adamım ben. Sakın çirkin görünüşüm aldatmasın sizi. Şüphesiz o-nun altında bir aslan yatmaktadır."

Bir Söz Ustasıdır O

Bedevînin biri, adamın birini konuşmasındaki ustalıktan dolayı şöyle metheder:

"Allah adına yemin olsun ki, bir söz ustasıdır o. Dağarcığı çok zengindir. Öz Arapça'yı çok iyi bilir. Üstelik dili de fasihtir.* Dilde kimsenin bilmediği nadir

* Fasih: Kurallarına uygun arı Arapça.

kelimeleri iyi kullanır. Konuşurken, kelimeler ağzında inci gibi dizilir, tükürüğü konuşmasını engellemez. Üstelik konuşurken hareket nedir bilmez. Çünkü buna ihtiyacı yoktur. Sözleri meramını apaçık anlatır."

Telaş Nedir Bilmez O

Bedevînin biri, dostu hakkında şöyle der:

"Bir halim selimlik görürsün onda. Telaş nedir bilmez. Seninle konuştuğunda tam yerinde söz söyler. Şiir okuduğunda birebir ölçüsüne uygun söyler. Sözlerinde en ufak bir dilbilgisi hatası görmezsin."

Onun Gözleri

Bedevînin biri, dostunu şöyle metheder:

"Gecenin karanlığını yırtan bir göz daha görmedim onu gözü gibi. Ateş gibi bakan bir bakış daha görmedim onunki gibi. Coştuğunda duruşu kılıç gibidir. Cesarette de aslan gibidir."

Barışçıdır O

Bedevînin biri, adamın biri hakkında şöyle bahsetmektedir:

"Allah adına yemin olsun ki, barışçıdır o, zalim değil. Bir söz verdi mi mutlaka yerine getirir. Bir iş üstlendi mi adildir o."

İşi Gücü İyiliktir Onun

Bedevînin biri, bir adamı şöyle methetmektedir:

"Allah adına yemin olsun ki, iyilik denilince o anlaşılır. Bunları yaparken de palavracı değildir. İşi gücü iyiliktir onun."

Onun Sözleri Birer Oktur

Bedevînin biri, adamın biri hakkında şöyle der:

"Konuştuğu zaman sözcükler onun dilinde en güçlü anlamlara bürünür, ok gibi fırlar ağzından. Attı mı vurur öldürür. Vurmazsa bile mutlaka hasmının eli-

ni, ayağını yaralar. Üstelik bunu hep yapar, ağzında dili dönmeye başladığından beri."

O Hiç Kıvırtmaz

Bedevînin biri, kardeşini şöyle övmüştür:

"Allah adına yemin olsun ki, onun bineği felektir. Evde oturan güçsüz kadınlarla işi olmaz, kıvırtmaz. Kendi gibi aslanlarla savaşır. Onun bir kükremesi bile yeter, bırakın saldırmayı. Ondan herkes korkar, hem de yarına çıkıp çıkmayacağından korkarak."

Söz Ustalığı Nedir?

Bedevînin birine sorarlar:

"Sence belâgat, yani söz ustalığı nedir?"

Bedevî, cevap verir:

"Belâgat; laf olsun diye söylenmiş boş sözden uzak durup az kelimeyle çok şey anlatmaktır."

O Öyle Bir Adamdır ki

Bedevînin biri, adamın birini överken onun hakkında şöyle der:

"Bir ağaçtır ki o, meyvesi bitmek bilmez; o bir denizdir, hiç bulanmaz."

O Kötü Söze Karşı Sağırdır

Bedevînin biri, adamın birini överken şöyle der:

"Onun kulakları kötü söze karşı sağırdır. Aynı şekilde kötü söze karşı da dilsizdir. O bir tatlı su misalidir. Konuşurken bir hatiptir."

İyi ki Ondan İstemişim

Bedevînin biri, adamın birini şöyle methetmektedir:

"O öyle bir adamdır ki, daha ben ondan istemeden onun hakkında yapılan övgüler kulağıma geldi. Ondan istemekle ne kadar da iyi yapmışım. Böylece şerefim yerinde, yüzümün suyu da."

Onunla Arkadaşlık Etmek

Bedevînin biri, adamın birini şöyle övmektedir:

"Onunla arkadaşlık etmek çok neşeli bir iştir. Kervan başının şarkısıyla canlanmış deveden daha neşeli yapar insanı. Hatta zenginlik sarhoşluğu yaşayan kimsenin neşesinden daha fazla neşe verir insana."

Bedevî ve Bermek Kabilesi

Çölden bedevînin biri çıkıp Bermek kabilesine giderek onlardan bir şeyler ister. Ve Bermek kabilesi de ona yardım eder. Döndüğünde kendisine şöyle sorulur:

"Bermek kabilesini nasıl buldun? Sence nasıl kimseler?"

Bedevî cevap verir:

"Onları cömert buldum, bundan dolayıdır ki rızkları çok fazla; sanki onlar nimetin çocukları."

Bedevî ve Benî Muhalleb Kabilesi

Bedevînin biri, Benî Muhalleb kabilesi hakkında şu dizeleri söylemiştir:

Bir kış günüydü, Benî Muhalleb'e geldim
Üstelik çok uzaklardan gelmiştim
Kıtlık içinde kavrulan bir yerden koştum
Lütufkâr davrandılar bana
Hep sürdürdüler izzet-i ikramlarını
Tâ ki ben onları kendi halkım zannettim.

Kışın Güneş, Yazın Gölgesin Sen

Bedevînin biri şöyle bir şiiri söylemiştir:

Hayır dememek senin ilken
Onu kapına bile bırakmıyorsun
İyilik yaptığında başa kakmazsın sen
Öyle ki bir elinin verdiğini diğeri bilmez
Kış geldiğinde insanlara bir güneşsin sen
Yaz geldiğinde de bir gölge misalisin sen.

Nasıl Bu Kadar Soylu Olmayasın Sen

Bedevînin biri, Ömer bin Abdülaziz'i methederken şu dizeleri söylemiştir:

Ne kadar soylusun sen
Hem anan tarafından hem de baba tarafından
Nasıl yüce olmayasın sen
Baban Ebu'l-s'tan, annen de Hz. Ömer soyundan olursa.

Bizde Bir Adam Var ki

Bedevînin biri şu dizeleri söylemiştir:

Bizde bir cömert adam var ki,
Hiç gözüne gelmez ödünç verir,
Elinden gelse Nil nehrini bile.
Nil bile ona teşekkür eder,
Kendisinden daha cömert olduğu için.
Güneş doğarken onu görürse kararır
Bir problemi olduğunda yıldızdan daha sakindir o
Problemi çözerken de selden daha hızlıdır o
Ölüm bile korkar ondan,
Kendisini öldürür diye.

BEDEVÎ ARAPLARDA YERGİ EDEBİYATI

Onların Derileri

Asmaî anlatıyor: Bedevînin biri, yerdiği grubu betimlerken şöyle diyordu:

"Onların kafalarının derileri hiciv ile yüzülecek. Yüzlerinin derisi alçaklıkla tabaklanacak. Onların bu dünyadaki elbiseleri azardan yapılmıştır. Âhirete götürecekleri azıkları ise pişmanlıktır."

Onlardan Bir Çöp Bile Alamazsın

Asmaî anlatıyor: Bedevînin biri, bir grubu şöyle yermiştir:

"Onların evlerine insan ancak emekleyerek girer. Evlerinde ne bir yastık vardır, ne de bir minder. Dilenciyi reddetmekte dilleri gayet akıcıdır. Kimse onlardan bir şey alamaz; gayet cimridirler."

Ölüm Meleğini Görmüş Gibi Oluyor

Asmaî anlatıyor: Bedevînin birinin şöyle dediğini duydum:

"Taşıdığı dünya hırsı onu gözümden düşürdü. Kapısına bir dilenci gelse, ölüm meleğini görmüş gibi oluyor."

Onlar İyiliğe Karşı Oruçludur

Bedevînin biri, yerdiği bir kavim hakkında şunları söylemiştir:

"Onlar düşmanlarına karşı sünepe, ancak dostlarına karşı aslan kesilen kimselerdir. Onlar iyiliğe karşı oruçta, kötülüğe karşı daima iftardadırlar."

O Ateşten Bir Parçadır

Bedevînin biri, adamın birini şu şekilde yermiştir:

"Sapkınlık ona kafile kafile gider, günahlar ondan çuval çuval döner. O iyilik ve merhamet gibi sevilen şeyden yoksundur. Nefret ettiğin şey açısından gayet zengindir. Kısacası kötülük abidesidir. Aynı zamanda ateşten bir parçadır."

Sen Kene Gibi Yapışırsın

Bedevînin biri, adamın birine şöyle demiştir:

"Allah'a yemin olsun ki, sen istediğinde kene gibi yapışan, ancak kendisinden istendiğinde salladıkça sallayan birisin. Konuştuğunda yemin eder, söz verdiğinde yerine getirmezsin. Bir kıskanç gibi bakar, bir kindar gibi reddedersin."

Var mı Artıran

Bedevînin biri çok kızdığı menfaatçi biri hakkında şöyle bir şiir söylemiştir:

Seni gördüğümde;
Ne bir günahkârdın ne de bir züht ehli
Ne Tanrı'dan çekinen bir adamdın ne de kul
O yüzden saldım seni pazara
Belki satarım diye
Bağırdım: 'Var mı artıran?' diye
Döktüm özelliklerini bir yandan da
Dostuna ihanet eder,
İkramlarına nankörlük eder.
Var mı artıran?
Yalnızca tek bir müşteri geldi yanıma
O da fazla vermedi bir kuruştan başka
Bunu verirken de hani çok da üstelemedi
Hiç beklemedim, sattım seni ona
Şahit falan istemedim, korktum caydırır adamı diye
Döndüm evime dünyaları kazanmışım edasıyla
Vay seni alanın haline
Buldu belâsını garibim.

Yüzünü Çirkinleştirme!

Bedevînin biri, adamın birini şu şekilde yermiştir:

Beni gördüğünde hemen kaşlarını çatar. Bunun üzerine ona şöyle derim:

"Yüzün zaten çirkin, daha da çirkinleştirme! Allah adına yemin olsun ki, ne senden bir şey istediğimden ne de senden korktuğumdan sana geldim."

O Kötü İşlerin Kölesidir

Bedevînin biri, adamın birini yererken şöyle demiştir:

"O kötü işlerin kölesidir. Boş laflarda hürdür. Ümitsizliğe kapılmakta bir numaradır. Ahlâksızlıkta üstüne yoktur. Felek yüceltmiştir onu. Kendisi ise kendini alçaltmıştır."

Ne Desem Azdır

Bedevînin biri, adamın birini yererken şöyle demiştir:

"Öfkesine hâkim olmaz, hemen parlar. Zayıf bir kişiliği vardır. Gururludur da. Eli çok sıkıdır. Alçaktır da. Övünmede üzerine yoktur."

O Tam Bir Akıl Hastasıdır

Bedevînin biri, adamın birini yererken şöyle demiştir:

"Onun doktora ihtiyacı yoktur, hastalığı bedeninde değil kalbindedir. Bu yüzden aslında kalp doktoruna ihtiyacı vardır. Tüm sorun, kalbinin sert ve duyarsız olmasındadır."

İntikamını Nasıl Alsın?

Bedevînin biri, intikamını almamış bir adamı şöyle yeriyor:

"Nasıl alsın intikamını ki göğsünden omuzlarına kadar alçaklıkla doludur. Yüzüne taş atsan taş bile parçalanır. Kâbe'yle baş başa kalsa Kâbe'yi aşırır."

Karısını Düşünmez; O Hayvan Gibidir

Bedevînin biri, adamın birini şu şekilde hicvetmiştir:

"Allah adına yemin olsun ki, herkes tok sabahlarken o hanımını aç yatırır. Üstelik bunu yaparken bu dünyada ayıplanacağından ya da öteki dünyada ateşte yanacağından da korkmaz. O hayvan gibidir; bulduğunu yer, eline düşen dişiyi de affetmez, hemen yatağa atar."

Yazıklar Olsun Sana!

Bedevînin biri, adamın birinin dua ettiğini duymuş ve şöyle demiştir:

"Yazıklar olsun sana! Müminin ya da mazlumun duasına cevap verilir. Ancak sen ne müminsin ne de mazlum. Günahların getirdiği utanç yükünün sende hafiflediğini görüyorum, ayıpların getirdiği çirkinliklerin sende yeşerdiğini görüyorum."

Her Gün Onun Aleyhine Şahittir

Bedevînin biri, adamın birini şu şekilde yermiştir:

"Geçip giden her gün, onun yaptığı kötülüklere tanıktır. İnsanın kendi yaptığı eylemler, dilinin söylediklerinden daha etkilidir."

Korkağın Ölümü

Bedevînin biri, adamın birini hor görerek suçlamış ve onun hakkında şöyle demiştir:

"Tembel tembel yaşadı bu dünyada. O yüzden evde oturan ihtiyar kadınlar gibi öldü, hiç savaşmadan."

Bu bedevî zenginleşip daha sonra fakirleşen bir kavim hakkında da şöyle demiştir:

"Nimet, onlar için bir rüya gibiydi, ellerindeki malı değerlendiremediler, uyandıklarında hiçbir şeyleri yoktu."

Bedevî Kadının Bedduası

Bedevî bir kadın, adamın birine şöyle beddua etmiştir:

"Allah sana kıskanç bir düşman versin! Çok sevdiğin birini öldürmekle seni perişan etsin! Seni tüketecek kederleri sana musallat etsin! Sana eziyet edecek bir komşuyu başına belâ etsin!"

Boş Laflar Eder

Bedevînin biri, adamın birini şu şekilde yermiştir:

"Onunla bir çift laf etsen konuşmada seninle yarışa girer. Susup konuşmazsan hiçbir faydası olmayan boş laflar eder."

Bedevînin Yerdiği Yönetici

Bedevînin biri, yöneticinin birini şu şekilde yermiştir:

"Devamlı neşelidir o. Yönetir ama hiçbir iş bilmez. Üstelik rüşvet de alır."

Senden Bir Şey Olmaz

Bedevînin biri, adamın birini şu şekilde yermiştir:

"Sen hiç değişmedin. Hep aynı mı kalacaksın o taş kalbinle? Bundan sonra da değişmezsin, çünkü fırına da konsan erimezsin!"

Bir Köpek Dolaştırıyordum Rüyamda

Bedevînin biri, Sevvâr'a gelir, ancak onda umduğunu bulamaz. Bunun üzerine onun hakkında şu dizeleri söyler:

Bir rüya gördüm dün gece
Tabir ettim onu hemen
Övünmek gibi olmasın,
Ben rüya tabircisiyim.
Bir köpek dolaştırıyordum rüyamda
Şuraya bakın ki, köpek bizim Sevvâr'dı.

Amcamın Oğlu Ziyâd

Bedevînin biri, amcasının oğlu Ziyâd hakkında şu dizeleri söylemiştir:

Kim benim bir yakınımı,
Bir uzakla değiştirecek?
Kusur yapan, aşağılık herifin biri olan Ziyâd'ı alıp
Yerine başkasını koysa?

O Bir Taşa Benzer

Said bin Selem el-Bâhilî anlatıyor:

Bir keresinde bedevînin biri beni övdü. Ancak beklediği karşılığı geç bulunca şöyle dedi:

Her övülenin bir hediye hazırlaması gerekir
Oysa Bâhilî'nin yanında böyle bir şey yoktur
Övdüm Said'i, övgümde övgüydü hani
Ama nerden bilirim
Bâhilî, üzerinde bitki yetişmeyen çıplak bir taşmış!

Bedevî ayrıca şöyle bir şiir söylemiştir:

Bir kimsenin en son arzusudur
Bâhil kabilesinden bir iyilik beklemek
Büyükleri nankördür, bebekleri çirkin
Öyle ki lanet okur onu doğuran ebe.

Bedevî şöyle bir şiir daha söylemiştir:

Kalayladık onu, gümüş zannederek
Körük bize çeliğin kirini gösterdi.

Başka bir şiiri de şöyledir:

Beni gördüğünde kaçtı kapıcısı
Kapı da onlar gibi kapanıverdi kendiliğinden
Onun yanında kendisi gibi iğrençti kapıcısı.

el-Musâvir bin Hind ve Bedevî

Bedevînin biri Rey kentinin yöneticisi olan el-Musâvir bin Hind'in yanına gider. Ancak el-Musâvir bin Hind, bedevîye bir şey vermez. Bunun üzerine bedevî oradan ayrılır ve şu dizeleri söyler:

"Gittim bir keresinde el-Musâvir'e
Bir ihtiyacım vardı, isteyecektim ondan
Öksürmeye başladı, osuruncaya kadar
Bileğiyle boynunu kaşıdı
Bir yandan da sakallarını okşadı
Ve sümkürdü de
Korktum, gizledim ihtiyacımı
Duyunca altına eder diye
Yemin ediyorum size
Kesin kirletir yatağı ben oradan döndüğümde."

"Yanlış yaptık," dedi, "Şimdi vergi hesabıyla uğraşmam gerekiyor!"

Cevap verdim ona:

"Yanlış, osuruğundadır, başka bir şeyde değil."

Bedevînin bu dizeleri o kadar dillere dolanır ki, el-Musâvir bin Hind, bineğine her bindiğinde çocuklar bağırır:

"Yanlış, osuruğundadır, başka bir şeyde değil!"

Sonunda canına tak eder ve sürgün edilmediği halde İsfahan şehrine yerleşir.

Kısa Boyludur Arkadaşım

Ebû Hâtem, Ebû Zeyd'den nakille şöyle anlatıyor:

Bedevînin biri, kısa boylu bir adam hakkında bize şöyle bir şiir okudu:

Arkadaşım o kadar kısa boyludur ki,
Neredeyse ısıracak götünü yerde yürüyen keneler
Üstelik ayakta olduğu halde.

Bedevî ve Çirkin Kadın

Bedevînin biri, çirkin bir kadını şu şekilde yermiştir:

"Sarkmıştır kuyruğu, yalancı devekuşunun. Etleri her yana taşar. Başına geçirdiği şal, sanki paçavra gibi yapışmıştır suratına."

Hay Beni Sana Getiren Devenin

Utbî anlatıyor:

Bedevînin birini şöyle derken duydum:

"Allah beni sana getiren devenin toynak kemiğinde ilik bırakmasın."

İki Yol Var Önünde

Bedevînin biri, adamın birinden dilenir, ancak adam hiçbir şey vermez. Bunun üzerine kardeşi, ona şöyle der:

"Allah adına yemin olsun ki, yağmur yağmayan bir vadiye indin. İyilik bilmeyen bir adama vardın. İki yol var önünde; ya pişmanlıkla var git yoluna ya da sefalet içinde kal burada!"

Halifenin Kızı Nasıldı?

Bir keresinde bedevî bir kadın, Halife Mehdî'nin kızı Hamdûne'nin yanına gider. Kızın yanından ayrıldığında kendisine Hamdûne'yi soranlara şöyle cevap verir:

"Allah adına yemin olsun ki, işe yarar bir şey görmedim ben. Karnı su tulumu gibiydi. Memesi kabak gibi. Kalçası yama gibiydi. Yüzü ise kavga ederken tüylerini şişiren horozun yüzü gibi."

Bedevî ve Kadın

Bedevînin biri, kadının birini şöyle yerer:

"Allah adına yemin olsun ki, sen kepçe kulaklısın. Pörtlek gözlüsün. Zayıf bir bedenin var. Boş işler hoşuna gider senin. Tok olduğunda kızgın olur, aç

olduğunda çığırtkanlık edersin. Bir güzellik görürsen onu gizler, bir kötülük görürsen yaygara edersin. Seni horlayanı başının üzerinde tutar, sana değer vereni horlarsın."

Senin Yaşın Çok Eskilere Gider

Bedevînin biri illallah dediği karısını şu şekilde yermiştir:

Ey Nuh Nebiden kalan köhne ağaç
Ey binlerce insanın annesi
Senin yaşın çok eskilere gider
Bahsetsene bize Âd kavminden
Ya da Firavun döneminden
Sana sesleniyorum,
Ey bu dünyanın en yaşlısı!

Kazıkladılar Beni

Bedevînin biri, genç ve körpe bir kızla nişanlanır. Ancak evlilik günü geldiğinde kendisine hileyle bir kocakarı verirler. Olayın sonradan farkına varan bedevî evlendiği kadın hakkında şöyle demiştir:

Genç bir kız bekliyorduk bir kocakarı çıktı
Erimiş bitmiş her tarafı, üstelik beli de eğilmiş
Kazıklamışlar pazarcıyı, vermişler ona kötü malı
Düzeltebilir mi pazarcı hiç bu malı
Felek vurmuş, darmadağın etmiş o malı
Ayın kaybolduğu geceden bir gece öncesi evlendim
Gayrı artık ay bana hep kayıptır
Aldattı beni avuçlarındaki kına
Bir de sürme çekilmiş gözleri ve sarı elbisesi.

Ayrıca şu dizeleri de söylemiştir:

Becerememiş sürme çekmeyi gözlerine
Nasıl çeksin o çekilmiş, feri kalmamış gözlere

Zorlamış aklı sıra, benzemiş gözleri taşocaklarına
Kaşlarının arasındaki mesafe ise ayrı bir dert.
Zannedersin çuval koymuş oraya
Kaşlarını da sayarsak, toplam üç çuval
Memeleri de ayrı bir sıkıntı kaynağı
Birisi heybe, diğeri su tulumu gibi.

Bedevînin, kocakarı hakkındaki diğer dizeleri de şöyledir:

Bir bedeni var onun pire vücudu gibi
Bacakları ise sivrisineğinki gibi
Yüzü maymun yüzü gibi, hatta daha çirkin
Parlıyor gözleri, onlara baktığında
Surat ise asık mı asık
Bir gülüşü var, ağzı tuvalet zannedersin
O güldüğünde sanki birileri sıçıyor
Açsa ağzını –maazallah– zannedersin ki
Bir kapı açıldı ateşten.
Şeytan baksa yüzüne, besmele çeker korkudan,
Hem de bunu gece gündüz yaparak.

O ve Sürme

Bedevînin biri, zenci bir kadın hakkında şu dizeleri söylemiştir:

Onun ve çektiği sürmenin rengi aynı
Zannedersin sürmesini çektiğinde
Gözüne sürüyor cildini!

Bedevî ayrıca şu dizeleri söylemiştir:

Benziyorsunuz birbirinize sen ve misk
Tek farkın senin ayakta durman
İkinizin rengi aynıdır, hiç şüphe yok
Mayanız da aynıdır, hiç şüphe yok.

Kuseyyir ve Zenci

Şair Kuseyyir, zenci olan Nasîb bin Rabâh hakkında şu dizeleri söylemiştir:

Nasîb'i gördüm insanların arasında şaşkın bir vaziyette
Nasîb'in rengi hayvanların rengi gibidir
Mazlum bile olsa, rengi zalim yapar onu!

Namaz

Valilerden biri, bedevînin birine şöyle der:

"Zannetmiyorum ki, sen her gün ne kadar namaz kılındığını bilesin!

Bedevî cevap verir:

"Bilirsem ben de sana soru sorabilir miyim?"

Vali:

"Evet."

Bedevî:

Namaz dörttür, ardından bir dört** daha.*
*Sonra üçtür,*** ardından bir dört**** gelir.*
Sıra sabah namazındadır,
O da hiç ihmal edilmez.

Bunun üzerine vali cevap verir:

"Bildin, sorunu sor bakalım!"

Bedevî:

"Omurganda kaç boğum var?"

Vali:

"Bilmiyorum."

Bedevî:

"Şuraya bak! İnsanlar arasında fatihsiniz, ancak kendinizden haberiniz yok."

---

* Burada öğle namazı kastedilmiştir. Dörtten kasıt ise öğle namazının farzlarıdır.

** Burada ikindi namazı kastedilmiştir. Dörtten kasıt ise ikindi namazının farzlarıdır.

*** Burada akşam namazı kastedilmiştir. Üçten kasıt ise akşam namazının farzlarıdır.

**** Burada yatsı namazı kastedilmiştir. Dörtten kasıt ise yatsı namazının farzlarıdır.

BEDEVÎ ARAPLARDA AŞK VE KUR YAPMA

Bir Teni Var ki

Bedevînin biri, kadının birinden şöyle bahsetmektedir:

"Bir teni var ki inci gibidir. Üstelik kokusu misk gibidir. Ayırırsan onu uzuvlarına, her biri doğmuş güneş gibi çıkar karşına."

Bir Ceylandır O

Bedevînin biri, kadının birinden şöyle bahsetmektedir:

"Bir ceylan gibidir o. Hatta fazlası var, eksiği yok."

Gözyaşları

Bedevînin biri yolculuk sebebiyle vedalaştığı sevgilisinden şöyle bahsetmektedir:

"Allah adına yemin olsun, gözünden yanağına süzülen yaş o kadar güzeldi ki, daha önce yağmur misali akan ve benim kalbimi yeşerten sevinç gözyaşlarından daha parlaktı."

Yaralı Bir Kalbim ve Yaşlı Gözlerim Var Benim

Bedevînin biri şöyle söylemiş:

"Yaralı bir kalbim ve yaşlı gözlerim var benim. Bunlardan ikisinden de ne fayda gelir sahibine? Onların dertleri aynı zamanda çareleridirler."

Kara Gözlü, Kalem Kaşlı Kadınlar

Bedevînin biri anlatıyor:

"Bir keresinde Basra'ya gitmiştim. Kadınlar gördüm; kara gözlü, incecik kalem kaşlı. Elbiselerini yerde sürüyorlar. Kalpleri kan ağlıyor!"

Gökyüzünden Daha Güzeldir O

Bedevînin biri, kadının birinden şu şekilde bahsetmektedir:

"Gökyüzünden daha güzeldir o, sudan daha beraktır."

Âşıklar

Bedevînin biri, kadının birinden şu şekilde bahsetmektedir:

"İnsanın aklının fikrinin hep aşkta olması ne kötüdür! Benliğin çocukluktan çıkması ne kötüdür! Parçalanır kalbim âşıklar için. Azarlayanların kınaması küpedir kulaklarında. Aşk acısı bir şal gibi sarmıştır bedenlerini. Su dolabının çarklarındaki kovalardan boşalır gibi dökülen gözyaşları da cabası."

Teninin Kokusu Gelir Bana

Bedevînin biri, bir kadından şöyle bahsetmektedir:

"Ona bakan gözler mutluluk bulur. Onun aşkıyla acı çeken kalp hayat bulur. Onu kendi ailesinin yanında ziyaret ettim. Ferahlık verdi içime bakışları. Ancak dili pek acıydı bana karşı."

Bedevîye:

"Senin ona olan sevgin ne kadardır?" diye sorulur.

Bedevî cevap verir:

"Aramızda dağlar var; ama onu her anışımda teninin kokusu, misk kokusu gibi gelir bana!"

Niceleri Vardır Onlara Esirdir

Bedevînin biri, kır gezintisine çıkmış olan kadınlardan şöyle bahseder:

"Yüzleri ay gibi parlak. Boyunları boz ceylanlarınkine, göbekleri arılarınkine benzer. Sallanan halhal-

larıyla bize doğru geldiler. Hele omuzlarındaki şallar içinde aman Allahım ne kadar da ürkektiler! Niceleri vardır onlara tutulmuştur; esir misali. Niceleri de vardır özgürlüğüne kavuşmuştur."

İzledim O Kadını

Bedevînin biri şöyle demiştir:

"Falan kadını Şâm'dan, Trablus'a kadar izledim. Azmeden gayret eder, yolunu kaybeden arar. Ama ben ateşe de düşsem onu takip ederdim."

Hevâ, Hevândır Aslında

Bedevînin biri şöyle diyordu:

"Hevâ,* Hevân'dır** aslında, ancak isimlendirilmesinde bir karışıklık olmuş. Sadece sevgili acısının gözyaşı döktürdüğü kimse ne demek istediğimi anlar."

Onun Sevgisi

Bedevînin biri, kadının birinden şöyle bahsetmiştir:

"Ondan bahsederken dilim birbirine dolaşıyor. Onun sevgisi kalbimi öldürüyor. Kısa olan geceler onu düşününce uzuyor."

Onların Sözleri Oktan Daha Can Alıcıdır

Bedevînin biri edebiyattan anlayan güzel, entelektüel kadınları şöyle tanımlamaktadır:

"Onların sözleri oktan daha can alıcıdır. Kalbe düşüşleri, yağmurun, suya hasret bir toprağa düşmesinden daha etkilidir. Kolları, hurma ağaçlarının dallarından daha kuvvetli ve güzeldir."

Keşke Ben Çocuk Olsaydım

Bedevînin biri, bir keresinde Zülfâ adında güzel bir kadın görür. Kadının yanında bir çocuk vardır.

---

* Hevâ: Aşk, sevgi.

** Hevân: Aşağılık, düşüklük.

Çocuk her ağladığında kadın onu öpmektedir. Bunun üzerine bedevî şu dizeleri söyler:

Ah, ne olurdu?
Keşke ben çocuk olsaydım
Taşısaydı beni Zülfâ bir yıl boyunca
Ağladığımda öpseydi beni
Hem de dört kere
Hep ağlasaydım ben,
O da öpseydi beni
Bir ömür boyunca.

Henüz Girmiş Gençlik Çağına

Ebu'l-Hasan Ali bin Abdülaziz Mekke'de bedevînin birine şöyle bir şiir okumuştur:

*Bir kızın evi Sefevân'dadır**
Yürür ateşli ateşli,
Yayılmış başörtüsü bir yana
Henüz girmiş buluğ çağına
Öyle kızışmış ki, yanacak nerdeyse peştamalı.

Mutlu ve Mutsuz

Utbî anlatıyor: Bedevînin biri, güzel bir kadını şu şekilde betimlemiştir:

"Gülümser o güzelim dişleriyle. Yumuşak ve nemli dudakları çeker insanı. Mutludur tadına bakan onun, mutsuzdur onu kaybeden."

Yıldızlı Bir Geceydi

Utbî anlatıyor:

Yıldızlı bir gecede dışarı çıkmıştım. Derken şafak söktü. Bir de ne göreyim kızın biri. Sanki bayrak direği gibi bir boy. Başladım kur yapmaya. Bana şöyle dedi:

"Be adam! Aklın yoksa, birinden de mi korkmuyorsun?"

* Sefevân: Basra'da bir çay ismi.

Cevap verdim:

"Allah adına yemin olsun ki, ben sadece yıldızları gördüm."

Bunun üzerine bana şöyle dedi:

"Peki nerede yıldızların çevresinde döndüğü kazık?"

Âfetin Böylesi

Bedevînin biri, bir kadından şöyle bahsetmektedir:

"O, çaresi olmayan bir hastalık, aynı zamanda hastalığı olmayan bir çaredir. O, yerdeki yeşil çimenden daha yakın, gökteki Samanyolu'ndan daha uzaktır."

Öldürdü Beni Basralı!

Bedevînin birinin Basra'da yapılan bir matemde gözüne bir kız ilişir ve şöyle der:

Görmemiştir kimse onun gibisini,
Memleket olarak Basralı'dır o.
Teni beyazdır, siyah elbiseler içinde
Çıktın sabah erkenden çöle doğru
Ağlıyorsun, hem de kendini mahvedercesine
Öldürdün yaşayan birini
Bu dünyadaki en kötü düşmansın sen
Ey Rabbim, bir merhamet koy onun kalbine!
Bana karşı olan güzelin kalbine
Yakınlaştır aradaki mesafeyi,
Onun gözleriyle benim kalbim arasındaki.

Bedevî vedalaştığı bir kız hakkında da şu dizeleri söylemiştir:

Eğildi benimle vedalaşırken
Tıpkı meltemin ağaç dalını eğdiği gibi
Ardından devam etti yoluna
Ağladı, bir yandan da bana şöyle dedi:
"Keşke seni hiç tanımamış olsaydım!"

Âb-ı Hayat İçer Seni Gören

Utbî, bedevînin birinin şöyle bir şiir söylediğini anlatır:

Ey, Havvâ'nın doğurduğu
Bir çocuktan doğan güzel!
Ne kıymeti olurdu dünyanın
Sen olmasaydın?
Ancak seninle güzeldir bu dünya
Sensin o, hayat suyu,
Ki onu bulan,
Yaşlanmaz, ölümsüz olur.

Ağlamak

Riyâşî, bedevînin birine şu dizeleri okumuştur:

Kalıntılara ağlamak için yaratılmış senin gözlerin
Cahilliktir durup ağlamak, izlerin üzerinde
Kalbim için bir tuzaksın sen yalnızca
Ah, keşke sen de çarpılsan aşk yıldırımına.

Kadını Betimlemek

Bedevînin biri, bir kadını şöyle tanımlamıştır:

"Vücudu çok gergindir, hiç sarkık değil. Değiyor elbisesi omuzlarındaki yumuşak kemiğinin başına. Göğüsleri beni emdirdi, dizlerine boyun eğdim, uylukları beni uçurdu."

Keşke Falanca Kadın Benim Olsaydı!

Bedevînin biri şöyle demiştir:

"Keşke falanca kadın benim olsa. Nice günler vardı, gittim ona. Tâ ki sonunda gece karanlığı aldı onu benden. Su gibidir kadınların sözü, giderir susuzluğu. Sonra yeniden yalnız ve susuz kalırsın."

Güneştir O

Bedevînin biri, kadının biri hakkında şöyle demiştir:

"Bir güneştir o. Yeryüzü ona baktı ve unuttu güneşi. Ona olan arzumu gerçekleştirmede kimse yardım edemiyor bana. Ona kapılmış, hastalanmış bu gönlüm. Ancak o, hep cayıyor sözünden."

Şair Habîb bu mânada şu dizeleri söylemiştir:

Ey güneşin yeryüzündeki temsilcisi
Seninle ayaktadır gökteki güneş
Şikâyetim var, oysa benim gibisi şikâyet etmez
Eriyip gidiyor bedenim
Düşüncelerim sen olunca.

Sevginin Bugünkü Durumu

Bedevînin birine şöyle sorulur:

"Yıllar öncesine göre sevginin bugün durumu nedir?"

Bedevî cevap verir:

"Evet, eskiden sevgi kalpteydi, ancak mideye geçti. Kız yiyecek bir şeyler verirse o da onu seviyor, aksi takdirde sevmiyor. Adam kadını seviyor, evinin etrafında dolaşıp duruyor, kadını gördüğünde mutlu oluyordu. Bakışmalar uzundu. Bugün ise, adam, kadına işaret ediyor, kadın da adama işaret ediyor. Birbirlerinin yüzlerine bakmıyor, bir araya geldiklerinde sevgiden şikâyet etmiyor, şiir de söylemiyorlar. Ancak adam, kadının bacaklarını kaldırıyor ve çocuk istiyor."

Şaştım Kaldım Bu İşe

Bedevînin biri şöyle bir şiir söylemiştir:

Şikâyet ettim. Şöyle dedi bana:
Bütün bunlar sevgime karşı olan bıkkınlığındır
Allah huzur versin kalbine, sevgimden yana.
Gizlediğimde sevgimi. Şöyle dedi:
Sabretmen gerekir.

Bu yapılanlardan kalbim ne kadar hüzünlüdür!
Ben yaklaştıkça uzaklaşıyor benden
Ben de uzaklaşıyorum,
Bir yandan da bana dönmesini isteyerek
Suçun benim olduğumu kabul ediyorum.
Şikâyetim ise ona rahatsızlık veriyor
Sabrım kötülük ediyor ona
Uzaklığımdan rahatsız oluyor
Yakınlığımdan kaçıyor
Şaştım kaldım ben bu işe
Var mı içinizden bir çözüm öneren?

BEDEVÎ ARAPLARDA AT SEVGİSİ

Atlar Üzerimize Geliyordu

Asmaî anlatıyor: Bedevînin birinin şöyle dediğini duydum:

"Bir keresinde atlar üzerimize geliyordu, tozu dumana katarak. Boyunları bayrak direği, kulakları kalemle çizilmiş gibi. Üzerlerindeki süvariler ise karanlık bir orman misaliydi."

Şair Adî bin er-Rikâ bu mânada şu dizeleri söylemiştir:

Çıkmışlar sevinçle, üstelik tozu dumana katarak
Kulakları sanki kalemle çizilmiş, bedenleri siyah yıldırım gibi.

Gölgelerimizdi Ayakkabılarımız

Bedevînin biri şöyle demiştir:

"Bir keresinde yalınayak düşmüştük yola. Gölgelerimiz olmuştu ayakkabılarımız. Azığımız yalnızca tevekkülümüzdü. Bineklerimiz ise yalnızca ayaklarımızdı. Derken yetişmiştik kavmimize. Ama atsızlığın ne kötü olduğunu anladık."

Hissetmez Yeryüzü Onun Toynaklarını

Bedevînin biri, Sülemî kabilesinden tek gözlü bir bedevînin atı hakkında şu dizeleri söylemiştir:

Şimşek gibi gelip geçer,
Ona bakan böyle görür

Ön kısımları sanki yüzüyor
Yok arkasının da önden bir farkı
Hissetmez yeryüzü onun toynaklarını.

Birinci Gelen At

Bedevînin birine, birinci gelen atlar hakkında sorarlar, o da şöyle cevap verir:

"Birinci gelen at tırnağıyla yere vurarak eşkin yürüyen at, döndüğünde tırnağını yere kapaklayan attır. Karşılandığı zaman çömelir ve sakinleşir."

İndi mi Bir Vadiye O At

Bedevînin biri, bir at hakkında şöyle bahsetmektedir:

"Allah adına yemin olsun ki, indi mi bir vadiye mutlaka doldurur karnını. Çıktı mı bir dağa vız gelir ona sert toprak."

Kuşluk Vaktiydi

Bedevînin biri şöyle demiştir:

"Çıktım yola sarhoş gibi keyifli bir atla. Adımlarını öyle atıyordu ki yolun yarısını alıyordu. Boynu yumuşaktı, dizginleri elimdeydi. Vakit kuşluk vaktiydi; otu bol bir yere ulaşmıştık."

BEDEVÎ ARAPLARIN YAĞMUR HAKKINDAKİ SÖZLERİ

Kim Yağmuru En İyi Nitelendirmiştir?

Asmaî anlatıyor: Bedevînin birine şöyle dedim:
"Kim yağmuru en iyi nitelendirmiştir?"
Bedevî cevap verdi:
"Şu dizeleri söyleyen İmruul-Kays:"

Yağmur dediğin birden gelir
Akar da akar
Kaplar yeryüzünü
Taşar her yerden.

Devam ettim:
"Ondan sonra kim nitelendirmiştir?"
Cevap verdi:
"Şu dizeleri söyleyen Ubeyd bin el-Abras:"

Ne şimşekti dün gece çakan!
Kapkaranlık bulutlar sarmıştı her yeri
Yakındılar yere, neredeyse değiyorlardı
Sanki itebilirdi onları elinin tersiyle
Ayağa kalkan kimse.

Yağmura mı Yakalandın?

Bedevînin biri, Süleyman bin Abdülmelik'in huzuruna gider. Süleyman bin Abdülmelik, ona şöyle der:
"Yağmura mı yakalandın bedevî?"
Bedevî cevap verir:
"Evet, efendimiz. Karanlık ve gürleyen bir buluttu. Sanki kovadan su boşalıyordu. Ağır ağır geldi. Bütün

tepeleri kapladı. İnsan neredeyse kara bulutlara dokunabilirdi. Gürledikçe gürledi. Gürlemesiyle yer gök inliyor, şimşekler çakıp duruyor, bulutun yağmuru hızla iniyordu. Bulutun hareketi yavaştı. Boşalttı yağmurunu son damlasına kadar. Karanlık da cabasıydı. Yuvalarına sığındı tüm vahşi hayvanlar. Arıyorlardı bitki köklerini tırnaklarıyla. Bir araya toplanmışlardı dağılmalarından sonra. Efendimiz, eğer ağacın dallarına tutunmasaydık ve dağın zirvesinde olmasaydık, selin savurduğu bir çöp parçası misali vadinin birine savrulur ya da yolun ortasına düşerdik. Allah sizi başımızdan eksik etmesin! Bu sizin bereketinizle ve Allah'ın reayanız konusunda size olan lütfuyla olmuştur. Selam, Peygamberimize olsun!"

Bedevînin bu sözleri karşısında Süleyman bin Abdülmelik şöyle der:

"Babamın üzerine yemin ederim ki, eğer bu irticalen söylenmiş bir sözse çok güzel söyledin. Yok daha önceden yazdıysan iyi yazmışsın."

Bedevî cevap verir:

"Hayır. Daha önce yazılmış bir metni biraz değiştirdim."

Bunun üzerine Süleyman bin Abdülmelik, hizmetçisine dönerek şöyle der:

"Uşak, ona bir şeyler ver! Allah adına yemin olsun ki, dürüstlüğü, dilinden çok daha güzel!"

En Güzel Renkler

Bedevînin birine şöyle sorulur:

"En güzel renkler hangileridir?"

Bedevî cevap verir:

"Yemyeşil bahçeler içerisindeki beyaz sarayların renkleri."

Aynı soru başka birine sorulur. O da cevap verir:

"Bir esintiden sonraki yeşil bir bahçede ve güneşin tam tepede olduğu bir günün beyazlığı."

Başka bir bedevî şöyle demiştir:

"Basra'da kumaşlar gördüm, sanki ilkbaharın ışıklarıyla boyanmıştı."

Güler Yeryüzü, Gökyüzü Ağlar

Ebû Osmân el-Câhiz, bedevînin birine şöyle bir şiir okumuştur:

Nerede iyi gün dostlarımız?
Nerede miğferli komutanlar?
Yeryüzü giyinmiş elbisesini
Toprak büyüler; sersemletir kokusuyla
Her gün yeni bir papatya dünyaya gelir
Güler yeryüzü, gökyüzü ağlar.

Anlat Şu Yağmuru!

İbn İmrân el-Mahzûmî anlatıyor:

Babamla birlikte Kureyş kabilesinden Medine'ye vali tayin edilen adamın yanına gelmiştim. Yanında kendisine İbn Matîr denen bir bedevî vardı. Birden bardaktan boşanırcasına yağmur yağmaya başladı. Vali ona şöyle dedi:

"Yağmuru anlat!"

Bedevî şöyle dedi:

"İzin ver, yaklaşayım da bakayım şu yağmura."

Ardından yaklaşıp baktı ve şu dizeleri söyledi:

Önce karardı hava ve toplandı bulutlar
Sulandı ve ardından boşandı gökyüzünün memeleri.
Önce yere çöken beyaz bir bulut vardı
O gür, şırıl şırıl yağmurdan önce
Şimşekler yangın gibiydi
Rüzgâr esiyordu yamaçlardan.

Bulutu Nasıl Görüyorsun?

Hişâm bin Abdülmelik, bedevînin birine şöyle der:

"Çık ve bak bakalım, bulutu nasıl görüyorsun?"

Bedevî çıkar ve daha sonra şöyle der:

"Grup grup gemiler gibiler; bir araya gelip su akıtıyorlar."

BEDEVÎ ARAPLARDA RETORİK VE MECAZ

En Beliğ İnsan

Bedevînin birine sorulur:

"İnsanların belâgatta yani ustaca söz söylemede en başarılısı kimdir?"

Bedevî cevap verir:

"Sözü güzel ve cevabı hazır olandır."

Bedevî ve Hatip

Asmaî anlatıyor:

Adamın biri, bir nikâh töreninde hutbe verir ve konuşmasını uzatır. Orada bulunanlar birbirlerine:

"Kim ona cevap verebilir?" diye sorarlar.

Bedevînin biri atılır ve:

"Ben!" der.

Oradakiler şaşkın bir vaziyette bedevîye bakarak:

"Sen mi? Sen ve o, öyle mi?" diye sorarlar.

Bedevî hatibe döner ve şöyle der:

"Allah adına yemin olsun ki, ben herhangi bir konuda senin gibi, ne güzel konuşabilir ne de sözü uzatabilirim. Gerçekleri yeterince söyledin. Biz bu iki genci evlendirdik ve Allah'ın selamı üzerlerine olsun, diyoruz!"

Tutukluk Nedir?

Rabîa Ray, bir keresinde konuşma yapıyordu, sözü uzattıkça uzattı. Bir ara kendi-siyle gurur duyan belirtiler ortaya çıktı. Bu sırada yanında bir bedevî duruyordu. Bedevîye doğru dönüp şöyle dedi:

"Belâgat sizce nedir, bedevî?"

Bedevî cevap verdi:

"Az sözle çok şey anlatmaktır."

Rabîa Ray devam etti:

"Peki, tutukluk nedir?"

Bedevî cevap verdi:

"Bugün sabahtan beri yaptığın şey!"

Bedevî, gurura kapılan Rabîa'ya haddini öyle bir bildirmişti ki, Rabîa sanki taş yutmuş gibi oldu.

BEDEVÎ ARAPLARDA BENZETME VE LAFI GEDİĞİNE KOYMA

Kolye Sana Yeter

Bedevînin birine şöyle sorarlar:

"Neden hicvi beceremiyorsun?"

Bedevî cevap verir:

"Boynunu saran kolye sana eleştiri olarak yeter."

Ne Kadar Mesafe Var?

Bedevînin birine şöyle sorarlar:

"Falan şehirle filan şehir arasındaki mesafe ne kadardır?"

Bedevî cevap verir:

"Bir gece ve bir kuşluk kadar mesafe vardır."

Bir başkası da şöyle demiş:

"Bir gecenin karanlığı ve bir gündüzün aydınlığı kadar."

Sır Saklamada Nasılsın?

Bedevînin birine sorulur:

"Sır saklamada nasılsın?"

Bedevî cevap verir:

"Ben sırlara mezar olurum."

Misafirperverlik

Muâviye bir kadın bedevîye sorar:

"Misafirperver misin?"

Kadın cevap verir:

"Evet."

Muâviye devam eder:

"Nedir misafirperverlik peki?"

Kadın cevap verir:

"Hamuru iyi mayalanmış ekmek, taze süt ve temiz sudur."

Siz Neyin İçindesiniz?

Bedevînin birine sorarlar:

"Siz neyin içindesiniz?"

Bedevî cevap verir:

"Biz fokurdayan bir tencerenin, dönen kadehlerin ve bir daha tekrarlanmayacak konuşmanın içindeyiz."

Soğuk Nedir?

Bedevînin birine sorulur:

"Sence soğuk nedir?"

Bedevî cevap verir:

"Bence soğuk; titreme, ayaklarını karnına çekerek iki büklüm olma ve ishâle yakalanmadır."

Bedevî ve Ay

Anlatılır ki; bedevînin biri bir gece yolunu kaybeder. Ancak ay sayesinde yolunu bulur. Bunun üzerine başını gökyüzüne doğru kaldırıp aya müteşekkir bir vaziyette şöyle der:

"Sana ne diyeceğimi bilemiyorum. Senin hakkında ne övgü yapayım bilemiyorum. Allah seni yüceltsin mi desem? O zaten seni yüceltmiş. Allah seni nurlandırsın mı desem? Ama bu da olmaz; O zaten seni nurlandırmış. Yoksa Allah güzelleştirsin mi desem? O da olmuş; Allah seni zaten güzel kılmış. Allah sana uzun ömürler versin mi desem? Bunu da yapmış. O halde sana şunu diyorum: Allah beni sana kurban eylesin!"

Amca Oğlu

Bedevînin birine sorulur:

"Amca oğlu konusunda ne diyorsun?"

Bedevî cevap verir:

"Hem hasmındır, hem de hasmının hasmıdır."

Kadı Şurayh ve Bedevî

Kadı Şurayh'a sorarlar:

"Hiç tahammül edemeyip cevap verdiğin kimse oldu mu?"

Kadı cevap verir:

Bir keresinde bedevînin biri dava açmıştı. Ama el kol işaretleri yapıyordu. Ona şöyle dedim: Rahat dur be adam! Dilin, elinden uzun!

Bunun üzerine şöyle cevap verdi:

"Dostumsun sen, bir şey olmaz."

Çöldeyken Doktorunuz Var mı?

Bedevînin birine sorarlar:

"Çöldeyken doktorunuz var mı?"

Bedevî cevap verir:

"Vahşi eşeklerin veterinere ne ihtiyacı olur ki?"

BEDEVÎ ARAPLARDA KARI-KOCA MUHABBETİ

Yeni Karı

Bir bedevî, karısının üzerine kuma getirir. Yeni karısı, eski karısının kapısından geçerken şu dizeleri söyler:

Aynı değildir iki kadın
Biri sağlamdır, sapasağlam
Diğeri yıllanmıştır, bükmüştür felek belini.

Aradan birkaç gün geçtikten sonra şöyle der:

Hiç aynı olur mu iki elbise
Birisi başlamıştır çürümeye
Diğeri daha satıcısının elinde
Yepyeni!

Bunun üzerine bedevînin eski karısı çıkıp kadına şu cevabı verir:

İstediğini oyna, gönül oyunlarından
Onun kalbi yalnızca ilk göz ağrısınındır
Kişi nice yerlerde konaklar ömrü boyunca
Ancak özlemi hep ilk yurdunadır.

Sizin Şanslınız ve Şanssızınız

Ebû Hâtem, Asmaî'den nakille şöyle anlatıyor: Bedevî bir kadın, amcasının kızlarına şöyle demiş:

"Sizden mutlu olan, amcasının oğluyla evlenen ve mihir olarak da iki keçi, iki köpek, iki eşek ve iki değirmen alandır. Keçiler çiftleşirken bağırırlar, eşekler anırırlar, köpekler havlar ve değirmen taşı da döner un öğütür. Böylece vadi canlanır, sesler yankılanır.

"Sizden bahtsız olan ise; bir şehirliyle evlenendir. Şehirli ona ipek giydirir, hamur yedirir ve onu zifaf gecesinde eyerin üzerinde taşır."

Kötü Karı Ölmez

Karısından şikâyetçi olan bedevînin birine sorarlar:

"Karını ne kadar seviyorsun?"

Bedevî cevap verir:

"Ben onunla yataktayken elini göğsüme koyar. Allah adına yemin olsun ki, keşke tavandan bir tuğla düşse de o elini göğsüme koymasa! O elini koyduğunda kaburga kemiklerimden ikisi yarılır sanki."

Ardından şu dizeleri söyler:

Ah, ne kadar muhtacım
Karımın ölümüne
Ancak ne fayda,
Ölür mü hiç kötü karı?
Ne olurdu bir an önce kabre girse?
İşkence verselerdi ona Nekir ve Münkir.

Şimdi Ne Oldu Sana?

Bedevînin biri, bir kadınla evlenir. Kadın adamla uzun süre iyi geçinir, adam zamanla kadına karşı değişir. Bu arada kadının da yaşı ilerler. Bir gün kadın, adama şöyle der:

"Eskiden kızmamı istemez, kızdığımda bana kızardın. Ben sana küstüğümde sen şefkat gösterirdin. Şu an neden böylesin?"

Adam cevap verir:

"Bizi bir arada tutan şey çoktan gitti."

Ümâme Nerde?

Asmaî anlatıyor: Bir aralar bir bedevînin yanına gider gelir, dilin nadir kelimelerini ondan öğrenirdim. Yanına girmek için izin istediğimde şöyle derdi:

"Ümâme, izin ver girsin!"

Ardından hanımı Ümâme, bana:

"Gir!" derdi.

Böyle birkaç defa daha yanına gidip ondan izin istediğimde, artık, "Ümâme!" dediğini duymuyordum. Şöyle dedim:

"Allah seni rahatlatsın. Bir süredir 'Ümâme,' dediğini hiç duymuyorum."

Bedevî üzüntüden sesini çıkarmıyordu, sorduğuma pişman oldum.

Cevap olarak şu dizeleri söyledi:

Boşandı gitti Ümâme,
Ben de kurtuldum prangalardan
Hüzünlenmedi kalbim onun için
Gözüm de gözyaşı akıtmadı.
Buydu işte benim ilacım
Bir an önce gelen ayrılık
Arada geçimsizlik varsa
Hayat acıdır gayrı
Eğer böyle olmasaydı,
Yani gitmeseydi
Bu kez ben kaçacaktım
Sırf rahatlamak için.

Allah Eşeğimden ve Cübbemden Razı Olsun

Asmaî anlatıyor: Bedevînin biri, bir kadınla evlenir. Ancak kadın bedevîye hayatı zindan eder. Bedevî, bir eşek ve bir cübbe karşılığında kadından kurtulur. Bedevînin çölden amca oğlu gelir ve ona, karısını sorar. Bedevî şöyle der:

Şeytana verdim onu
Aldı o da sıkıntı veren kadını
Kendi boyunduruğu altına
Kurtuldum ondan
Eşeğim ve cübbem sayesinde
Allah her ikisinden de razı olsun
Hem eşeğimden hem de cübbemden.

Yaşın En Kötü Dönemi

Asmaî anlatıyor: Bedevînin biri geçinemediği karısını vali Ziyâd'a şikâyet eder. Ancak vali, bedevîye yüz vermeyince bedevî şöyle der:

"Allah efendimize uzun ömürler versin! Erkeğin ömrünün en güzel zamanı son dönemleridir. Erkek hayattan çok şey kazanmış, tecrübesizlik dönemi bitmiştir. Olaylara daha mantıklı yaklaşabilmektedir. Ancak kadının ömrünün son zamanları en kötü dönemidir. Kadın bu dönemde huy bakımından kötüleşir, dili bir karış uzar. Artık kısırlaşır, çocuk da vermez."

Bedevînin bu lafları üzerine vali, kendisine şöyle der:

"Doğru söylüyorsun ama yine de onun elinden tut!"

Nerede O Eski Kocam!

Bedevî bir kadın, ihtiyarlayan kocasından şöyle bahsetmiştir:

"Güzel kokusu gitti, yerine pis bir kusmuk kaldı. O hiç eğilmeyen dimdik âleti gitti, yerine sarkık bir âlet kaldı. Ben bunun neresini beğeneyim?"

Neye Niyet Neye Kısmet

Asmaî anlatıyor: Uzun boylu, çirkin bir bedevî, kısa boylu güzel bir kadınla nişanlanır. Kendisine; "Onu nasıl beğendin?" diye sorarlar. O da cevap verir:

"Onu kısa boylu ve güzel olduğu için beğendim. Doğuracağı çocuk onun güzelliğinde, benim boyumda olsun istedim."

Adam, o kadınla evlenir. Ancak çocuk, kadın gibi kısa, adam gibi çirkin olur.

Kim Daha İyi Bir Hayat Sürüyor?

Tay kabilesinden bir bedevî, karısıyla birlikte sulak bir yer aramaya başlar. Karısı ona sorar:

"Kim daha iyi hayat sürüyor? Biz mi, yoksa Benî Mervân kabilesi mi?"

Bedevî cevap verir:

"Benî Mervân bizden daha iyi şeyler yiyor, ama biz elbise olarak daha kötü giyiniyoruz. Onların gündüzü bizden daha aydınlık, ancak bizim de gecemiz onlardan daha aydınlık, çünkü bizim yatağımız daha sıcak."

Ne Yaptı?

Asmaî anlatıyor: Bedevînin biri, karısını kadıya şikâyet eder. Kadı sorar:

"Ne yaptı?"

Bedevî cevap verir:

"Hiç, hiçbir şey yapmadı. Allah onun boyunu devirsin, isterse ben hapsi boylayayım!"

O Nasıl Biridir?

Asmaî anlatıyor: Bedevî bir kadın evleneceği bir adam hakkında araştırma yapar. Kendisine şöyle denilir:

"Sakın evlenme! Çünkü o kendi işini kendi göremeyen, başkalarının eline bakan biridir. Dişlerini bile kürdanla karıştırdığında aralarından çıkan artıkları yer."

Gençliğim Solup Gidecek

Utbî anlatıyor: Zengin bir adam, iki kızından birini bir bedevîye nişanlar. Ancak bedevînin bir karısı daha vardır. Bunun üzerine büyük kız şöyle der:

"Ben bu adamı istemiyorum!"

Babası sorar:

"Neden?"

Kız cevap verir:

"Bir gün azar olacak, bir gün sıkıntı ve bunların arasında benim de gençliğim solup gidecek."

Büyük kız sözünü tamamladıktan sonra küçüğü söze koyulur:

"Baba beni onunla evlendir!"

Adam sorar:

"Ablanın ne dediğini duydun mu?"

Kız:

"Evet. Bir gün giyinme ve süslenme olacak, bir gün yiyip içmek. Ve bugünler arasında gönüller rahat olacak. Bana ne eski karısından!"

Züğürt Olmuş Bir Zamanlar

Asmaî anlatıyor: Bir çocuğu olan ve dans eden bir kadın görmüştüm. Şöyle diyordu:

Cimrinin parayı sevdiği gibi düşkünüm ona
Kocamı her şeyden çok seviyorum.
Fakirliği tatmış, züğürt olmuş bir zamanlar,
Ama verince öyle bir veriyor ki şimdi.

Bir Anahtarı Var ki!

Riyâşî anlatıyor:

Bir keresinde Utbî, bana, bir kadının bedevî eşiyle ilgili olarak yazdığı şu şiiri okudu:

Şakaları tatlıdır, sarığı ipektendir
Bir anahtarı var ki onun
Şeytanı bile büyüler.

Beni Falan Filan Kabilelere Sor!

Ebû Hâtem, Asmaî'den nakille şöyle anlatıyor:

Bedevînin biri, bir kadınla nişanlanır. Kadın, ona şöyle der:

"Beni falan ve filan kabileye sorabilirsin."

Bunun üzerine adam ona şöyle der:

"Onları nerden tanıyorsun?"

Kadın cevap verir:

"Onların hepsiyle bir evlilik geçirdim."

Adam:

"Bakıyorum da sen epey tecrübelisin!" der.

Kadın:

"Hayır, ancak erkekleri elden geçirmeyi severim," diye cevap verir.

Bedevî ve Zengin Kocakarı

Bedevîlerden biri, zengin bir kocakarıyla evlenir. Adam kadının zenginliğinden dolayı ona katlanır. Ama bir müddet sonra kadından sıkılır ve onu terk eder. Kadın adama bir mektup yazar ve onu geri çağırır. Bunun üzerine adam da kadına şöyle yazar:

Benimle Kays arasında
Bir ilişki olmayacak
Böbrekleri yaralamaktan ve
Boyunları kırmaktan başka.

Bunun üzerine kadın ona şöyle yazar:

"Tamam, tamam, Kays sadece böbreklerini yaralamak istiyor."

Yavaş Ol!

el-Mufaddal ed-Dabbî anlatıyor: Bedevînin biri, bir kadınla nikâhlanır nikâhlanmaz kadına kur yapmaya başlar. Bu arada âleti de sertleşir. Bedevî âletine eliyle şöyle bir vurarak:

"Yavaş ol! İş dönüp dolaşıp sana varacak. Bekle biraz!" der.

Beni İki Kadınla Evlendirin!

Ali bin Abdülaziz anlatıyor: Ebul-Beydâ iktidarsızdı. Erkeklik taslayıp kavmine şöyle demişti:

"Beni iki kadınla evlendirin!"

Kendisine şöyle derler:

"Bir tane yeter!"

Ebul-Beydâ:

"Hayır bana yetmez!"

Bunun üzerine şöyle derler:

"Seni biriyle evlendiririz, eğer yeterse ikincisini almayız."

Derken onu bedevî bir kadınla evlendirirler. Aradan bir hafta geçmiştir. Yedinci gün yanına gelirler. Ona sorarlar:

"Ebul-Beydâ, ilk gün nasıldın?"

Ebul-Beydâ:

"Gerçekten çok müthiştim!"

"Ya ikinci gün?"

"Daha da müthiş!"

"Peki üçüncü gün?"

"Sormayın!"

Bunun üzerine kadın perdenin arkasından şu dizeleri söyler:

Ebul-Beydâ kudurmuştu bir kemende bağlı
Girdi sonunda dünya evine
Utangaçtı, mahcup tavırları vardı
Uğraştı durdu benimle üç gün boyunca
Ama ne yazık, olmadı işte
Kırıldı anahtarı, kilit kapalı kaldı.

Neden Ondan Ayrılıyorsun?

Bedevînin birinin, onun bunun ellemesinden hoşlanan bir karısı varmış. Bir keresinde kendisine sorarlar:

"Neden ondan ayrılmıyorsun?"

Bedevî cevap verir:

"O çok güzel, bırakamıyorum. Üstelik çocukları var, terk edemem!"

Yaşlı Çift

Bedevî bir ihtiyar şöyle bir şiir söylemiştir:

Bir ihtiyarım ben, karımsa kocakarı
Ancak her gün baştan çıkarmaya çalışıyor beni.
Oysa yerinden kalkamaz onun gibileri
İstiyor ki, her gün yatayım onunla
Ama bu ne güç iştir
Benim gibiler için.
"Âletin pek güçsüzleşti, ip gibi oldu yaşlanalı" diyor bana
Ben de diyorum ki ona:
"Bilâkis senin malın genişledi, ben ne yapayım?"

Altıncıyım Ben

Asmaî anlatıyor: Bedevînin biri, bir kadınla evlenir. Ancak kadın, ondan önce beş evlilik geçirmiş, adam ise kadından önce dört evlilik geçirmiştir. Bir gün kavga ettiklerinde adam onun hakkında şunları söyler:

Başına gelse şeytanın,
Benim başıma gelenler
Ya da denese gulyabani,
Benim denediklerimi
Kesinlikle somurtur şeytan!
Evlenmiş o kadınla dört baba yiğit
Hepsi de kaçmışlar ondan
Beşincisi ise sizlere ömür
Şimdi de beni öldürecek
Olacağım altıncı.

Ayrıca şöyle demiştir:

Bu kocakarı öldürmüş beşini
Ve şimdi de bana niyetleniyor
Eğer Allah korumazsa, olacağım altıncı
Ben de uğurladım dördünü mezara

Ondan önce
Aslında şimdi de ona hazırlanıyorum
Yanına geldiğimden beri.

BEDEVÎ ARAPLAR VE DİKSİYON

'Ye!' Değil, 'De!'

Asmaî anlatıyor: Memleket müthiş bir kıtlık geçirmişti. Bedevînin biriyle karşılaştım. Adam sanki yanıp kül olmuş gibi esmer bir delikanlıydı. Kendisine şöyle dedim:

"Allah'ın kitabından bir şeyler okuyabilir misin?"

Bana:

"Hayır," diye cevap verdi.

Ben de kendisine:

"Sana öğreteyim ister misin?" dedim.

Bana:

"Nasıl istersen?" diye cevap verdi.

Bunun üzerine kendisine; "De ki: Ey kâfirler!"* âyet-i kerimesini öncelikle öğretmek istedim. Ancak bedevî bu âyeti-i kerimeyi bana; "Ye ki: Ey kâfirler!" şeklinde okudu. Ben de kendisine:

"'Ye!' değil, 'de!'" dedim.

Bunun üzerine bedevî bana şöyle cevap verdi:

"Böyle bir zamanda dilim 'ye!' demekten başkasına dönmez ki."

---

* *Kur'ân*, Kâfirûn Süresi, âyet 1.

BEDEVÎ ARAPLAR VE BORÇ

Borç

Bedevînin biri şöyle demiştir:
"Borç gündüz rezillik, gece kaygı verir."

Alacaklılarım

Bedevînin biri, kendisinden alacaklarını isteyen alacaklılar için şu dizeleri söylemiştir:

Bağırıp çağırarak, öfkeli öfkeli
Geldiler üzerime
Başımdan savmak için vakit veriyorum onlara
Sıkıştırıyorlar beni sözümü tutayım diye
Bir devem var verebileceğim onlara
Ha, bir de kılıcım var,
Kını utancım olan.

Alacaklıdan Kaçan Adam

Asmaî anlatıyor: Vaktiyle Yahsub'dan bir bedevînin, Bâhile kabilesinden olan bir adamdan alacağı varmış. Alacağının vakti geldiğinde borcu olan adam kaçar ve şu dizeleri söyler:

Yahsubî'nin alacağının vakti geldiğinde
Ona de ki: Yanına alsın azığını ve rehberini
Üzerimde siyah tüylü bir kuş olacak
Kâlî Kalâ ve Debîl şehirleri arasında.

Asmaî devam ediyor: Birisi bana, onu Kâlî Kalâ'da ölü olarak gördüğünü söyledi. Üzerinde siyah tüylü bir şahin varmış.

Yemin Et Bakalım!

Bir gün iki bedevî alacak verecek davası sebebiyle valiye giderler. Suçlanan bedevî yemin billah eder arkadaşının kendisinden alacağı olmadığına dair. Bunun üzerine şikâyette bulunan bedevî şöyle der:

"Şimdi bu boş sözleri bırak! Şu diyeceklerime yemin edecek misin bakalım? Eğer benim sende hakkım varsa Allah neyin var, neyin yok senden alsın! Bu dünyada hiç yüzün gülmesin! Seni, bir yaprağın dalından kopması gibi ailenden, eşinden dostundan koparsın ve yalnız bıraksın! Eğer benim senin üzerinde hakkım varsa bu dediklerim olsun! Şimdi haklı olduğuna ve benim senin üzerinde hakkım olmadığına yemin edebilir misin?"

Bunun üzerine bedevî çıkarıp borcunu verir ve yemin edemez.

BEDEVÎ ARAPLAR VE MİZAH

Sen de Halife Olmalısın!

Şeybânî anlatıyor: Halife Ebul-Abbâs bir keresinde Anbâr'da dolaşmaya çıkar. Kendisini gezintiye kaptırıp yanındakilerden ayrı düşer. Bu sırada bedevînin birinin çadırına rastlar. Bedevî sorar:

"Kimlerdensin?"

Ebul-Abbâs:

"Kinâne'den."

"Hangi Kinâne'den?"

"En iğrenç Kinâne'den..."

"Sen Kureyşli olmalısın!"

"Evet."

"Hangi Kureyş'ten?"

"En iğrenç Kureyş'ten."

"O halde sen Abdulmuttalib'in çocuklarından biri olmalısın."

"Evet."

"Peki Abulmuttalib'in hangi çocuğusun?"

"Abdulmuttalib'in en sevimsiz çocuğu."

"Sen Halife olmalısın. Selâm sana efendimiz!"

Halife kendini tutamayıp adama sarılır. Adamdaki hazır cevaplılığı iyi bulmuştur. Emreder, adama hediye verilir.

Haccâc ve Bedevî

Şeybânî anlatıyor: Vali Haccâc bir keresinde avlanmak için Medine'de dolaşmaya çıkar. Develerini otlatmakta olan bir bedevînin yanında durup şöyle der:

"Bedevî, valiniz Haccâc'ın tavırları nasıl sence?"

Bedevî cevap verir:

"Zalim mi zalim! Allah canını alsın onun!"

"Peki onu neden Halife Abdulmelik'e şikâyet etmiyorsunuz?"

"O zaman bize işkence eder!"

Onlar bu şekilde konuşurken birden bedevînin etrafını atlılar sarar. Haccâc adamlarına başıyla bedevîyi götürmelerini işaret eder. Derken bedevîyi alırlar, yolda giderlerken bedevî sorar:

"Kim bu?"

Kendisine cevap verirler:

"Haccâc!"

Bunun üzerine bedevî bineğini hızlandırıp Haccâc'ın yanına gelerek:

"Haccâc!" diye seslenir.

Haccâc sorar:

"Ne istiyorsun bedevî?"

"Aramızda geçenlerin gizli kalmasını isterim."

Bedevînin bu sözü Haccâc'ın hoşuna gider ve güler. Bedevînin serbest bırakılmasını emreder.

Ben Şeytanı Ayarttım, Ama...

Asmaî anlatıyor: Vaktiyle Irak'ın başında bulunan Yûsuf bin Ömer, bir bedevîyi vergi memuru olarak tayin eder. Ancak bedevî kendisine ihanet eder. Bunun üzerine o da bedevîyi görevinden azleder. Bedevî huzuruna geldiğinde ona şöyle der:

"Allah'ın düşmanı! Sen Allah'ın malını yedin!"

Bunun üzerine bedevî de kendisine şöyle cevap verir:

"Allah'ın malını yemeyeceğim de kimin malını yiyeceğim? Ben şeytanı bana para versin diye ayartmaya çalıştım, ama o yapmadı, hepsi bu."

Bunun üzerine Yûsuf bin Ömer bedevînin anlattıklarına güler ve onu serbest bırakır.

Abdullah bin Cafer ve Bedevî Kadın

Şeybânî anlatıyor: Abdullah bin Cafer bir keresinde bir bedevî kadının çadırına konuk olur. Kadının ikram edeceği yalnızca bir tavuğu vardır. Kadın tavuğu kesip getirir:

"Ebû Cafer, bu, benim kendi çabalarımla bakıp beslediğim tavuğumdu. Geceleri ona, ciğerimin bir parçası olan kızıma dokunur gibi dokunurdum. Şimdi onu en güzel toprak parçasında defnetmek için Allah'a adak olarak adadım. Bu güzel kabristan da senin karnından başkası olmayacak tabii. Onu senin karnına defnetmek istiyorum."

Abdullah bin Cafer, bedevî kadının bu sözlerine güler ve ona beş yüz dirhem verilmesini emreder.

Bedevî ve Ramazan Hilâli

Bedevînin biri Ramazan ayı hilâlini görmeye çalışan bir topluluğa şöyle der:

"Allah'a yemin olsun ki, eğer onu görmek istiyorsanız bir mantarın arka tarafıyla onu tutun ve yakalayın!"

Bedevî ve Şişman Adam

Bedevînin biri şişman bir adama uzun uzun baktıktan sonra şöyle demiş:

"Senin derin, yumuşak bir kadife gibi! Senin dişlerin sayesinde dokunmuştur bu kadife! Senin dişlerin öğüttü çünkü tüm yediklerini."

Bedevînin İstediği Ölüm

Asmaî anlatıyor: Bedevînin birinin şöyle dediğini duydum:

"Allahım, senden Ebû Hârice'nin ölümü gibi bir ölüm dilerim. O, kuzu yemiş, bal şerbeti içmiş, güneşte uyuyup karnı tok ve susuz ölmüştü."

Daralttın Bedevî!

Muhammed bin Vadâh'ın, Ebû Hureyre'den aldığı bir rivayet şöyledir: Bir keresinde bedevînin biri mescide girer. O sırada Hz. Peygamber de orada oturmaktadır. Hemen namaz kılmaya koyulur. Namazı bitirdiğinde şöyle der:

"Allahım, bana ve Muhammed'e merhamet eyle, bizden başkasına merhamet eyleme!"

Bunun üzerine Hz. Peygamber, bedevîye şöyle der:

"Daralttın bedevî! Daralttın Tanrı'nın rahmetini!"

Babamdan Yana Kaygım Yok Benim!

Asmaî anlatıyor: Bir keresinde bedevînin birinin tavaf sırasında şöyle dediğini duydum:

"Allahım, anneme mağfiret eyle!"

Kendisine sordum:

"Babana neden istemiyorsun da yalnızca annene istiyorsun?"

Bana cevap verdi:

"Babam kendisine bir çare bulacak kadar aklı başında bir adam, ondan yana kaygım yok. Ama annem saf ve zavallının biri; o kendi başının çaresine bakamaz."

Burun

Ebû Hâtem, Ebû Zeyd'den aktarıyor: Bir keresinde burnu maşrapaya benzeyen bir bedevî gördüm. Güldüğümüzü görünce sordu:

"Sizi böyle güldüren nedir? Allah adına yemin olsun ki, benim kavmimdeki insanların burunları hep basıktır."

Siz İyiliklerimi Bir Kenara Bıraktınız

Anlatılır ki: Bedevînin biri, sultana getirilir. Yanında suçunun yazılı olduğu bir kâğıt parçası vardır. Ve kâğıtta şunlar yazar:

"İşte o zaman, kitabı sağından verilen der: Alın okuyun kitabımı!"*

Kendisine:

"Bu kıyamet günü söylenecek bir söz!" denilir.

Bedevî cevap verir:

"Allah adına yemin olsun ki, bu durum kıyamet gününden daha kötü. Kıyamet gününde kötülüklerim karşıma konulacağı gibi, yapmış olduğum iyilikler de karşıma konulur. Ama siz iyiliklerimi bir kenara bırakıp yalnızca kötülüklerimle karşıma çıktınız."

Halife Olmak İster miydin?

Bedevî Ebul-Mihaş'a sorarlar:

"Sen halife olmak ve Harra'nın da cariyen olmasını ister miydin?"

Bedevî cevap verir:

"Hayır. Allah'a yemin olsun ki, böyle bir şeyi arzu etmem."

"Neden?" diye sorarlar bu kez.

Bedevî cevaplar:

"Çünkü Harra'nın tadına bakarken halkın işleriyle meşgul olamam!"

Bu Problem Değil!

Bedevînin biri, genç bir hizmetçi satın alır. Ve satıcısına sorar:

"Çocuğun herhangi bir kusuru var mı?"

Satıcı cevap verir:

"Hayır, ancak yatakta altını ıslatıyor."

Bedevî cevap verir:

"Bu problem değil. Eğer yatacak yatak bulursa o zaman altına da kaçırsın!"

Ya Rabbi, Artırma, İstemem!

Haccâc, Medine valisi olduğu yıllarda hırsız bir bedevî kendisine getirilir. Haccâc, bedevînin kırbaç-

* *Kur'ân*, Hakka Sûresi, âyet 19.

lanmasını emreder. Bedevîyi kırbaçlamaya başlarlar. Bu sırada bedevî şöyle der:

"Ya Rabbi, Sana şükürler olsun!"

Dövme işlemi yedi yüz kırbaç oluncaya kadar devam eder. Bedevînin cezası bitmiş gitmektedir ki, yolda Eş'ab'a rastlar. Eş'ab, bedevîye şöyle der:

"Haccâc neden sana yedi yüz kırbaç vurdurdu, biliyor musun?"

Bedevî:

"Hayır, bilmiyorum. Neden?"

Eş'ab:

"Çok şükretmenden dolayı. Çünkü Allah Teâlâ *Kur'ân*-ı Kerim'de şöyle buyuruyor: Andolsun ki, şükrederseniz elbette verdiğim nimeti artırırım."*

Bedevî:

"Bu *Kur'ân*'da mı geçiyor?" diye sorar.

Eş'ab:

"Evet."

Bedevî:

Ya Rabbi, artırma, istemem!
Bu yüzden de şükretmem
Ben bir yanlışlık yaptım şükretmekle
Ne olursun sen affet beni!
İstemem şükredenlerin sevabını.

Bu muydu Ay Parçası?

Oğlunu arayan bedevî, bir grup insanın yanına gider. Kendisine:

"Onu tarif et!" derler.

Bedevî başlar:

"Benim oğlum ay parçası gibidir."

Kendisine:

"Görmedik öyle birini!" derler.

Aradan biraz zaman geçer bedevî boynunda bir bokböceği ile döner. Kendisine:

* *Kur'ân*, İbrahim Sûresi, âyet 7.

"Bu muydu hakkında ay parçasıdır dediğin?" diye sorarlar. O da şöyle cevap verir:

"Kirpi annesinin gözünde dünya güzelidir."

Koşa Koşa mı Gitmek?

Bedevînin birine sorarlar:

"Neden savaşa katılmıyorsun?"

Bedevî cevap verir:

"Allah adına yemin olsun ki, ben sıcacık yatağımda bile olsa, ölümden nefret ederim, kaldı ki ölüme koşa koşa mı gitmek? Tövbe!"

Namazın Yarısı!

Bedevînin biri Hz. Peygamber'le birlikte savaşa katılır. Kendisine sorarlar:

"Hz. Peygamber'le birlikte savaşa katıldın. Anlat bakalım bize yaşadıklarını!"

Bedevî cevap verir:

"Üzerimize farz olan namazın yarısı kalktı. İnşaallah bir dahaki savaşta diğer yarısı kalkar!"

Akıllı Dediğin Böyle Olur İşte!

Bedevînin biri, bir keresinde Eyyûb Sahtiyânî'nin meclisinde bulunur. Kendisine sorarlar:

"Bedevî, sen kaderci misin?"

Bedevî cevap verir:

"Kaderci de nedir?"

Kendisine kadercilerin iyi tarafları anlatılır. Bunun üzerine bedevî de cevap verir:

"Evet, öyleyim."

Bedevînin bu cevabının ardından kadercilerin kötü tarafları anlatılır. Bedevî cevabını hemen değiştirir:

"Hayır, ben öyle değilim."

Bu sefer:

"O halde sen akılcısın?" diye sorarlar.

Bedevî cevap verir:

"Akılcı nedir?"

Başlarlar akılcılığın iyi taraflarını anlatmaya. Bedevî hemen cevap verir:

"Evet, ben öyleyim."

Bedevînin cevabının ardından kötü tarafları da sayarlar. Bedevî yine cevabını değiştirir:

"Hayır, ben öyle değilim."

Bunun üzerine Eyyüb Sahtiyânî şöyle der:

"İşte akıllı dediğin böyledir. Her şeyin iyi tarafını alır."

Açlık Yoktur Bu Dünyada!

Şeybânî anlatıyor: Araplardan ince fikirli iki nüktedân bedevî, kıtlığa maruz kalırlar ve çıkıp Irak'a doğru yola koyulurlar. Irak'a vardıklarında çarşıda dolaşırlar. Bedevîlerden birinin adı Handân'dır. Bakarlar ki atlının biri geziniyor. Gizlice adamın atını Handân'ın ayağına bağlarlar. Hayvan ürker ve Handân'ın ayak parmaklarından birini koparır. Adamdan kopan parmağın diyetini isterler. Adam mecburen kabul eder ve onlara diyeti öder. Mal ellerine geçtiğinde hemen bir dükkâna giderler. Canlarının çektiği her yiyeceği alırlar. Handân'ın arkadaşı doyduğunda şu dizeleri söyler:

İnsanlar için açlık diye bir şey yoktur
Bu dünyada bakkallar oldukça
İnsanlar için açlık diye bir şey yoktur
Handân'ın ayağında parmak oldukça.

Buna benzer başka bir olay da şöyledir: Bedevî bir kadının, haşarı ve sürekli başkalarına sataşan bir oğlu vardır. Üstelik bu çocuğun vücudu da pek narin, kemikleri de kırılacak kadar hassastır. Çocuk bir keresinde başka bir çocuğa saldırır. Ancak diğeri bunun burnunu kırar. Bunun üzerine annesi, oğlunun kırılan burnunun diyetini alır. Al-dıkları bu diyetle birlikte sefalet içerisinde geçen yıllardan sonra rahat

bir nefes alırlar ve durumları düzelir. Derken aradan zaman geçer, çocuk başka bir çocuğa daha saldırır. Ancak bu sefer saldırdığı çocuk da onun kulağını yaralar. Annesi, bu sefer de oğlunun kulağının diyetini alır. Bu diyetle birlikte ellerinde avuçlarında olan daha da artar ve buna bağlı olarak durumları daha bir düzelir. Çocuk bu huyunu bırakmaz. Başka bir gün fırsatını bulduğu bir anda üçüncü bir çocuğa saldırır. Bu sefer de dudağı yaralanır. Annesi, oğlunun yaralanmalarıyla elde ettiği deve, sığır, koyun, para vb. şeylere bakar ve oğlu hakkında şu dizeleri söyler:

O mübarek Merve ve Safâ'nın hakkı için
Doğruyu söylüyorum, yemin ederim
Sen en hayırlısısın âsilerin
Senin sayende zengin oldum.

Bu Nasıl İş Ya Rabbi?

Asmaî anlatıyor: Bedevînin biri birkaç arkadaşıyla birlikte hacca gider. Döndüğünde amcasının çocuklarından biri, kendisine rastlar. Bedevî, amcasının oğluna, geride bıraktığı ailesini ve evini sorar. Amcasının oğlu:

"Sen gitmiştin ve daha üç gün olmuştu ki, evinde bir yangın çıktı."

Bunun üzerine bedevî ellerini gökyüzüne doğru kaldırarak:

"Bu ne kadar da güzel bir şey Ya Rabbi! Kendi evin olunca bize onu yapmayı emrediyorsun, ancak bizim evimiz olunca onu yakıp yıkıyorsun!" der.

Bedevî Kadın Hacca Gidiyor

Bir keresinde bedevî bir kadın hacca gitmek üzere yola çıkar. Yolda giderken bineği ölür. Bunun üzerine kadın ellerini gökyüzüne doğru kaldırarak:

"Ya Rabbi, beni senin evine gelmem için evimden çıkardın. Şimdi yuvamdan uzaklarda kaldım bir

başıma. Benim evim de, senin evin de yerin dibine batsın!"

Sıçarım da İşerim de

Asmaî anlatıyor: Zalimliğiyle ün salmış vali Haccâc'ın ölümünden sonra hapishaneler açıldığında içerde otuz üç bin tutuklunun olduğu görülür. Ve bu tutukluların hiçbirinin mahkûmiyeti önemli bir suçtan değildir. Salınan bu mahkûmlardan bir bedevî, Vâsıt şehrinin surlarının dibine işemeye başlar. Bir yandan da şu dizeleri söyler:

Sıçarım da işerim de ben
Bu Vâsıt şehrinden çıkarken
Çünkü korkum yoktur artık
Cezalandırılmaktan benim.

Biz Yalnızca Bize Ekileni Veririz

Bir keresinde sohbet, çocuklar ve onların iyi yetişmeleri üzerinedir. Orada bulunan bir bedevî şöyle der:

"Siz yeter ki beni evlendirin! Çocuğuma biniciliği öyle güzel öğretirim ki, onun üzerine bahisler oynanır at yarışlarında. Öyle bir ok atmasını öğretirim ki, adamı gözbebeğinden vurur. Ona şiiri öyle bir öğretirim ki büyük şairlerin bile yanında ağızları açık kalır."

Adamı evlendirirler. Karısı bir kız çocuğu doğurur. Bunun üzerine adam, çocuğunun kız olmasına içerleyerek şöyle der:

Bacaklarının arasında istedim ki olsun âlet
Oysa Allah koydu oraya başka bir şey.

Derken kadın bir kez daha hamile kalır. Kadın doğum sancılarıyla boğuştuğu sırada adam kadının yanına gider. Bu arada kadının ismi Rabâb'dır. Bedevî bu kez şu dizeleri söyler:

Aman Rabâbım, can Rabâbım
Çıkaracağını hayırlı çıkar Rabâbım
Çıkaracağında bir taşak olsun bir de âlet
N'olursun merhamet et,
Bize gösterme bunun tersini.

Ancak adamın bu çocuğu da kız olunca bedevî artık kadınla yatmaz olur, başka bir kadına gidip gelmeye başlar. Bedevînin karısı, Ebû Hamza adlı kocası hakkında şu dizeleri söyler:

Hamza neden artık bize gelmez oldu?
Hemen kenardaki batakhanede geceler oldu?
Kızgın, ona erkek çocuğu vermediğimiz için
Ama bilmiyor mu ki?
Biz yalnızca bize ekileni veririz (!)

Kadının bu sözleri adamı yumuşatır ve karısına geri döner.

Bu Yerlerin Günahı Ne?

Said bin Ebul-Ferec anlatıyor: Bedevînin birinin Kâbe'yi tavaf ederken şu dizeleri söylediğini duymuştum:

Hay onlar olmaz olaydılar,
Ya Rabbi, senin huzuruna gelmez olaydılar!
Gittiklerinde Minâ'dan, bir daha dönmez olaydılar.
Bıraktılar hastalıklarını
Mahvettiler her şeyi.

Adama şöyle dedim:

"Bu yerlerin günahı ne, burada durmuş beddua ediyorsun?"

Bunun üzerine bedevî bana kızgın kızgın bakarak şöyle dedi:

Onların bıraktıkları vebadan dolayı,
Kaybettim ben Zeynebimi.

BEDEVÎ ARAPLARIN HIRSIZLIĞA İLİŞKİN SÖZLERİ

Üç Mesele

Ebû Hâtem anlatıyor: Hırsız Ebû Zeyd el-Arâbî bir keresinde bana şu dizeleri okudu:

Üç şey var benim tövbe etmediğim
Bu konuda kınasa da beni tüm dostlarım
Birincisi hâlâ dört elle sarılmışım ben
Eski alışkanlıklarıma.
Bir parlak kılıcım var benim,
Onunla saldırıyorum eşime dostuma
İsterse bağırsın Zahfân bana
Diğeri yağmacılıktır, hem de gece karanlığında.
Öyle bir karanlık ki;
Şaşırır tüm rehberler yolunu onda
Sonuncusu; kızların elbiselerini soymaktır
Hem de zifiri karanlık bir gecede.

Bu mânada ondan önce şöyle bir şiir söylenmiştir:

Bu adamın hayatında
Üç mesele olmasa
Olmaz bu adam
Bunlardan biri, herkesten azar işitmesi
Diğeri, atlara gemlerini vurmasıdır
Atlılar atlarını bıraktıklarında
Sonuncusu taşbebek gibi güzel
Kızları çırılçıplak etmesidir.

BEDEVÎ ARAPLARIN YEMEK HAKKINDAKİ SÖZLERİ

Açgözlü Cafer ve İhtiyar Adam

Bir genç ile bir ihtiyar bedevî yol arkadaşı olurlar. Her gün yemek için bir ekmekleri vardır. İhtiyarın dişleri düşmüş, dolayısıyla yemek yemesi oldukça yavaşlamıştır. Ancak genç boğazına düşkündür. Böyle yollarına devam ederken bir ara otururlar. Genç başındaki sevdadan şikâyeti olduğunu söyler. İhtiyar ise açlıktan kıvranmaktadır. Bu arada gencimizin ismi Cafer'dir. İhtiyar adam sevdadan şikâyet eden Cafer'e şöyle bir şiir okur:

Korkuttu beni Cafer
Benim payımı bile yedi
Sonra kalkmış ağlar bu canavar,
Sebebi aşk imiş, güya sevdalı imiş
İnanmıyorum oğlum ben sana
Eğer sevdalı olsaydın böyle şişman olur muydun?
Bir kere yemek nedir bilmez âşık
Eriyip gitmiştir yoktur yemeğe takatı!

Bedevînin Hayalindeki Yemek

Asmaî anlatıyor: Bir keresinde bedevînin biri bana kendisiyle ilgili şöyle bir şiir söyledi:

Keşke bir ekmeğim olsaydı
Hamuru sütten olan
İçine de hurmalar dizseydim

Atlar misâli
Binicilerini de kaymaktan yapsaydım
Dizdiğim hurmaların
Ahh, ne kadar da isterdim
Onların arasında ölmeyi
Ne şerefli bir ölüm olurdu bu böyle
Ererdim kesinlikle
Şehitlik mertebesine.

Tirit Yemeği

Şeybânî, Utbî'den, Utbî de babasından nakille anlatıyor: Bedevînin biri şöyle demiş:

"Şöyle biberli miberli rengi de iyice kızarmış bir tirit isterdim; yanında bol zeytinyağlı bir nohut. Yemeğin iki yanında et olsun isterdim; yanında da eti alınmış iki büyük kemik. Onlarla yemeği karıştırırdım, yetime bakmakla yükümlü vasinin; yetimin malını kendi malıyla karıştırması gibi."

Keşke Sana Misafir Olsam

Adamın biri, bedevînin birine şöyle der:

"Bir gece sana misafîr olsam ne kadar mutlu olurum!"

Bedevî, adama cevap verir:

"Eğer bana misafîr olursan, benim karnım annenin seni doğurmasından birkaç dakika önceki karnından daha şişkin olur. Boş yere ümitlenme!"

Çok Bulan Şaşırır

Bir keresinde bedevînin biri, Süleymân bin Abdülmelik'in sofrasında bulunur. Bedevî başlar Süleymân bin Abdülmelik'in önünden yemeye. Bunun üzerine uşak, bedevîye şöyle der:

"Kendi önünden yesene bedevî!"

Bedevî cevap verir:

"Ee, mecburen. İnsan kuraklığa maruz kalırsa tabii ki sulak bir yer arar."

Bedevînin bu sözü Süleymân bin Abdülmelik'in canını sıkar. Süleymân bin Abdülmelik, uşağına şöyle der:

"Çıkıp giderse bir daha buraya gelmesin!"

Derken aradan zaman geçer. Bu kez sofrasında başka bir bedevî bulunur. Bu bedevî de önceki bedevî gibi Süleymân bin Abdülmelik'in önünden yer. Uşak onu da uyararak;

"Önüne gelenden ye bedevî!" der.

Bedevî cevap verir:

"Ee, n'aparsın? Çok bulan şaşırır."

Bedevînin bu sözü Süleymân bin Abdülmelik'in hoşuna gider. Süleymân bin Abdülmelik, bedevîyi bir yere bırakmaz, ona ikramlarda bulunur, ne ihtiyacı varsa hepsini giderir.

Obur Bedevî ve Edipler

Bedevînin biri, bir keresinde kır gezintisine çıkmış bir grup edibe rastlar. O sırada yemek yemektedirler. Bedevî selam verir, ardından onlarla birlikte yemeye başlar. Bedevîye sorarlar:

"İçimizden herhangi birini tanıyor musun?"

Bedevî:

"Tabii ki, bunu tanıyorum," der ve yemeği işaret eder. Bunun üzerine ediplerden biri, onun yemek yemesini şöyle tasvir eder:

Görmedim onun gibi lokmaları yutanı.

İkinci edip şöyle der:

Öyle bir yiyor ki:
Tavuğu ördeğin arasına koyuyor.

Üçüncü edip:

Görmedim peyniri böyle koyan
Ekmeğin arasına.

Son edip ise şöyle der:

Sanki meşhur hekim Galen var koltuğunun altında.

Edipler son edibe sorarlar:

"Onun davranışıyla ilgili olarak bizim söylediklerimiz tamam, ama hekim Galen'in bu adamın koltuğunun altında ne işi var?"

Edip cevap verir:

"Yemeği hazımsızlık korkusuyla değirmen gibi öğütüyordu. Demek ki hekim Galen'in dostu!"

Bukalemunu Sevene Afiyet Olsun!

Şehirde yaşayan biri, bedevînin birine şöyle der:

"Ne yersiniz? Ve neden hoşlanırsınız?"

Bedevî cevap verir:

"Hareket eden ve kımıldayan her şeyi yeriz. Ancak bukalemun hariç."

Bunun üzerine şehirli şöyle der:

"Bukalemunu sevene afiyet olsun!"

Kim Güzel Anlatırsa

Bedevîlerden biri, çocuğuna şöyle der:

"Bana et alın!"

Et alınır. Eti adam için pişirirler. Et ateşte fazla kalır ve yanar. Adam eti yer, bitirir. Ortada kemiklerden başka bir şey kalmamıştır. Bu sırada çocuk da gözünü dikmiş, öyle bakakalmıştır. Bunu fark eden bedevî şöyle der:

"Ben bu kemikleri sizden 'yemek en güzel nasıl yenir', bunu anlatana yedireceğim."

Bunun üzerine büyük çocuk başlar anlatmaya:

"Babacığım, ben onu ağzımda öyle çiğnerim ki zerre kadar et bırakmam."

Adam oğluna:

"Hak etmedin!" der.

İkinci çocuk sözü alır:

"Ben onu öyle bir çiğnerim ki, geriye kemik bile kalmaz!"

Adam bu oğluna da:

"Hak etmedin!" der.

Derken sıra küçük çocuğa gelir:

"Ben onu bir güzel parçalar, un gibi yapar, daha sonra iliğine varıncaya kadar yalar yutarım."

Küçük çocuğun bu cevabı adamın hoşuna gider ve:

"Sen kazandın. Kemikler senindir," der.

Şehre Çıkan Bedevî

Muhammed bin Yezîd bir keresinde Halep'te Heysem bin Adî'nin misafiri olur. Heysem bin Adî, kendisine şöyle der:

"Müslümanların şehirlerinde acayip gördüğün şeylerden bize bahset!"

Bin Yezîd başlar anlatmaya:

"Evet. Acayip şeyler gördüğüm bir gerçek. Meselâ; Bekir bin Âsım el-Hilâlî'nin köyüne gittim. Bir de ne göreyim, çeşit çeşit evler, yan yana beyaz barakalar. Bir sürü insan; kimi geliyor, kimi gidiyor. Çiçekle bezeli elbiseler var üzerlerinde. Kendi kendime şöyle dedim: 'Bugün bayram falan olmalı. Ya Ramazan Bayramıdır ya da Kurban Bayramı.' Ama sonra tekrar kendi kendime düşündüm. Ve şöyle dedim: 'Ben ailemden ayrılırken Safer ayının sonlarıydı. Bayramlar da ondan önce çoktan geçmişti.' Ben böyle kafam karışık bir hâlde durup düşünürken, birden adamın biri gelip elimden tutarak beni dayalı döşeli bir evin içine soktu. Bir köşesine de bir minder hazırlanmış, üzerinde saçı omzuna dökülen bir genç ve etrafında iki sıra hâlinde dizilmiş insanlar. Kendi kendime şöyle dedim: 'Bu, kendisi ve meclisleri hakkında bize çok şey anlatılan prens olmalı.' Hemen önüne geçip; 'Se-

lâmün aleyküm efendimiz!' dedim. Bir adam elimden tutarak beni çekip şöyle dedi:

"Bu adam prens falan değil, otur oturduğun yerde."

Sordum:

"O halde kim?"

Cevap verdi:

"Damat."

"Hay annesiz kalasın emi! Çölde nice damat gördüm, Ama hiçbiri böyle değildi!" dedim.

Sonra bize peşkir, mendil gibi küçük parçalar halinde kumaşlar getirildi. Allah adına yemin olsun ki, gömleğimi yamamak için onlardan bir kısmını almayı düşündüm. Çünkü dokuması çok hoşuma gitmişti. Deseni çok güzeldi, herhangi bir defosu falan yoktu. Ama oradakiler hemen bunları kapıp yırttılar.

Ardından bize bir sürü yemek getirildi. Tatlıdan ekşiye, sıcaktan soğuğa... Getirilen yemeklerden fazlasıyla yedim. Bu kadar yemekten sonra başıma gelecek hazımsızlığı falan hiç düşünmüyordum.

Ardından büyük beyaz kadehler içerisinde kırmızı şarap getirildi. Şaraba bakıp şöyle dedim:

"Benim ona ihtiyacım yok. Çünkü bu kadar tıkındıktan sonra bir kadeh şarabın bile beni öldürmesinden korkarım!"

Basık Burunlu Kadınlar

Bedevînin biri şöyle demiştir:

"Bize basık burunlu* kadınlar uğrar. Onların azı dişleri yoktur. Ağızları sanki kuşların dillerine benzer.** Onlardan senin ağzına hurmalar düşer.*** Hurmanın tatlılığını göğsünde hissedersin."****

---

* Mecâzen mütevâzı "büyük burunlu olmayan"dır.

** Tatlı dillilikten kinayedir.

*** Güzel sözcüklerden kinayedir.

**** Güzel sözden etkilenme anlamındadır.

Yalan Söylemişler Efendimiz

Bir keresinde bedevînin biri, Süleymân bin Abdülmelik'in sofrasında bulunur. Fâlûzec* geldiğinde bedevî hızlıca yemeye koyulur. Bunun üzerine Süleymân bin Abdülmelik, bedevîye şöyle der:

"Ne yediğini biliyor musun bedevî?"

Bedevî cevap verir:

"Evet, efendimiz. Ağzımın suyunu akıttı ve rahat yutuluyor. Sanırım Allah Teâlâ'nın kitabında zikrettiği Sıratu'l-Müstakim olmalı (!)"

Süleymân bin Abdülmelik, bedevînin bu cevabına gülerek:

"Ondan sana daha da vereceğim bedevî. Ancak diyorlar ki, o beyni büyütüyormuş."

"Yalan söylemişler efendimiz. Çünkü böyle bir şey olmuş olsaydı sizin kafanız katır kafası gibi olmalıydı."

Oruç Tutmayan Bedevî

Bedevînin biri Ramazanda ulu orta yerde yemek yer. Kendisine:

"Oruç tutmuyor musun bedevî?" diye sorarlar.

Bunun üzerine bedevî şu dizeleri söyler:

Kavga eder bir oruçlu benimle
Şöyle derim ben ona:
"Orucunu tut bırak beni,
Karışma yememe de!"
Sen susuz kal bakalım
Ben sonra sana suyunu veririm
Kim atılmış cehenneme bizden.

Sen Lokmamdaki Kılı mı Görüyorsun?

Bir keresinde Süleymân bin Abdülmelik'in sofrasında bir bedevî bulunur. Bir ara Süleymân bin Abdülmelik'in gözüne bedevînin lokmasında bulunan kıl ilişir. Bedevîye şöyle der:

* Fâlûzec: Un ve baldan yapılan bir tür tatlı.

"Lokmanda bir kıl var bedevî!"

Bedevî cevap verir:

"Sen beni lokmamdaki kılı görecek kadar dikkatli mi süzüyorsun? Yoo, hayır. Allah adına yemin olsun ki, sana artık güvenmem."

"Bu hatamı görmezden gel ey bedevî! O bir hataydı, bir daha yapmam, söz sana."

BEDEVÎ EBÛ MEHDİYE'DEN ÖZDEYİŞLER

Sevin Ebû Mehdiye!

Bir keresinde Ebû Mehdiye'nin küçük çocuğu ölür. Kendisine şöyle denilir:

"Sevin Ebû Mehdiye. Biz onun Kıyamet Günü şefaatçi olması için dua ediyoruz."

"Allah bizi onun şefaatine muhtaç etmesin. Kelin merhemi olsa kendi başına sürer."

Çöldeyken Abdest Alıyor musunuz?

Ebû Mehdiye'ye sorulur:

"Çöldeyken abdest alıyor musunuz?"

Cevap verir:

"Allah adına yemin olsun ki evet. Biz abdest alıyoruz ve bizden birinin aldığı bir abdest de ona üç ya da dört gün yetiyor. Tâ ki bu eşekler yanımıza gelinceye kadar."

Diyet

Ebû Mehdiye yaşlandığında Yemâme bölgesinin uzak bir köşesine yerleşmiş. Hemen yakınında da bir grup Yahûdi varmış. Onlara sormuş:

"Mesih'i ne yaptınız?"

Cevap vermişler:

"Onu öldürüp çarmıha gerdik."

"Peki diyetini ödediniz mi?"

"Hayır."

"Öyleyse diyetini ödemediğiniz sürece size rahat yok, yemin ederim sizi hep rahatsız edeceğim!"

Onu bir şekilde razı etmişler, tâ ki onların yakasını bırakıncaya kadar.

Katığımız Güneş, Suyumuz Rüzgâr

Ebû Mehdiye'ye sorarlar:

"Sizi bedevîler olarak çöldeki hayata tahammül ettiren nedir?"

"Nasıl tahammül etmeyelim? Yemeğimiz güneş, suyumuz ise rüzgâr!"

BEDEVÎ EBÛ'Z-ZEHRÂ

el-Muallâ bin el-Müsennâ eş-Şeybânî anlatıyor: Süveyd bin Mencûf, bize bir olay anlatmıştı: Bir keresinde Benî Temîm'den bir bedevî Kûfe'ye gelir. Altında eşkin yürüyen bir eşek, üzerinde bir gömleğin sadece belden aşağı kısımları kalmış eteğimsi parçası vardı. Buna benzer bir de sarık sarınmıştı. Adam insanların tip olarak en çirkinidir. Deve gibi böğürüp şöyle demektedir:

"Ne post minder sunuldu, ne keçe; ne konuk eden var, ne ikramda bulunan; ne Sadî kabilesinden gelen, ne Yerbûî, ne de Dârimî! Heyhât heyhât!"

Süveyd devam ediyor:

Bedevî çöplerin döküldüğü dar kanalın kenarından yürüyerek yanımıza geldi; ancak aramıza giremedi; çünkü kimse ona yer vermek istemedi. Bu arada çocuklar ve köylüler de peşine takılmıştı. Köylünün birinin, ona şöyle dediğini duydum:

"Amca! Şeytan ne zaman piyasaya çıkmana izin verdi?"

Adam, onlara dönerek:

"Babalarınızın ve annelerinizin kızıştığı gün!" dedi.

Yanımızda Ebû Hammâd el-Hayyât da vardı. Ebû Hammâd el-Hayyât, bedevîlerin çeşitli konulardaki sözlerini öğrenmeye en fazla istekli insanlardan biriydi. Tam bir araştırmacıydı.

Hemen yanına gittim ve ona olanları anlattım. Derhal dışarı çıktı, sanki ona çok önemli bir müjde vermiştim. Bu arada bedevî eşeğinden indi ve duvarlardan birine tutundu. Yayını eline alarak çocuklara

doğru yöneltti, sonra da eşeğine vurdu. Ve şu dizeleri okudu:

Verimli, otlak bir yerdeyken
Sert ve taşlık bir yerdesin şimdi
İstemezsin sen acı bir otu ve pislikten dökülen suyu.
Sahibin zor durumda bugün
Tuzağa düşmüş o
Yüzler görüyor etrafında
Pusuda bekleyen
Kalmamış yüzlerinde
Saygı ve sevgi ışığı
O yüzler ki sanki zencilerinki
Ya da Arap kölelerininki gibi
Bir ordu gibi gelip toplandılar etrafıma.

Ebû Hammâd, evine alıncaya kadar bedevîye karşı nazik ve saygılı davranmaya devam etti. Nihayet onu eşeğinden indirdi, bedevî eşeği yem vermek için çağırdı. Ve başladı şöyle demeye:

"Lîf, neîf, visâd nerede?"

Lîf ile hasırı, neîf ile kendilerinde bulunan bir tür otu, visâd ile keçi derisinden yapılan, içine tüy ya da kıl doldurularak üzerinde uyunan bir tür yastığı kastediyordu.

Eşeğinin üzerinden semerini aldığında eşeğin sırtı boş kaldı ve kokusu bizi hayli rahatsız etti. Bunun üzerine bedevî iç çekmeye başladı. Bir yandan da şöyle diyordu:

Etin soyulduğunda ya da sırtında yara çıktığında
Yahut da inlediğinde bil ki bunlar
Uykusuz geçirilmiş bir gecenin etkisidir
Ben Ebû'z-Zehrâ; Âlis-Serî'denim
Kibirliyimdir, üstelik soyluyumdur.

Bedevî, Ebû Hammâd'ın evine yerleşti. İsmi Sultân bin Avsece'ydi. Benî Sad bin Dârim kabilesin-

dendi. Künyesi ise Ebû'z-Zehrâ idi. Ondan daha ilginç bir bedevî hiç görmedim. Konuşmalarında şiiri fazlasıyla kullanırdı. Ne var ki bazen bir laftan sonra arkasından öyle bir laf söylerdi ki mânasını anlamazdın.

İnsanların en gürültücülerinden ve en kötü huylularındandı. Ona bir şey hakkında soru sorduğumuzda kızar ve bize şöyle derdi:

"Bana yayımı ve eşeğimi geri verin!"

Onunla oyun oynadığımızı zannediyordu. Onunla Ebû Hammâd'ın meclisinde bir araya geliyorduk. Bizden biri, ona sevdiği bir şeyi getirdiğinde bundan hoşlanmazdı. Bir gün ona bir karpuz getirdik ve önüne koyduk. Karpuza önce şöyle bir bakıp ardından uzun uzun süzdü ve şu dizeleri söylemeye başladı:

Dışı yeşildir, içi ise,
Beyaz kabuktandır ve çölde yetişmiştir
Ebû Cehil karpuzudur
Başka şey değil
Yeryüzünde yetişen en pis şeydir.

Ona şöyle dedik:

"Ebû'z-Zehrâ, o Ebû Cehil karpuzu* değil. Ama onu nasıl olsa biri yiyecektir. Eğer istersen önce biz başlayabiliriz."

Ebû'z-Zehrâ:

"Önce siz yiyin de bir göreyim bakalım!"

Yemeye başladık. Gözlerini kırpmadan bakıyordu. Elini uzatıp bir dilim aldı. Kabuğunu soydu. Kendisine şöyle dedik:

"Ne yapmak istiyorsun Ebû'z-Zehrâ?"

Cevap verdi:

"Zehrini alıyorum yeğenim, gördüğünüz gibi."

Onu tattığında önce tadını beğenmediyse de sonra fikri değişti ve hoşlandı. Aslında hiçbir şeyden fazla

* Ebû Cehil karpuzu: Bir tür acı ve zehirli bitki.

etkilenmiyordu. Sonra başka bir yiyecek getirdik ona. Bu esnada şöyle demeye başladı:

Bu hoş ve güzel bir tattır
Karında ve boğazda rahatlık yaratır
Sanki karışımıdır
Hem balın hem de tereyağının.

Aradan birkaç gün geçtiğinde kendisine şöyle dedim:

"Ebû'z-Zehrâ, senin hamamın var mı?"

Bana şöyle cevap verdi:

"Hamam da nedir, canım yeğenim?"

"İçinde sıcak, ılık ve soğuk kısımların bulunduğu odadır. Hangisini istersen ona girersin. Yolculuğun vermiş olduğu kirliliği senden alır ve uzun kirli saçlarını temizler."

Bize olumlu cevap verene kadar onu bırakmadık. Ardından hamama getirdik. Ve hamam sahibine de bizden başkasını almamasını tembihledik. İçeri girdi. Korkak ve şaşkın bir hâldeydi. Bizden birinin elini tutmuş, bırakmıyordu. Hamamın kireçle boyanmasını emrettik.

Derisi keçi derisi gibi kıllıydı. Endişeliydi ve dışarı çıkmaya çalışıyordu. Bu arada kılı dökülmeye başladı. Kendisine şöyle dedik:

"Hamam tam ısınıp senin kılın da dökülmeye başladığında çıkıyor musun?"

Cevap verdi:

"Canım kardeşim, geriye bir tek öfkelenirken derinin kızarması gibi benim de derimin yüzülmesi ve nar gibi kızarması kaldı!"

Ve şu dizeleri söylemeye başladı:

Ölüm hiç güzel olur mu kardeşlerim?
Yayım ve eşeğim sizde mi?
Alın o ikisini, para falan istemem
Kurtarın sönmüş bir umudu

Görürse bugün komşularım beni
Çıplağım, hatta çıplaktan da çıplak
Döküldü vücudumdan kıllarım tek tek
Şeytana benzedim görünüş olarak.

Ardından hemen çıktı. Gençlerimiz onu takip ettiler ve yarım yamalak giydirdiler. Eğer onlar olmasaydı öyle çıplak bir vaziyette dolaşacaktı. Evlerin ortasında ona yetiştik. Kendisine soğuk su getirdik. Suyu içti ve kalanını da başına döktü. Rahatlayıp bir oh çektikten sonra şu dizeleri söylemeye başladı:

Hamda lâyık olan Allah'a hamd olsun
Kurtardı beni cehennem ateşinden
Gölgeye ve susuzluğun bittiği yere götürdü
O perişanlığın dinmesinden sonra.

Ona üzerindeki elbisesinden başka bir elbise daha getirip giydirdik. Ardından Ebû Hammâd'ın meclisine götürdük. Ebû Hammâd buğday, hurma ve her çeşit hububât satıcısıydı. Hurma şarabı satan komşuları vardı. Komşularından hurmacı Ebul-Hasan maharetli bir insandı. Sohbet etmeye başladık.

Derken Arap grameriyle ilgili meselelere daldık. Ruâsî, Kisâî ve Ebû Zeyd'den bahsettik. Ebû'z-Zehrâ bize boş bakmaya başladı, konuşulanları biraz anlıyor ancak işin aslını anlamıyordu. Kendisine şöyle dedik:

"Sen ne diyordun Ebû'z-Zehrâ?"

Şöyle cevap verdi:

"Canım kardeşim, sizin bu konuştuklarınız hiçbir ihtiyacı gidermez."

Bunun üzerine Ebul-Hasan şöyle dedi:

"Araplar gramer bilgisinin yardımıyla dilin doğrusunu öğreniyorlar."

"Araplar dilde hata yapar mı?"

"Hem de nasıl!"

"Senin gibi birini hürriyetine kavuşturup başımıza allâme yapanlara Allah lanet etsin!"

Bedevî bu çıkışmalardan sonra şu beyitleri okudu:

Hurma ve çörek satıcısı bana soruyor
Sidik karışmış kabıyla geliyor
Kendisine; "Bu bilmediğim bir sözdür," dedim
Aktarıyor cahil, cahilliği
Kendisine benzeyenlerden
"Bununla bilinir gramer, hem de hepsi" diyerek
Dili yanlış konuşmakta diğerlerinden de önde
Temîm, Süleym ya da Âmir kabilesi
Ya da bu beylere göre hatalı konuşan her kimse
Onlarla doğdu Arap dili, hem de hepsi
Bırak onların hatasını arayanı, at bir kenara!
Ruâsî dediğiniz de kimdir?
Aynı şekilde Kisâî dediğiniz
Yalnızca elbisesine sıçandır o!
Hele üçüncüsünün hiç adı sanı belli değil
Adlandırmışlar onu Sibeveyh diye.

Ardından kendisine şöyle dedik:

"Ebû'z-Zehrâ, Allah'ın kitabından bir şeyler okudun mu hiç?"

Bize şöyle cevap verdi:

"Olmaz olur mu? Namazlarda sürekli tekrarladığım âyetler var: Babalar, anneler, halalar ve teyzeler."*

Ardından da şu dizeleri okudu:

Kur'ân'dan Allah'ın sözünü okudum:
Allah'ın ahzâb süresinde bildirdiğini okudum
Bedevîlerde küfür ve kabalık vardı
Ama şunu iyi bilin ki;
Ben akıllılardanım
İman etmişim Allah'a, bundan şüphem yoktur
İman etmişim Allah'ın yüceliğine,
Ölüme, Kıyamet gününe, hesaba çekilmeye

* Mirasla alâkalı âyetlerden birkaçında geçer bu ifadeler.

Cennete ve nimetlerine
Yine inanmışım hesap Basra'da değil
İnanmışım ben ateşi bol cehenneme
O ateş ki küfür ehlini yakacak
O ateş ki zalimleri mahvedecek.

Bir gün onu bir cenazeye götürdüğümüzde kendisine şöyle dedik:

"Ebû'z-Zehrâ, Kûfe'yi nasıl buldun?"

Cevap verdi:

"Canım kardeşim, şehirleşmiş şenlikli bir yer. Ama sizin alışverişteki ölçülerinizi ve kadınlarınızın şekillerini unuttum."

Ardından mezarlığa bakarak şöyle dedi:

"Bu tepeler de neyin nesi canım kardeşim?"

Cevap verdim:

"Ölülerin mezarları."

"Öldürüldüler mi yoksa öldüler mi?"

"Kendi ecelleriyle öldüler. Çeşitli ölüm sebepleri işte."

"Biz neyi bekliyoruz canım kardeşim?"

"Onlar gibi olmayı."

Gözyaşı döktü ve ağladı. Şu dizeleri okumaya başladı:

Vah bana, ailemden, çocuğumdan uzak
Bir diyarda ölürsem
Acısın bütün şefkat sahipleri bana
Benim gibi gözünden rahatsız bir adama
Ya Rabbi, ey yücelerin yücesi
Doğruluk nasip et!
Hayrı kolaylaştır, bu kırılgan ihtiyara.

Aradan çok geçmedi, ateşli hastalığa yakalandı ve ardından da zatülcenb'e.* Bir gün yanındaydık, ağrısı arttı, ölümün eşiğine yaklaştı. Şu dizeleri söylemeye başladı:

* Zatülcenb: Akciğer zarı iltihabı.

Götürün kızlarıma yol gösteren taşları
Onlar hâlâ ümit ederler benim dönüşümü
Ümit ederler onlar, ümitleri tükenmez
Oysa canım gelmiştir ölümün eşiğine.
Ya Rabbi, ey yücelerin en yücesi
Sana sundum orucumu susuz kalırken
Sana sundum sabah akşam kıldığım namazı
Sesine kulak ver, bu eğilmiş bükülmüş ihtiyarın
Gayrı yeter ona dünyada görüp geçirdikleri.

Kendisine şöyle dedik:

"Ebû'z-Zehrâ, yay ve eşeğin konusunda ne yapmamızı istersin? Ve Allah'ın sana vermiş olduğu malı?"

Cevap verdi:

"Canım kardeşim, Allah'ın bana taksim etmiş olduğu mal, sizindir. Ancak yay ve eşeğe gelince o ikisini satın ve alacağınız parayı da Benî Temîm'in fakirleri ve köleleri arasında dağıtın!"

Ardından şöyle demeye başladı:

"Allahım kulunun sana ettiği duayı duy! Ve huzurundaki ıstırabını gör! Sana olan imanını gör! Gönderdiğin elçilere olan inancını gör!

"Allahım! Masum olduğumu iddia etmiyorum. Ve senin rahmetinden başka bir çıkış da ummuyorum.

"Allahım! Bu dünyada yorulmak ve meşakkat yazdın kaderime. Her şey senin takdirindedir. Ruhumun ailemden ve çocuklarımdan uzakta alınacağı da senin bilgin dahilindedir.

"Allahım, bana verdiğin bu yorgunluk ve meşakkate karşılık cenneti nasip eyle! Çünkü sen lütuf sahibisin ve pek cömertsin."

Ardından ne dediğini anlamadığımız bir şekilde konuşmaya başladı ve sonra da vefat etti. Allah rahmet eylesin! Onun duasından daha belâgatlı bir dua duymadım. Ve böylesine ağlanılan ve dua edilen başka bir cenaze daha görmedim. Allah rahmet etsin!

BEDEVÎLER HAKKINDA BİRKAÇ OLAY DAHA

İki Cariye

Bedevînin biri şöyle bir şiir söylemiştir:

İki cariye var, anneleri yemin etmiş
O ikisini alan aldatılmamış olsun diye
Onların ismini size vermeyeceğim
Yalnızca o ikisi diyeceğim
Rabbim almış babalarını çabucak
Şimdi benim onlardan yana umudum var.

Üşengeç Çıplak Bedevî

Asmaî anlatıyor:

Bir keresinde Halife Hârûn er-Reşid'in huzuruna çıkmıştım. Yanında çok miktarda para vardı. Bana şöyle dedi:

"Asmaî, eğer üşengeçlik hakkında bir şeyler anlatıp beni güldürürsen bu paraların hepsini sana veririm."

Ben de cevap verdim:

Tabii efendimiz. Çöllerin birindeyken çalılıklar üzerinde oturan bir bedevî gördüm. Şiddetli rüzgâr elbisesini üzerinden alarak sürüklemiş, onu çalıların üzerine uçurmuştu. Çıplak bir vaziyetteydi. Kendisine şöyle dedim:

"Bedevî, seni burada bu hâlde oturtan nedir?"

Bana cevap verdi:

"Kendisine söz verdiğim, Selmâ adında bir cariye. Onu bekliyorum."

"Peki seni elbiseni almaktan alıkoyan nedir?"

"Üşengeçlik."

"Peki onu beklerken Selmâ hakkında bir şeyler söyledin mi?"

"Evet."

"Söyle ben de duyayım. Babası cennetlik!"

"Elbisemi alıp bana vermediğin sürece söylemem."

Elbisesini alıp üzerine attım. Şu dizeleri söylemeye başladı:

Belki Allah getirir Selmâ'yı bana
Ve yatırır onu yatağa, beni de üzerine atar
Ve belki ondan sonra yağmur bulutu gelir
Bizi temizler, zahmetsiz tasasız
Böylece yıkanma külfetinden de kurtuluruz.

Hârûn er-Reşid o kadar çok güldü ki sırtüstü yere düştü. Ardından şöyle dedi:

"Al parayı! Ne istersen yap!"

Ramazanda Su İçen Bedevî

Bedevînin biri Ramazan ayında bir pınarın başına gelir ve doyuncaya kadar içer. Daha sonra ellerini gökyüzüne kaldırarak şöyle der:

Sen takdir ettin orucu
Gelecek ay telafi ederiz
Ya da iftar etmeyiz
Veyahut azaba sabrederiz.

İbn Abdirabbih'in edebiyat ve antropolojiye malzeme olacak gayet kısa ve son derece rahat okunan bir eseriyle yüz yüzesiniz. Eski Arapların Tanrı, güzellik, çirkinlik, iyi huy, kötü huy ve etkileyici söze ilişkin görüşlerini merak ediyorsanız bu kitabı seveceksiniz.

www.bordosiyah.com

BORDO SİYAH

ÇEVİRMENLERİ GERÇEK KLASİKLER

HAZIRLAYAN YETKİN KADRO'NUN ÖZGEÇMİŞLERİ KÜNYEDE YAZILIDIR

TAM METİNDİR. FİYATI : 8 ₺

HIZLI VE KOLAY OKUMA TEKNİĞİNE UYGUN PRATİK EBAT
ÖZGÜN ÖNSÖZLE SUNUM, AKADEMİK ÇEVİRİ ANLAYIŞI